

ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ἐνεκρίθη κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 26245 (17 Ὀκτωβρίου 1917) κοινοποίησιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Τιμᾶται Δρ. 1.75

ΕΚΔΟΣΗ Α.

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ—Ζωοδόχου Πηγῆς 11

1917

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΒΙΒΛΙΟΤΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 Ὁδὸς Σταδίου — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — Μέγαρον Ἀρσακείου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἄριθ. 26245

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17ῃ Ὀκτωβρίου 1917

Πρὸς

τῆς κ. Γαλάτειαν Καζαντζάκη

Γνωστὸν ποιοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῆς 10 τοῦ λήξαντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 5 τοῦ ἰσταμένου καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 80 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ χρῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθέντος ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τῆς Β' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων «οἱ τρεῖς φίλοι» διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917—1918 καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 104 πράξιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου.

Ὡρίσθη δὲ ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου ὑμῶν τούτου εἰς δραχμὴν μίαν καὶ λεπτὰ ἑβδομήκοντα πέντε (1,75).

Ἐντελλόμενοι ὅπως ἐκτυπώσητε τὴν παροῦσαν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ περικαλύμματος τοῦ βιβλίου, τὸν δὲ ἀριθμὸν ταύτης, τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ βιβλίου καταφανῶς ἐπὶ τε τῆς προμετωπίδος καὶ τοῦ τίτλου τοῦ βιβλίου, ὑπομιμνήσκομεν τὰς συνεπειὰς πάσης παραβάσεως τῶν σχετικῶν πρὸς τὰς ἡμετέρας ὑποχρεώσεις διατάξεων τοῦ Νόμου.

Ὁ Ὑπουργὸς

Α. ΔΙΓΚΑΣ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1917

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἄριθ. 26243

Π ρ ο ς

τὴν κ. Γαλάτειαν Καζαντζάκη.

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 104 πράξεως αὐτοῦ τῆς 31 Αὐγούστου ἔ. ἔ. ἐνέκρινε τὸ ὑφ' ὑμῶν ἐν χειρογράφῳ ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν Ἀναγνωσματάριον διὰ τὴν Β' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως, πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως αὐτοῦ, συμμορφωθῆτε πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Συμβουλίου ὑποδειχθησόμενα ὑμῖν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1917.

Καὶ ἐντολὴν τοῦ Ὑπουργοῦ

~~ἵνα ἀπέστειλον μὴ φέρον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἐκδότου εἶναι κτλ.~~
Ὁ τμηματάρχης τοῦ Γ' τμήματος
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ, ΟΔ. ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 11

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΑΥΓΗΣ", ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

Πώς περνούσα όταν ήμουν μικρός.

1

Γεννήθηκα σ' ένα μικρό χωριό κοντά στη θάλασσα.

"Όλη μέρα έτρεχα στον άμμο και έπαιζα με τους φίλους μου. Έκανα με το χαρτί καρνάκια και τὰ έβαζα στο νερό να πλέουν.

"Όταν ήταν τρικυμία, μου άρρασε να τρέχω στο ακρογιάλι και να με λούζουν οι άφροί.

"Έβλεπα τότε τους γλάρους ν' ανοίγουν τ' άσπρα τους φτερά, άπάνω άπό τή θάλασσα, και να φεύγουν μακριά, και έλεγα :

"Αχ ! να είχα και εγώ φτερά να πετάξω !

2

"Ο πατέρας και ή μητέρα με άγαπούσαν πολύ. Δέν είχα άλλα παιδάκια άπό μένα και τήν άδερφούλα μου, τήν Τα-σούλα.

"Όλη μέρα ο πατέρας δούλευε. Πότε έσπερνε, πότε θέριζε και πότε πάλι δούλευε στο άμπέλι. Τò έσκαβε, τò κλά-δευε και τò τρυγούσε.

Τò βράδυ βράδυ ο πατέρας γύριζε στο σπίτι· εγώ στεκό-μουν στο κατώφλι και τόν περίμενα. "Έβλεπα τò σκύλο μας, τόν Πιστό, να τρέχει κουνώντας τήν ουρά του· έπειτα έβλεπα τὰ βόδια μας σιγά σιγά να προβαίνουν άπό τήν άκρη τού δρόμου.

Πίσω άκολουθούσε ο πατέρας κουρασμένος. Μου γελούσε

ἀπὸ μακριά, καὶ γὼ ἔτρεχα νὰ τὸν ἀπαντήσω. Μ' ἔπαιρνε τότε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μπαίναμε μαζὶ στὸ σπῆτι.

Πόσο εὐτυχισμένος ἦμουν !

Πάντοτε ὁ πατέρας μου κρατοῦσε κάτι. Ἄν ἦταν ἀνοιξη, μοῦ ἔφερνε βερίκοκα, κεράσια, ἀχλάδια. Ἐπειτα τὸν Αὐγουστο ἔρχονταν σταφύλια, καὶ ἀργότερα εἶχαμε τὰ δολόχρυσα πορτοκάλια.

Πάντοτε, ὅτι καὶ ἂν μοῦ ἔδινε, τὸ μισὸ τὸ φύλαγα τῆς Τασούλας, τῆς ἀδερφοῦλας μου.

Τὴν ἀγαποῦσα πολὺ, καὶ ποτὲ ποτὲ δὲ μάλωνα μαζὶ τῆς.

3

Τὸ χειμῶνα ἔκανε κρύο καὶ δὲν ἔβγαίνα ἔξω.

Τὸ βράδυ ἀνέβαινα στὰ γόνατα τῆς μητέρας καὶ τῆς ἔλεγα :

— Μητέρα, πές μας ἓνα παραμῦθι !

— Τί παραμῦθι, Παῦλο μου ;

— Ὅτι θέλεις, μητέρα !

Ἡ μητέρα ἄφηνε τότε τὸ ἐργόχειρό τῆς, φώναζε καὶ τὴν Τασούλα μας κι ἄρχιζε :

Δῶσε τῆς ἀνέμης νὰ γυρίση,

Παραμῦθι ν' ἀρχινίση,

Καλησπέρα σας !

Καὶ ἄρχιζε. Ἐνα βράδυ μᾶς εἶπε τὸ παραμῦθι αὐτό :

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Τὸ ἄσχημο βασιλόπουλο.

Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἓνας βασιλιάς καὶ μιὰ βασίλισσα, ποὺ δὲν εἶχαν παιδιὰ. Ὅλα τ' ἀγαθὰ τὰ εἶχαν καὶ μόνο παιδιὰ δὲν εἶχαν.

Ἡ πίκρα τους γι' αὐτὸ ἦταν μεγάλη. Ἔλεγαν: «Τί θὰ γίνῃ ὁ θρόνος μας σὰν πεθάνωμε; Ποιὸς θὰ κυβερνήσῃ τὸ λαὸ μας; ποιὸς θὰ μᾶς γεροκομήσῃ; Κανεῖς!» Καὶ ἦταν πάντα θλιμμένοι καὶ ἀπαρηγόρητοι.

Ἐπειδὴ ὅμως ἦταν ἀγαπημένο ἀντρόγυνο, προσπαθοῦσαν νὰ κρύβῃ ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο τὸν καημὸ του.

Ὅταν ἡ βασίλισσα ἔβλεπε θλιμμένο τὸν ἀντρα της, τοῦ ἔλεγε: «Ἐχουν καὶ τὰ παιδιὰ τὰ βάσανά τους, βασιλέα μου πολυχρονεμένη. Ὅποιος δὲν ἔχει, τὸν παιδεύει ἓνας καημὸς, μὰ ὅποιος ἔχει τὸν παιδεύουν πολλὰ. Λίγο τόχεις νὰ ἔχωμε ἓνα παιδί, καὶ ὅλο νὰ μᾶς κρατᾷ ὁ φόβος μὴ μᾶς ἀρρωστήσῃ καὶ τὸ χάσωμε;» Καὶ σὰ νὰ λὲς ὁ βασιλιὰς παρηγοριόταν.

Ἀπὸ μέσα της ὅμως ἀναστέναζε ἡ βασίλισσα καὶ συλλογιζόταν: «Ἄμα λείπει τὸ παιδί ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅλα λείπουν. Τὸ παιδί εἶναι τὸ στολίδι τοῦ σπιτιοῦ. Εἶναι ὅ τι εἶναι τὸ ἀηδόνι τὴν ἀνοιξή, ὅ τι εἶναι τὸ λουλούδι στὸν κάμπο. Ἄν σωπάσῃ τὸ ἀηδόνι καὶ δὲν ἀνθίσῃ τὸ λουλούδι, τί θὰ εἶναι; Μιὰ ἐρημιὰ θ' ἀπλωθῇ στὴ γῆ. Ἔτσι εἶναι καὶ τὸ σπίτι δίχως τὸ γέλιο τοῦ παιδιοῦ».

Καὶ πάλι, σὰν ἔβλεπε ὁ βασιλιὰς τὴ βασίλισσα κλαμένη καὶ καταλάβαινε τὴν ἀφορμὴν, τῆς ἔλεγε: «Ἄχ, βασίλισσά μου, καλὰ εἶναι τὰ παιδιὰ, μὰ νὰ βγοῦν καλὰ καὶ ἄξια· μὰ ἂν βγοῦν κακὰ καὶ στραβοκέφαλα;» Καὶ περνοῦσαν τὰ χρόνια.

Εἶχαν γεράσει πιά οἱ βασιλιάδες, μὰ ὁ καημὸς τους δὲ γιатреуюταν. Ἄχ, νὰ εἶχαμε ἓνα παιδί! Ἄχ, νὰ εἶχαμε ἓνα παιδί! ἦταν ὁ ἀναστεναγμὸς τους μέρα νύχτα.

Ἔσοπου ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ παρακάλια τοὺς ἄκουσε κάποτε ἡ Μοῖρα τους καὶ κίνησε νὰ τοὺς βρῇ.

Ἦταν μιὰ γριούλα καμπουριασμένη, μὲ ἄσπρα μαλλιά, ποὺ ἀκουμποῦσε στὸ ραβδάκι της καὶ πῆγγαινε σιγὰ σιγὰ.

— Σὰς ἀκούω, τοὺς εἶπε, χρόνια νὰ παραπονιέστε, καὶ

είπα νὰ σᾶς κάμω τὴ χάρη. Ἐπειτα ἀπὸ ἓνα χρόνο θὰ ἔχετε ἓνα γιό.

Νὰ τὸ ἀκούσῃ αὐτὸ τὸ ἀντρόγυνο πῆγε νὰ τρελαθῆ ἀπὸ τὴ χαρά του.

— Θὰ σᾶς δώσω ἓνα γιό, ἐξακολούθησε ἡ Μοῖρα, μὰ ἀπομένει νὰ μοῦ πῆτε ποιὰ χαρίσματα θέλετε νὰ ἔχη. Ὁ τι μοῦ ζητήσετε θὰ γίνῃ.

— Νὰ εἶναι χίλια τὰ χρόνια του, καὶ πάλι νὰ μὴ λιγοστεύουν! εἶπε ἡ βασίλισσα.

— Αὐτὸ δὲ γίνεται, ἀποκρίθηκε ἡ Μοῖρα, μὰ ὅσο γιὰ πολὺ χρόνος, θὰ εἶναι.

— Νὰ γίνῃ παλικάρι! ζήτησε ὁ βασιλιάς. Νὰ μὴ φοβᾶται τὸν κίνδυνο καὶ ν' ἀγαπᾷ τὴ χώρα καὶ τὸ λαό του.

— Θὰ γίνῃ! Ἔκαμε ἡ Μοῖρα.

— Νὰ εἶναι καλός! παρακάλεσε ἡ βασίλισσα. Ἡ καρδιά του νὰ εἶναι ἀνοιχτὴ σὲ ὅλους τοὺς πόνους καὶ τὰ βάσανα. Ν' ἀγαπᾷ τοὺς ταπεινοὺς καὶ τοὺς δυστυχημένους.

— Ὅλα ὅσα ζητήσατε θὰ τοῦ δοθοῦν. Τώρα ἐγὼ πάω, θέλετε ἄλλο τίποτα;

— Καλὴ μας Μοῖρα, ὄχι δὲ ζητοῦμε τίποτ' ἄλλο. Σὺν εἶναι ὁ γιός μας πολὺχρονος καὶ γενναῖος, ἀξίος καὶ δοξασμένος, καὶ ἀκόμη ἔχει πονετικὴ καρδιά, τί ἄλλο θέλει;

— Καλὰ, εἶπε ἡ Μοῖρα κι ἔφυγε.

Μὰ δὲν ἦταν καλὰ καλὰ βγαλμένη ἀπὸ τὸ παλάτι, καὶ ἡ βασίλισσα σηκώθηκε βιαστικὴ κι ἔστειλε τρεχάτο ἓναν ὑπηρέτη νὰ γυρίσῃ τὴ Μοῖρα πίσω.

— Βασιλιά μου! Κάμαμε ἓνα μεγάλο λάθος. Ὅλα τὰ ζητήσαμε γιὰ τὸ γιό μας, καὶ ἓνα, μπορεῖ τὸ πιὸ καλότερο, τὸ ξεχάσαμε.

— Τί ξεχάσαμε; Ρώτησε ὁ βασιλιάς ἀνήσυχος.

— Ξεχάσαμε νὰ ζητήσωμε νὰ γίνῃ πεντάμορφο τὸ βασιλόπουλο, σὰν ἔλα τὰ βασιλόπουλα.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἔμπαινε ἡ Μοῖρα σιγὰ σιγὰ ἀκουμπώντας στὸ ραβδάκι της.

— Καλή μας Μοῖρα, ἔλεος! Ξεχάσαμε νὰ δώσης καὶ τὴν ὁμορφιά στὸ βασιλόπουλο, εἶπε ἡ βασίλισσα.

— Βασιλιὰ καὶ βασίλισσα, ἀποκρίθηκε ἡ Μοῖρα, αὐτὸ ποὺ ζητᾶ δὲ γίνεται. Ὅτι ἔγινε, ἔγινε. Τὸ ριζικό του κλείστηκε πιὰ καὶ δὲν ἀλλάζει.

Ἡ βασίλισσα στὰ λόγια τούτα ἔβαλε τὰ κλάματα καὶ ὁ βασιλιάς, μ' ἔλο ποὺ δὲν ἔδινε καὶ πολλή σημασία στὴν ὁμορφιά τοῦ κορμιοῦ, ἦταν καὶ αὐτὸς καταστενοχωρημένος.

— Ἀκούσετε, εἶπε ἡ Μοῖρα. Νὰ προσθέσω δὲν μπορῶ πιὰ τίποτα.

— Μπορῶ ὅμως ἓνα χάρισμα, ὅποιο μοῦ πῆτε, νὰ τὸ ἀλλάξω μὲ τὴν ὁμορφιά.

Ἡ βασίλισσα ὥσπου ν' ἀκούσῃ πάλι τούτη τὴν καλοσύνη τῆς Μοίρας, ἔπεσε στὰ γόνατά της καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε.

— Καλή μου Μοῖρα! Καλή μας Μοῖρα, ἔλεγε.

— Μὰ κάνετε γρήγορα, ξαναεἶπε ἡ Μοῖρα· ὅτι γίνῃ, νὰ γίνῃ, γιατί μὲ περιμένουν καὶ ἄλλοι. Ν' ἀλλάξω τὰ πολλὰ χρόνια ποὺ τοῦ ἔδωσα μὲ τὴν ὁμορφιά;

Νὰ γίνῃ πεντάμορφο μὰ λιγόχρονο;

Ἡ βασίλισσα ἀνατρίχιασε, καὶ ὁ βασιλιάς τὸ ἴδιο.

— Ὁ Θεὸς φυλάξῃ! φώναξαν καὶ οἱ δυὸ μαζί.

— Ν' ἀλλάξω τὴν παλικαριά του μὲ τὴν ὁμορφιά;

— Ὅχι, ποτέ! φώναξε ὁ βασιλιάς. Νὰ γίνῃ φοβιτσιάρης; Καὶ τότε τί τὴ θέλει τὴν ὁμορφιά;

Καὶ συμφώνησε ἡ βασίλισσα μαζί του.

— Ν' ἀλλάξω τότε τὴν καλοσύνη του μὲ τὴν ὁμορφιά; νὰ εἶναι ὁμορφος, μὰ σκληρόκαρδος καὶ ἄπονος.

— "Οχι! ὄχι! χίλιες φορές ὄχι." Ἐκαμε ἡ βασίλισσα καὶ ἔβαλε τὰ κλάματα. Καὶ ὁ βασιλιάς ἔσκυψε τὸ κεφάλι θλιμμένος.

Τότε ἡ Μοῖρα, ἅμα εἶδε πόσος ἦταν ὁ πόνος τους, τοὺς ψυχοπόνεσε καὶ τοὺς μίλησε ἔτσι :

— Τοῦτο μπορῶ νὰ κάμω μόνο : Τὸ παιδί σας μιὰ φορὰ θὰ γίνῃ ἄσχημο. Μὰ ἡ ἄσχημιὰ του θὰ εἶναι μαγεμένη. Ὅποιος τὸ ἀγαπήσῃ τὸ βασιλόπουλο, θὰ τὸ βλέπῃ πεντάμορφο. Θὰ τὸ βλέπῃ νὰ ἔχῃ τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθος. Ὅποιος τὸ ἀγαπήσῃ, ἔτσι θὰ τὸ βλέπῃ.

— Καὶ γίνεται αὐτό ; ρώτησε τὸ βασιλικὸ ἀντρόγυνο.

— Γίνεται. Δέχεστε ;

— Δεχόμεστε, καλή μας Μοῖρα, καὶ προσκυνοῦ μετὰ πόδια σου. Κι ἔσκυψαν ἴσαμε τῇ γῆ. Ὅταν σηκώθηκαν, δὲν εἶδαν πιά τῇ μοῖρα, εἶχε χαθῆ ἀπὸ μπρὸς τους.

Καὶ ἀλήθεια, κίολας ἔπειτα ἀπὸ ἓνα χρόνο γεννίθηκε ἓνα παιδί πολὺ ἄσχημο.

Ἄλλὰ οὔτε ὁ βασιλιάς οὔτε ἡ βασίλισσα δὲν τὸ ἔβλεπαν πῶς ἦταν ἄσχημο, γιατί ἦταν παιδί τους καὶ τὸ ἀγαποῦσαν. Ἐλεγε λοιπὸν ἡ βασίλισσα σκυμμένη ἀπάνω ἀπὸ τὴν κούνια τοῦ παιδιοῦ :

— Εἶδες, βασιλέα μου πολυχρονεμένη, ἡ Μοῖρα μᾶς χωρά-τεψε. Γιὰ νὰ μᾶς τρομάξῃ μᾶς εἶπε πῶς τὸ παιδί μας θὰ γινόταν ἄσχημο.

— Αὐτὸ βλέπω κι ἐγώ, ἀπαντοῦσε ὁ βασιλιάς, καὶ γελοῦσαν γιὰ τὸ χωρατὸ τῆς καλῆς Μοίρας.

Καὶ τὸ παιδί μεγάλωνε· καὶ ὅσο μεγάλωνε, ἡ ἄσχημιὰ του γινόταν πιὸ φανερή.

Ἄλλὰ κανεὶς δὲν τὸ ἔβλεπε. Γιατί ὅλος ὁ κόσμος τὸ ἀγαποῦσε τὸ βασιλόπουλο. Καὶ αὐτό, γιατί τὸ βασιλόπουλο ἦταν καλό. Ἀγαποῦσε ὅλο τὸν κόσμο, καὶ ὅλο ἔκανε καλοσύνες.

Κανέννας πιά δὲν πρόσεχε στὴν ἀσχημιά του. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, παρὰ τὸ ἔβρισκαν καὶ ὄμορφο. Τόσο πού ἡ φήμη του δὲν ἄργησε νὰ φτάσῃ στὰ πέρατα. Καὶ ἡ φήμη ἔλεγε πὼς εἶχε τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθος.

Ὅλοι τὸ ἀγαποῦσαν τὸ βασιλόπουλο.

Καὶ τὰ σκυλιὰ τοῦ παλατιοῦ καὶ τὰ γατιά καὶ τὰ πουλιά.
Κι ἓνα ἀηδονάκι κρυμμένο στὰ κλαδιὰ ἔλεγε :

Τὸ ξέρω γὼ τὸ μυστικὸ
κι ἀκούσετε νὰ σᾶς τὸ πῶ,
τὸ πὼς ὁ γιὸς τοῦ βασιλιὰ
πούχει τὴν ἀσχημὴ θωριὰ
λάμπει σὰν ἥλιος πὸν χαράζει.

Εἶναι γιὰτὶ κάθε φορὰ
πὸν θ' ἀντικρούσῃ συφορὰ,
κλαίει ἡ καρδιά του καὶ πονεῖ
καὶ τοῦ ὄρφανοῦ ἡ πικρὴ φωνὴ
βαθιὰ τὰ στήθη του σπαράζει.

Τὸ ξέρω γὼ τὸ μυστικὸ
κι ἀκούσετε νὰ σᾶς τὸ πῶ :
Στὴν ὄψη ἡ καλοσύνη
περίσσια κάλλη δίνει.

Μαθαίνω γράμματα.

1

Ὅταν μεγάλωσα λιγάκι μὲ ἔβαλαν στὸ σχολεῖο.

— Γιὰ νὰ προκόψῃ κανεὶς στὸν κόσμον, μοῦ ἔλεγε ὁ πατέρας μου, πρέπει νὰ ξέρῃ γράμματα.

Ἄνθρωπος ἀγράμματος ξύλο ἀπελέκητο.

“Όταν ὁ ταχυδρόμος τοῦ ἔφερε κανένα γράμμα, τὸ κοίταζε καλὰ καλὰ, τὸ γυρνοῦσε ἀπὸ ὅλες τὶς μεριές καὶ ἀναστεύαζε :

— Εἶμαι, ἔλεγε, δυστυχημένος ἄνθρωπος. Δὲν ξέρω νὰ διαβάζω. Εἶμαι ὅπως ὁ τυφλός, ποὺ ἔχει μπροστά του ὅλα τὰ ὠραῖα πράματα τοῦ κόσμου καὶ δὲν τὰ βλέπει : τὰ βουνά, τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια, τὰ ζῶα, τοὺς ἀνθρώπους, ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅμως τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ δῇ.

“Όταν ἄρχισα νὰ διαβάζω, ὁ πατέρας μου ἦταν εὐτυχημένος. Μοῦ ἔδινε καὶ τοῦ συλλάβιζα σιγὰ σιγὰ τὰ γράμματά του καὶ μοῦ ἔλεγε χαρούμενος :

— Ἀργότερα, ἅμα μάθης περισσότερα στὸ σχολεῖο, ἐσὺ ὁ ἴδιος παιδί μου θὰ γράφης καὶ θ’ ἀπαντᾷς στὰ γράμματα ποὺ θὰ μοῦ στέλνουν.

Κάθε βράδυ τοῦ ἔλεγα ὅ τι εἶχα μάθει στὸ σχολεῖο.

— Πατέρα, τοῦ εἶπα μιὰ μέρα, θέλεις νὰ σοῦ πῶ τὸ πρῶτο πρῶτο τραγουδάκι ποὺ μάθαμε ;

— Ναί, παιδί μου. Πῶς τὸ λένε ;

— « Ἡ προσευχὴ στὸ Θεό ».

Πετάχτηκα χαρούμενος καὶ ἄρχισα μὲ δυνατὴ φωνή :

2

Σήκωσε τὰ χεράκια σου
στὸν Πλάστη ταπεινό,
σήκωσε τὰ ματάκια σου
ψηλὰ στὸν οὐρανό,
κι ἄς ποῦν τ’ ἀθῶα χεῖλη σου
ἀθῶα προσευχή.

Οἱ ἄγγελοι θὰ παίξουνε
μὲ τ’ ἄσπρα τους φτερά
καὶ χαροπὰ θὰ τρέξουνε

σιμά σου τρυφερά,
τὰ χεῖλη νὰ φιλήσουνε
ποῦ λέν τὴν προσευχή.

Πόσο ἀγαποῦσα τὰ ταξίδια.

Ἀγαποῦσα τὰ γράμματα καὶ πῆγαινα ταχυτικά στὸ σχολεῖο.
Δὲν εἶχα κάνει μῆτε μία ἀπουσία. Πρόσεχα τόσο πολὺ, ποῦ
ὄ τι ἔλεγε ὁ καλὸς ὁ δάσκαλος, τὸ θυμόμουν πιά γιὰ πάντα.

Ποτὲ ὅμως δὲν ξεγνοῦσα τὴ θάλασσα καὶ τὴ μεγάλη μου
ἀγάπη γιὰ τὰ ταξίδια. Ἀκόμη καὶ στὸν ὕπνο μου ὄλο ὠνειρευ-
όμουν πὼς ταξίδευα μ' ἓνα μεγάλο τρικάρτο καράβι. Θὰ φύγω
ἔλεγα στὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα μου. Θέλω νὰ δῶ ξένους τό-
πους! ἐδῶ στενοχωριῶμαι. Θέλω νὰ μπῶ σ' ἓνα μεγάλο καράβι
νὰ γυρίσω ὄλο τὸν κόσμο.

— Παιδί μου, μοῦ ἔλεγε τότε ὁ πατέρας μου, δὲν ἔχω ἄλλο
ἀγόρι. Γιατί θέλεις νὰ φύγης; Ἐγὼ καὶ ἡ μητέρα σου εἴμαστε
πιὰ γέροι. Τὰ μαλλιά μας ἄσπρισαν. Σὲ λίγο θὰ γίνουμε ἀδύ-
νατοι. Ἄν ἐσὺ φύγης, τί θ' ἀπογίνου τὰ χωράφια καὶ τ' ἀμ-
πέλια μας; Ἡ γῆ θὰ μένη χέρσα καὶ θὰ καταντήσουν ἄκαρπα
τὰ δέντρα μας, γιατί δὲ θὰ εἶναι κανένας νὰ τὰ δουλεύη.

— Ἐγὼ θὰ δουλεύω ἐκεῖ μακριά, ἔλεγα. Θὰ πάω ἐκεῖ ποῦ
εἶναι καὶ ὁ θεῖος ὁ Στυλιανός. Θὰ δῆς, πατέρα, ὅταν γυρίσω θὰ
εἶμαι πλουσιός, καὶ ἐσὺ καὶ ἡ μητέρα θὰ ξεκουραστήτε. Θὰ πλη-
ρώνω ἐργάτες νὰ δουλεύουν τὰ χωράφια μας καὶ δὲ θὰ κο-
πιάζης ἐσὺ πιά, πατέρα.

Ἡ μητέρα τότε δάκρυζε, μὲ ἔπαιρνε στὴν ἀγκαλιά της καὶ
μοῦ ἔλεγε:

— Ἄχ, ἡ θάλασσα, παιδί μου, εἶναι πονηρὴ καὶ σὲ ξεγελά.
Τὴ βλέπεις ἤσυχη σὰ γάλα, μὰ ἔξαφνα σηκώνεται ἀγριεμένη
καὶ πνίγει καράβια καὶ ἀνθρώπους.

Δυὸ δάκρυα μεγάλα ἔβλεπα τότε νὰ κυλοῦν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς μητέρας μου.

Τότε καὶ ἐγὼ μετάνοιωνα, γιατί δὲν ἤθελα νὰ στενοχωρῶ τὴ μητέρα μου καὶ τὸν πατέρα, ποὺ τόσο τοὺς ἀγαποῦσα καὶ ἔλεγα : «Μητερούλα μου, μὴν κλαῖς. Πιὸ πολὺ καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ταξίδια τοῦ κόσμου ἀγαπῶ ἐσᾶς καὶ τὴ μικρὴ μας Τασούλα. Μὴν κλαῖς δὲ θὰ πάω πουθενά».

Πῶς μεγάλωσε ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὴ θάλασσα.

Τότε ὅμως ἓνα περιστατικὸ ἄλλαξε τὴ ζωὴ μου. Μιὰ Κυριακὴ, ἔπειτα ἀπὸ τὴ λειτουργία, ὁ ταχυδρόμος μᾶς ἔφερε ἓνα γράμμα.

— Ἄνοιξέ το, Παῦλο, μοῦ εἶπε ὁ πατέρας. Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸν ἀδερφό μου.

— Φώναξα ὄλος χαρὰ : Τοῦ θείου τοῦ Στυλιανοῦ.

Τὸ γράμμα ἔγραφε αὐτά :

Ἀγαπητέ μου ἀδερφέ !

Εἶμαι καλὰ καὶ εὐχομαι τὸ ἴδιο γιὰ σένα καὶ τὸ σπίτι σου. Ἀποφάσισα νὰ ἔρθω στὴν πατρίδα νὰ περάσω κοντά σας τὰ Χριστούγεννα. Ἐδῶ στὴν ξενιτιὰ ποθεῖ κανεὶς περισσότερο τὴν πατρίδα καὶ τοὺς δικούς του. Τὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκα, ἡ θάλασσα, τὰ βουνά, τὰ δέντρα, ὅλα λάμπουν πιὸ πολὺ στὴν καρδιά μου καὶ μὲ προσκαλοῦν.

Ὡ, μὲ τί χαρὰ θὰ σὲ σφίξω στὴν ἀγκαλιά μου, ἀδερφέ μου !

Λοιπὸν καλὴ ἀντάμωτη καὶ νὰ μοῦ χαιρετᾶς τὴ γυναῖκα σου, τὸν Παῦλο καὶ τὴν Τασούλα.

Σὲ φιλῶ, ὁ ἀδερφός σου

Στυλιανὸς

Ἡ χαρὰ μας ἦταν μεγάλη.

“Όλοι οί συγγενεῖς, μόλις τὸ ἔμαθαν, ἔρχονταν καὶ μᾶς ρωτοῦσαν :

— Πότε ἔρχεται ; Τί ἄλλα σᾶς γράφει ; εἶναι καλά ;

Ἄλλὰ μοῦ φαίνεται, πὼς ἀπ’ ὅλους πιὸ πολὺ χαιρόμουν ἐγὼ, γιατί εἶχα τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ κατώρθωνα νὰ φύγω μὲ τὸ θεῖο μου στὴν ξενιτιά.

Θὰ παρακαλέσω τόσο τὸν πατέρα, πὸν θὰ μ’ ἀφήσῃ. Θὰ πάω νὰ δουλέψω, νὰ γίνω καὶ ἐγὼ καλὸς ἄνθρωπος. Θὰ φύγω μαζί του, συλλογιζόμουν.

Πήγγαινα πάλι στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας, ἔπαιζα πάλι μὲ τὰ κύματα, καὶ φώναζα δυνατὰ τὰ θαλασσινὰ τραγούδια πὸν ἤξερα. Καὶ ἀκόμη θυμοῦμαι μὲ τί χαρὰ ἔτρεχα στὸν ἄμμο καὶ τραγουδοῦσα τὸ «Ναυτόπουλο» :

Μὲ καρᾶβι στὰ ταξίδια
τὸ ναυτόπουλο γυρνᾶ,
μὲ τῆς θάλασσας τὰ φίδια
μέρα νύχτα πολεμᾶ.

Πεταχτὸ σὰν τὸ ξεφτιερί
ἀνεβαίνει στὰ πανιά,
καὶ μὲ ρόζους εἰς τὸ χέρι
λύνει, δένει τὰ σκοινιά.

Ὁ βοριάς δὲν τὸ τρομάζει
οὔτε ἡ ἄπιστη νοτιά,
οὔτε χιόνι, οὔτε χαλάζι,
οὔτε κύματα πλατιά.

Στοῦ κινδύνου τὴν τρομάρα
τὸ φυλάγει μοναχῇ
τῆς μανούλας του ἡ λαχτάρα
τῆς μανούλας του ἡ εὐχή.

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ κίρκου στὸ θεῖο Στυλιανό.

Ἡ ἡμέρα τοῦ ἐρχομοῦ ἔφτασε ἐπιτέλους. Ἦταν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ ἡ μητέρα μου, ἀφοῦ ζύμωσε τὰ χριστόψωμα, μᾶς ἔλουσε ἐμένα καὶ τὴν Τασοῦλα, μᾶς ἔβαλε τὰ καλά μας, καὶ ἀφοῦ ντύθηκε καὶ κείνη κινήσαμε μὲ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς.

Πηγαίναμε στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ νὰ υποδεχτοῦμε τὸ θεῖο.

Ἡ ἀδερφοῦλα μου ἡ Τασοῦλα κι ἐγὼ τραβήξαμε πιὸ μπροστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους χέρι χέρι καὶ μιλούσαμε.

— Θὰ μοῦ φέρνῃ ὁ θεῖος μιὰ μεγάλη κούκλα! ἔλεγε ἡ Τασοῦλα καὶ χοροπηδοῦσε ἀπὸ τὴν χαρὰ της.

Ἐγὼ ὅμως ἤμουν συλλογισμένος καὶ ἡ καρδιά μου ἔτρεμε.

— Καὶ ἂν ὁ θεῖος δὲ θέλῃ νὰ μὲ πάρῃ μαζί του; ἔλεγα ἀπὸ μέσα μου.

Μὲ παρηγοροῦσαν ὅμως τὰ λόγια τοῦ συχνὰ ἄκουγα τὸν πατέρα νὰ λέῃ: «Ἄμα θέλεις ἓνα πρᾶμα μὲ τὴν καρδιά σου, τὸ κατορθώνεις!»

Ἐγὼ δὲν ἤθελα καὶ πολὺ μεγάλα πράματα.

Νὰ ταξιδέψω ἤθελα, νὰ δῶ ξένους τόπους, νὰ περάσω θάλασσα, νὰ δουλέψω, νὰ γίνω χρήσιμος στὴν οἰκογένεια καὶ στὴν πατρίδα μου.

Αὐτὰ συλλογίζομουν καθὼς πεγαίναμε. Πίσω ἔρχονταν οἱ συγγενεῖς, ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα.

Εἶχε πιὰ βραδιάσει. Ὁ ἥλιος εἶχε γεῖρει πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ ὅλος ὁ οὐρανὸς στὴ δύση ἦταν τριανταφυλλένιος.

Τὸ πρῶτο ἀστέρι ἔλαμψε στὸν οὐρανό. Σιγὰ σιγὰ ἔλαμψαν καὶ τ' ἄλλα. Ἐξαφνα, μακριά, φάνηκε ἓνα φῶς ἀπάνω στὴ θάλασσα.

— Τὸ βαπόρι! φωνάξαμε ὅλοι.

— Γρήγορα νὰ προφτάσωμε ! εἶπε ὁ πατέρας, καὶ ἀρχίσαμε νὰ περπατοῦμε γρήγορα γρήγορα ὅλοι.

Ἄμα φτάσαμε στὸ λιμάνι, πλῆθος ἀνθρώποι πήγαιναν καὶ ἔρχονταν μὲ φωνές καὶ θόρυβο. Τὸ βαπόρι σφύριζε. Τώρα ἔρριχνε τὴν ἀγκυρα. Τὰ φῶτα ὅλα ἦταν ἀναμμένα καὶ σκιές σάλευαν ἀπάνω στὸ κατάστρωμα.

Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε παγωμένος.

Μὲ τὸ πανωφόρι μου εἶχα τυλίξει τὴν ἀδερφοῦλα μου, καὶ προσπαθοῦσα νὰ ζεστάνω τὰ χεράκια της μέσα στὰ δικά μου.

Ἐκεῖ ἡ καρδιά μου χτύπησε δυνατά. Μέσα σὲ μιὰ βάρκα ποὺ προχωροῦσε πρὸς ἐμᾶς σιγὰ σιγὰ, ἓνας ἀνθρώπος στεκόταν ὄρθιος. Μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι διακρίναμε πῶς ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς κινοῦσε στὸ χέρι του ἓνα μαντίλι καὶ μᾶς χαιρετοῦσε.

Ἦταν ὁ θεῖος μου !

Ὁ πατέρας ἔκλαιγε ἀπὸ τὴ χαρὰ του καὶ ψιθύριζε:

— Ἀδερφέ μου, ἀδερφέ μου !

Τίποτα ἄλλο.

Οἱ ἄλλοι φώναζαν : « Καλῶς ὤρισες ! Καλῶς ὤρισες ! » Ὁ θεῖος πήδησε στὴ στεριά καὶ μεις τρέξαμε νὰ τὸν ὑποδεχτοῦμε.

Ὁ πατέρας τὸν ἀγκάλιασε καὶ ἔκλαιγαν τὰ δύο ἀδέρφια πολλή ὥρα, δίχως νὰ μιλοῦν. Κι ἐγώ, χωρὶς νὰ ξέρω γιατί, ἔκλαιγα. Ἀφοῦ τελείωσαν τὰ καλωσορίσματα, ξεκινήσαμε γιὰ τὸ χωριό μας.

Στὸ δρόμο, ἄλλοι μὲ φανάρια μᾶς φώτιζαν, ἄλλοι μὲ τραγοῦδια χαιρετοῦσαν τὸν ξενιτεμένο, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια γυρνοῦσε στὸν τόπο του.

Πρώτη φορά ἔδλεπα τὸν πατέρα μου νὰ ἔχη τόση ὄρεξη. Καὶ ὅταν καθήσαμε γιὰ τὸ δεῖπνο, γύρω ἀπὸ τὸ μεγάλο τραπέζι, ὅλοι οἱ συγγενεῖς, ὁ πατέρας τραγοῦδησε γιὰ νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀδερφοῦ του :

«Χίλια καλῶς ὠρίσατε, χίλια καὶ δυὸ χιλιάδες! ὁ κάμπος
μὲ τὰ λούλουδα καὶ μὲ τὶς πρασινάδες».

Πῶς ὁ πατέρας μὲ ἄφησε νὰ ξενιτευτῶ.

Πιὸ ὠραῖα Χριστοῦγεννα δὲν πέρασα στὴ ζωὴ μου.

Ὁ θεῖος ἔφερε ὁμορφα δῶρα σὲ ὅλους.

Ἐφερε στὴν ἀδερφή μου μιὰ μεγάλη κούκλα καὶ σὲ μένα
ἓνα καραβάκι σὰν τὰ ἀληθινά, ὄχι σὰν τὰ χάρτινα ποὺ βούλια-
ζαν ἀμέσως, μὰ ξύλινο, μὲ τρία κατάρτια, μὲ μικρὰ πανάκια,
μὲ ναῦτες μέσα καὶ μὲ τὸν καπετάνιο ἀπάνω στὴ γέφυρα.

Στὶς γυναῖκες ἔφερε φορέματα καὶ στὸ σχολεῖο μας πάλι
χάρισε ὠραίους χάρτες καὶ πολλὰ βιβλία.

Ἐγὼ ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἤρθε ὁ θεῖος μου, δὲν ἔφυγα ἀπὸ
τὸ πλάι του. Πολλὲς φορὲς μοῦ ἐρχόταν νὰ τοῦ πῶ: «Δὲ μὲ
παίρνεις μαζί σου, θεῖτε μου, ἐκεῖ ποὺ θὰ πᾶς;» Ἀλλὰ ἀμέσως
συλλογιζόμενον τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα καὶ τὴν Τασούλα,
καὶ σῶπαινα.

Φαίνεται ὅμως, πῶς τὸ ἴδιο εἶχε συλλογιστῆ καὶ ὁ θεῖος,
γιατὶ ὅταν πιὰ ἤρθε ὁ καιρὸς νὰ φύγη μὲ πῆρε ξεχωριστὰ καὶ
μοῦ εἶπε:

— Ἐρχεσαι μαζί μου, Παῦλο;

Πήδησα ἀπὸ τὴ χαρά μου, τὸν ἀγκάλιασα καὶ τοῦ εἶπα:

— Ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ ὁ πατέρας δὲ θὰ μὲ ἀφήσῃ! Καὶ δὲ
θέλω νὰ κάμω τίποτα χωρὶς τὴ θέλησή του.

— Θὰ τοῦ μιλήσω ἐγώ. Θὰ δοῦμε τί μπορεῖ νὰ γίνῃ.

Καὶ πῆγε στὴν κάμαρα ποὺ βρισκόταν ὁ πατέρας μὲ τὴ
μητέρα. Ἐκεῖ οἱ δύο τους ἐτοίμαζαν τὰ πράματα τοῦ θεῖου γιὰ
τὸ ταξίδι.

Ἦξερα τί θὰ ἔλεγε ὁ θεῖος μου, καὶ ἡ καρδιά μου χτυποῦσε
σὰ νὰ ἤθελε νὰ σπάσῃ.

Στήν ἀρχή ἄκουσα τῆ φωνή τοῦ θείου μου, ἔπειτα τοῦ πατέρα, ἀλλά δὲν κατάλαβα οὔτε μιὰ λέξη.

Τί νὰ ἔλεγαν τάχα ; Τώρα ὁ θεῖος μιᾶ πιὸ δυνατά !

Καταλαβαίνω μερικά λόγια :

— Ἐγὼ θὰ φροντίσω . . . μαζί μου . . . Θὰ γίνῃ κά-
λός . . . μὴν ἔχεις ἔννοια . . .

Τέλος τοὺς εἶδα νὰ μπαίνουν στήν κάμαρα τοῦ βρισκόμουν.
Ὁ πατέρας μὲ πλησίασε, ἔβαλε τὸ χέρι του ἀπάνω στὸ κεφάλι
μου, καὶ μοῦ εἶπε μὲ φωνή πού ποτὲ δὲ θὰ λησμονήσω :

— Παιδί μου, ἀφοῦ θέλεις νὰ φύγῃς, πήγαινε μὲ τὴν εὐχή
μου. Δὲν εἶσαι πιὰ μικρός. Εἶσαι δεκατεσσάρων χρονῶν, καὶ πολλὰ
παιδιά στήν ἡλικία σου δουλεύουν καὶ κερδίζουν τὸ ψωμί τους.

Θὰ πᾶς μὲ τὸ θεῖο σου καὶ αὐτὸς πιὰ θὰ εἶναι ὁ πατέρας
σου στὰ ξένα. Νὰ τὸν ἀγαπᾶς, νὰ τὸν σέβῃσαι, νὰ κάνῃς ὅ τι
σοῦ λέει.

Ν' ἀγαπᾶς τὴ δουλειά, νὰ λὲς πάντα τὴν ἀλήθεια, νὰ ἔχῃς
πεποίθηση στὸν ἑαυτό σου καὶ στὸ Θεό. Νὰ μὴ χάνῃς ποτὲ τὸ
θάρος, ἀλλὰ νὰ ἔχῃς πάντα στὸ νοῦ σου πῶς ἡ θέληση τοῦ ἀν-
θρώπου τὰ κατορθώνει ὅλα.

Ἐπεσα στήν ἀγκαλιά του κι ἔκλαψα.

Ὁ ἀποχαιρετισμός.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο καιρὸ, μιὰ νύχτα, φύγαμε.

Εἶδα γιὰ τελευταία φορά τὸ σπίτι μου, ὅπου γεννήθηκα καὶ
μεγάλωσα, τὴν αὐλὴ ὅπου ἔπαιζα, τὸ ὠραῖο μικρὸ χωριὸ μου,
πού τόσο τὸ ἀγαποῦσα.

Πρὶν φύγω, ἔκαμα τὴν προσευχή μου. Παρακάλεσα τὸ Θεὸ
νὰ μὲ βοηθήσῃ στὸ ταξίδι, καὶ νὰ μὲ ἀξιώσῃ νὰ γυρίσω καμιά
μέρα μὲ τὸ καλὸ στήν πατρίδα.

Πῆρα ἀπὸ τὸ χέρι τὴν Τασούλα καὶ ξεκινήσαμε.

Καζαντζάκη, Οἱ τρεῖς φίλοι

Ήταν σκοτάδι και μόνο τ'άστρα ἔλαμπαν στὸν οὐρανὸ· πίσω ἔρχόταν ὁ θεὸς μὲ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς.

Τὸ φεγγάρι δὲν εἶχε βγῆ ἀκόμη. Ὁ ἀέρας φυσοῦσε δυνατὰ και κρυώναμε. Ἀποχαιρέτησα τὸ μεγάλο πλάτανο, ποὺ εἶναι στὴ μέση τοῦ χωριοῦ, στάθηκα στὴ βρύση και ἤπια νερὸ γιὰ ὑστερη φορά.

Θαρροῦσα πὼς ἦταν εὐκολο ν' ἀφήση κανεῖς τὴν πατρίδα του, νὰ μπῆ σ' ἓνα καράβι και νὰ φύγῃ!

Και τώρα ἔβλεπα πόσο ἀγαποῦσα γύρωμου ὄλα τὰ πράματα, και τὰ πιὸ παραμικρά, ποὺ ἄλλοτε δὲν τὰ πρόσεχα καθόλου.

Ὁ σκύλος τοῦ ἀγροφύλακα μᾶς πρόφτασε στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ μὲ χαροπὰ γαβγίσματα. Ἔσκυψα, τὸν χάιδεψα και τοῦ εἶπα λυπημένα :

— Ἐχε γειά! καλὴ ἀντάμωση!

Ἡ Τασούλα ἔκλαιγε σιγὰ κι ἐγὼ τῆς ἔσφιγγα τὸ χεράκι και τῆς ἔλεγα:

— Μὴν κλαῖς, Τασούλα. Ἐγὼ θὰ γυρίσω γρηγόρα και θὰ δῆς πόσα καλὰ πράματα θὰ σοῦ φέρω. Ὅτι θέλεις θὰ σοῦ φέρω, ἀδερφοῦλα μου.

Βρισκόμαστε πιὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ὅταν ἀπάνω ἀπὸ ἓνα μικρὸ λόφο γύρισα και εἶδα πίσω μου. Τὸ φεγγάρι κάτασπρον κι ὄλοστρόγγυλο φώτιζε ὄλα τὰ πάντα μὲ τὸ γλυκὸ του φῶς.

Ἡ ἐκκλησιά ἔλαμπε στὴ μέση τοῦ μικροῦ χωριοῦ μὲ τὸ ψηλὸ τῆς καμπαναριὸ και τὸ στρογγυλὸ τῆς θόλο.

Δίπλα ἦταν τὸ σχολεῖο μας μὲ τὰ μεγάλα παράθυρα και τὰ πυκνά του δέντρα.

Τὰ μάτια μου γέμισαν δάκρυα.

— Καλὴ ἀντάμωση, μουρμούρισα. Ὁ Θεὸς ξέρει πότε πάλι θὰ σᾶς ξαναδῶ.

Τῆ στιγμῆ ἐκείνη ὁ θεὸς μου ἄρχισε νὰ σιγοτραγουδᾷ.

Ὅλοι στάθησαν καὶ ἄκουσαν τὸ τραγούδι του καὶ δάκρυα πλημ-
μύρησαν ὅλα τὰ μάτια:

— Σ' ἀφήνω γειά, μανούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
ἔχετε γειά, ξαδέρφια μου καὶ σεῖς ἑξαδερφοῦλες.
Θὰ φύγω, θὰ ξενιτευθῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα,
μὰ θὰ γυρίσω, μάνα μου, καὶ μὴ πολυλυπᾶσαι.

Ἐπὶ τὰ ξένα, ὅπου βρεθῶ, μήνυμα θὰ σοῦ στέλνω,
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξῆς, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,
μὲ τ' ἀστεράκια τ' οὐρανοῦ, τὰ ρόδα ὅλα τοῦ Μάη,
θενὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θενὰ σοῦ στέλνω ἀσήμι.

— Παιδί μου, ἄμε στὸ καλὸ καὶ ἡ Παναγιὰ μαζί σου,
καὶ τῆς μανούλας σου ἡ εὐχὴ νάναι γιὰ φυλαχτό σου,
νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκανο καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.
Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι ἐμὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου,
μὴ σὲ πλανέση ἡ ξενιτιά καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.

— Κάλλιο, μανούλα μου γλυκειά, κάλλιο νὰ λιώσω πρῶτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα στὰ ξένα.

Τ Ο Τ Α Ξ Ι Δ Ι

Ἦὼς περνοῦσα τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ ταξιδιοῦ μου.

Ἔχετε δεῖ ποτὲ πῶς βγαίνει τὸ πουλάκι ἀπὸ τὴ φωλιά του
καὶ πετᾷ ἐλεύθερο στὸν ἀέρα;

Στὴν ἀρχὴ τρέμει ἡ καρδιά του, χτυπᾷ δυνατὰ, ἀνοίγει τὶς
μικρὲς φτεροῦγες, κι ἔπειτα πάλι τὶς κλείνει· σφαλίζει τὰ μα-
τάκια του γιὰ νὰ μὴ βλέπη κάτω τὸ ὕψος καὶ ζαλιστῆ.

"Επειτα ὄμως σιγὰ σιγὰ κοιτάζει καὶ τ' ἄλλα πουλάκια, πόσο ἄφοβα πετοῦν, καὶ παίρνει καὶ αὐτὸ θάρρος.

"Ανοίγει τὰ φτερά του, καὶ ἔξαφνα μὲ δύναμη ρίχνεται στὸν ἀέρα. Πετᾷ ! δὲ φοβᾶται πιά ! Εἶναι ἐλεύθερο ! Πάει ὅπου θέλει. Πάει καὶ κάθεται σὲ κεῖνο τὸ δέντρο ἢ στὸν ἀπέναντι βράχο κοντὰ στὴ θάλασσα, ἢ κατεβχίνει στὸ καθαρὸ νεράκι τοῦ ρυακιοῦ καὶ πίνει.

"Ὅμοια κι ἐγὼ σὰν τὸ πουλάκι ἔφυγα ἀπὸ τὴ ζεστὴ φωλιὰ τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ τώρα πετοῦσα ἀπὸ τόπο σὲ τόπο.

Πόσο γρήγορα ἀφήσαμε πίσω τὸ χωριὸ καὶ τὰ βουνά μας, ἔπειτα ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα, καὶ φτάσαμε σὲ ξένες χῶρες ! "Ἄλλοι ἄνθρωποι, ἄλλες γλῶσσες, ἄλλος κόσμος !

Σὲ κάθε νέο λιμάνι, βγαίναμε ἔξω καὶ μέναμε λίγες ὥρες ἔστελνα ἀμέσως γράμμα στὸν πατέρα καὶ στὴ μητέρα, καὶ τοὺς ἔλεγα πόσο τοὺς ἀγαπῶ καὶ τοὺς θυμοῦμαι, καὶ πόσο εἶμαι εὐτυχισμένος, πὺ θ' ἀρχίσω νὰ δουλεύω, νὰ κερδίζω μόνος τὸ ψωμί μου καὶ νὰ βοηθῶ τὸ σπίτι μας.

Τὶς πρῶτες ἡμέρες ταξιδεύαμε μὲ γαλήνη, χωρὶς καμιὰ θαλασσοταραχή.

Στὸ βαπόρι εἶχα γνωριστὴ μὲ τοὺς ναῦτες, καὶ τὸ βράδυ καθόμουν ὥρες ὀλόκληρες κοντὰ στὸ γεροτιμονιέρη.

Μοῦ ἄρεσε νὰ τὸν ἀκούω νὰ λέη γιὰ τὰ ταξίδια του, τὶς τρικυμίες πὺ πέρασε καὶ τὰ θαύματα τοῦ "Αἰ Νικόλα, πὺ προστατεύει τοὺς θαλασσινοὺς.

Καὶ κεὶ κοντὰ μας ξαπλωμένος ὁ γεροσκύλος τοῦ βαποριοῦ, ὁ Πιστός, μὲ κοίταζε μὲ τὰ ἔξυπνα μάτια του. Νόμιζες πὺς ἔνοιθε καὶ αὐτὸς τί λέγαμε, καὶ περνοῦσε τὶς νύχτες του ν' ἀκούη τὶς ἱστορίες τοῦ γεροναύτη.

"Ὁ θεὸς ἦσυχος στὴν καμαρούλα του ἔκανε λογαριασμοὺς γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ ξαναρχίσῃ ταχτικὰ τὴ δουλειά του, μόλις θὰ φτάναμε στὸν τόπο πὺ ἐμπορευόταν.

Ποιὸ βιβλίον διάβασα στὸ βανάσιον.

Μαζὶ μας ταξίδευε κι ἓνα ἄλλο παιδί τῆς ἡλικίας μου, ὁ Νίκος, ὁ γιὸς τοῦ καπετάνιου.

Ψηλός, ροδοκόκκινος, ἔκανε περίπατο στὴ γέφυρα μαζὶ μὲ τὴν ἀδερφή του, τὴν Ἀνθούλα.

Ἄλλοτε πάλι ἦταν ξαπλωμένος στὴν πολυθρόνα καὶ διάβαζε ὠραία χρυσοδεμένα βιβλία.

Ἦταν τόσο περήφανο αὐτὸ τὸ παιδί, ποὺ ποτὲ δὲν καταδέχτηκε νὰ μὲ χαιρετίσῃ.

Ἄλλὰ ἐγὼ μιὰ μέρα τόλμησα νὰ τὸ πλησιάσω.

— Ἦθελα νὰ σὰς ζητήσω μιὰ μεγάλη χάρη, τοῦ εἶπα. Νὰ μοῦ δώσετε ἓνα βιβλίον νὰ τὸ διαβάσω κι ἐγὼ, καὶ πάλι νὰ σὰς τὸ γυρίσω.

— Δὲ δανείζω τὰ βιβλία μου ! Ποιὸς εἶσαι ; μοῦ ἀποκρίθηκε, τόσο κρύα καὶ μὲ τόση περηφάνεια ποὺ τὰ ἔχασα.

Τὰ ἔχασα, ὄχι ἀπὸ φόβο μὰ ἀπὸ στενοχώρια καὶ ντροπή. Γιατί ἐγὼ νὰ πάω κοντὰ του !

Μὰ εἶχα θυμώσει καὶ λίγο, κι ἐτοιμαζόμουν νὰ τοῦ ἀπαντήσω :

— Εἶμαι ἴσος μὲ σένα, ἄς εἶμαι φτωχός !

Καὶ θὰ γίνω καλύτερός σου, γιατί θὰ δουλέψω καὶ δὲ θὰ εἶμαι κακός, ὅπως ἐσὺ τώρα.

Μὰ δὲν εἶπα τίποτα.

— Γιατί νὰ φανῶ κακός ; συλλογίστηκα. Πρέπει νὰ εἶμαι ἀνώτερός του καὶ νὰ τὸν συγχωρέσω μὲ ὄλη μου τὴν καρδιά.

Λυπημένος πῆγα κοντὰ στὸ θεῖο μου καὶ κάθησα. Δὲν πέρασαν ὅμως πέντε λεπτὰ καὶ νὰ, ἔρχεται ἡ Ἀνθούλα.

Κρατοῦσε ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραία βιβλία ποὺ εἶχαν, καὶ δίχως νὰ πῆ λέξη μοῦ τὸ ἔδωσε κι ἔφυγε τρεχάτη.

Πόσο χάρηκα ! Ὅχι τόσο γιὰ τὸ βιβλίον, ὅσο γιὰ τὴν καλοσύνη τῆς Ἀνθούλας.

Κάθησα και ἄρχισα νὰ ξεφυλλίζω τὸ βιβλίον.

Τὸ ἔλεγαν «Τὰ ταξίδια», και ἦταν γεμάτο ωραῖες ζωγραφιές και ὁμορφες ἱστορίες. Ἐκεῖ ἦταν ἡ ἱστορία ἑνὸς παιδιοῦ ποὺ γύριζε τὸν κόσμον.

Τί δὲν ἔβλεπε στὰ μέρη ποὺ πήγαινε. Πότε ἔφτανε σὲ μεγάλες πολιτεῖες ποὺ εἶχαν ψηλὰ σπίτια και φαρδιοὺς δρόμους, πότε πάλι ἔφτανε σὲ ἄγρια μακρινὰ μέρη μὲ δάση και βουνά, ὅπου ἦταν παράξενα ζῶα και πολύχρωμα πουλιὰ και ἄλλα περίεργα πράματα.

Πῶς μοῦ ἄρρεσε νὰ τὸ διαβάσω! Τάχα κι ἐγώ, ἔλεγα, θὰ δῶ αὐτοὺς τοὺς τόπους;

Ποῦ νὰ τὸ ἤξερα τί θὰ πάθαινα!

Μὰ ἄς μὴ βιαζόμαστε. Σιγὰ σιγὰ θ' ἀκούσετε τὴν ἱστορία μου ὅλη και θὰ δῆτε.

Τώρα ἄς ἐξακολουθήσω τὰ ἱστορικὰ τῆς ζωῆς μου ἕνα ἕνα μὲ τὴ σειρά!

Ἡ τρικυμία.

Ἄλλὰ ἡ γαλήνη δὲ βάσταξε πολλὲς ἡμέρες. Μιὰ φοβερὴ τρικυμία μᾶς περίμενε.

Πλέαμε πιὰ στὸν ὠκεανό. Δὲ βλέπαμε παρὰ οὐρανὸ και θάλασσα. Γῆ πουθενά.

Τὰ κύματα μεγάλα, θεόρατα, σκοτεινά, ἔρχονταν τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τ' ἄλλο, και πότε ἀνέβαζαν τὸ βαπόρι σὲ μεγάλο ὕψος, πότε τὸ κατέβαζαν πολὺ χαμηλά, σὰ νὰ ἤθελαν νὰ τὸ καταπιοῦν.

Πόσο μακριὰ ἦμουν ἀπὸ τὸ ἤσυχο χωριό μου. Ἐκλείνα τὰ μάτια μου και ἔβλεπα τὴ βρῦση, ὅπου τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ πηγαίνουν μὲ τὸ σταμνὶ στὸν ὠμο νὰ πάρουν νερό.

Ἐπειτα ἔβλεπα τὸν πατέρα και τὴ μητέρα μου, νὰ κάθονται στὴν αὐλή μας βράδυ βράδυ νὰ κουβεντιάζουν. Ἐβλεπα τὴν Τασούλα νὰ παίζει μὲ τὴν κούκλα τῆς,

Ἄνοιγα τὰ μάτια μου καὶ ὄλα χάνονταν.

Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε δυνατά· μεγάλα μαῦρα σύννεφα σκέπαζαν τὸν οὐρανό.

Χοντρές σταλαματιές βροχή ἄρχιζαν τώρα νὰ πέφτουν, ἀστραπές καὶ βροντὲς ἔλαμπαν στὸ σκοτεινὸ οὐρανό.

Ὁ γεροναύτης ὁ φίλος μου, στεκόταν στὸ τιμόνι μὲ καρφωμένα τὰ μάτια στὸ σκοτάδι.

— Τρικυμία, παιδί μου, μοῦ φώναξε· πήγαινε κάτω! Ἡ θάλασσα σὲ λιγάκι θὰ περνᾷ ἀπάνω ἀπὸ τὸ κατάστρωμα, καὶ εἶναι φόβος μήπως σὲ παρασύρη.

— Θὰ μείνω μαζί σου, τοῦ ἀποκρίθηκα. Μαζί σου δὲ φοβοῦμαι.

Πιάστηκα στερεὰ ἀπὸ ἓνα σκοινὶ καὶ περίμενα. Ὁ σκύλος κοντά μου γάβγιζε κοιτάζοντας τὸ πέλαγος. Λὲς κι ἔβλεπε κανένα ἔχθρο.

Ὅλοι οἱ ἐπιβάτες εἶχαν κλειστῆ στις κάμαρές τους καὶ φώναζαν τρομαγμένοι.

Ἡ τρικυμία, ὅσο πήγαινε, ἀγρίευε. Ὁ ἄνεμος βογκοῦσε μὲ μανία, τὰ κύματα ἀφρισμένα σκέπαζαν τὸ βαπόρι.

Ἡμαστέ μόνοι, ἀπροστάτευτοι μέσα στὴν ἀπέραντη θάλασσα.

Ὁ ἥλιος δὲν εἶχε καλὰ καλὰ βασιλέψει, καὶ ὅμως τὸ σκοτάδι ἦταν βαθύ. Δὲν ἔβλεπα παρὰ μόνο τὸ γεροναύτη νὰ στέκεται ὀρθὸς καὶ νὰ κρατᾷ στερεὰ τὸ τιμόνι.

Καὶ ἀπάνω στὴ γέφυρα, ὁ καπετάνιος ἀκουγόταν νὰ δίνει διαταγές μὲ τὴ φωνή του τὴ δυνατή, τὴν καθαρή, ποὺ δὲ φάινετο νὰ κινετο καμιά ἀγωνία.

Μόνο ὁ γεροτιμονιέρης κάποτε μουρμούριζε :

— Θεέ μου, βάλε τὸ χέρι σου, γιατί χανόμαστε!

Τὸ αἷμα μου πάγωσε. Συλλογίστηκα πάλι τὸ ἴσχυο χωριό μου, τὰ πράσινα χωράφια, τὰ βόδια ποὺ γυρίζουν τὰ βράδια κουρασμένα καὶ ἴσχυα.

Τέτοια ώρα ή μητέρα θ' άναβε τὸ καντήλι στὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας καὶ θὰ παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ μὲ φυλάγῃ ἀπὸ κάθε κακό. Συλλογίστηκα πὼς τὸ ἴδιο θὰ ἔκαναν καὶ οἱ ἄλλες μητέρες, καὶ οἱ ἀδερφὲς καὶ οἱ γυναῖκες αὐτῶν ποὺ βρισκόνταν μαζί μου στὸ βαπόρι, καὶ εἶπα :

— Ἴσως οἱ εὐχὲς τους νὰ μᾶς σώσουν.

Ἄλλὰ τῆ στιγμῆ ἐκείνη ἓνα ἄγριο κύμα σηκώθηκε καὶ ἔσπασε ἀπάνω στὸ κατάστρωμα. Τὸ πλοῖο εἶχε γεμίσει νερό.

Τὰ ροῦχα μου βράχθηκαν καὶ κρύωνα.

Τὰ δόντια μου χτυποῦσαν.

Παντοῦ σκοτάδι. Μήτε ἓνα ἄστρο δὲν ἔλαμπε στὸν κατασκότεινο οὐρανό, μήτε ἓνα φῶς πέρα μακριά, νὰ μᾶς δείξῃ πὼς βρισκόμαστε κοντὰ σὲ στεριά.

— Χανόμαστε ! φώναξαν οἱ ἐπιβάτες.

— "Αἰ Νικόλα, σῶσε μας !

Τὸ ναυάγιο.

Τὸ πλοῖο τώρα σφύριζε καὶ ζητοῦσε βοήθεια.

Ἴσως νὰ περνοῦσε ἀπὸ κεῖ κανένα ἄλλο νὰ μᾶς σώσῃ.

Νόμιζες πὼς κι αὐτὸ εἶχε ψυχῆ, καὶ φώναζε καὶ παρακαλοῦσε.

Τίποτα ! Ὅλοι προσπαθοῦσαμε μέσα στὸ σκοτάδι ν' ἀνακαλύψωμε κάποιο φῶς... τῆ σωτηρία...

Ἄδικα ὅμως. Οἱ ἀστραπὲς μόνο μᾶς φώτιζαν, καὶ βλέπαμε τὰ κύματα ν' ἀνοίγουν σὰ στόματα θηρίων καὶ νὰ θέλουν νὰ μᾶς καταπιοῦν.

Ἐξαφνα, ἓνας ναύτης φώναξε.

— Τὸ βαπόρι κάνει νερά !

— Τίς ἀντλίες ἀμέσως ! Πρόσταξε ὁ καπετάνιος.

Ἦταν μεσάνυχτα. Οἱ ναῦτες ἔτρεξαν, πῆραν τίς ἀντλίες καὶ ἄρχισαν ν' ἀδειάζουν τὸ πλοῖο.

Ἄλλὰ πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ παλέψῃ μὲ τὴν ἀγριεμένη θάλασσα ; Ἡ τρικυμία γινόταν ὄλο καὶ ἀγριώτερη. Οἱ ναῦτες κουράστηκαν καὶ τὰ νερὰ ὄλο καὶ ἀνέβαιναν.

— Δὲν μπορῶ πιὰ ! φώναξε ἓνας ναύτης καὶ ἔπεσε λιποθυμισμένος.

Μὰ καὶ οἱ πιὸ δυνατοὶ ἀναγκάστηκαν νὰ σταματήσουν. Καμιὰ σωτηρία !

Τὰ τρομερὰ κύματα ἀνεβοκατέβαζαν τὸ βαπόρι καὶ τὸ ἔκαναν ὅ τι ἤθελαν. Ἐξαφνα βλέπω τὸ θεῖο μου. Ἐρχόταν νὰ μὲ ζητήσῃ. Νὰ μὲ πάρῃ κάτω μαζί του. Δὲν ξεχώριζα τὴ μορφὴ του, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ φωνή του καταλάβαινα πῶς ἔτρεμε ἀπὸ ἀγωνία.

— Ἐλα, μοῦ εἶπε, παιδί μου, κάτω.

— Ὅχι, τὸν παρακάλεσα, ἄφησέ με νὰ μείνω ἐδῶ.

Φαίνεται πῶς καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἤθελε νὰ πάῃ πιὰ κάτω.

Ἦθελε νὰ εἶναι μπροστά, νὰ βλέπῃ τί θὰ γινόμαστε.

Μὲ ἀγκάλιασε καὶ περιμέναμε. Ὁ σκύλος, κι αὐτὸς ἔμεινε κοντά μας. Καὶ οἱ τρεῖς ἤμαστε ἐκεῖ συμμαζεμένοι.

Ἐνιωθα τὸ κορμί τοῦ ζώου νὰ τρέμῃ μέσα στὴν ἀγκαλιά μου.

— Ἐνας βράχος δεξιά ! Στεριά ! στεριά ! φώναξε ὁ σκοπός.

— Προσοχή ! βροντοφώνησε ὁ καπετάνιος.

Προσοχή !

— Μόνο ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς σώσῃ ! μουρμούρισε ὁ τιμονιέρης.

Μὰ ἦταν πιὰ ἀργά ! Τὸ βαπόρι, εἶχε χτυπήσει σὲ βράχο καὶ εἶχε ἀνοίξει σὲ δύο !

— Τίς βάρκες στὴ θάλασσα ! φώναξε τότε ὁ καπετάνιος.

Μόνο αὐτὸς δὲν εἶχε χάσει τὸ θάρρος του καὶ ἡ φωνή του ἀκουγόταν δυνατὴ μέσα στὴ βοή τῆς τρικυμίας.

Κατακουρασμένοι οἱ ναῦτες ἔκαναν βιαστικοὶ καὶ τὴν ἕστερη τούτη διαταγή.

Στή λάμψη τῆς ἀστραπῆς ξεχώρισα βράχους ἐμπρός μου καὶ μιὰ ἀκρογιαλιά κάτωσπρη ἀπὸ τοὺς ἀφρούς.

Θὰ ἦταν πιὰ κοντὰ νὰ ξημερώσῃ.

Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ μπήκαν πρῶτα στὶς βάρκες καὶ τελευταῖοι οἱ ἄντρες.

Μ' ἔβαλαν καὶ μένα σὲ μιὰ βάρκα· θυμοῦμαι κάποτε, σὰ νὰ εἶδα κοντὰ μού τὰ παιδιὰ τοῦ καπετάνιου, τὸ Νίκο καὶ τὴν Ἀνθούλα. Ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ σκύλος.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη δὲ θυμοῦμαι πιὰ τίποτα.

Ἐνα κύμα ἤρθε καὶ μᾶς σκέπασε, ἔπειτα ἡ βάρκα χτύπησε σ' ἓνα βράχο κι ἔγινε χίλια κομμάτια.

Θυμοῦμαι ἀκόμη πὼς ἄρπαξα μιὰ σανίδα, πάλεψα ὥρες δλόκληρες μὲ τὰ κύματα, ὥσπου τέλος πιάστηκα ἀπὸ ἓνα βράχο. Ἐκεῖ ἔμεινα λιποθυμισμένος, ὡς τὸ πρῶτ.

Μόνος !

Ἡ πρώτη λάμψη τῆς αὐγῆς ἄρχιζε νὰ φωτίζῃ τὸν οὐρανό· ἡ θάλασσα εἶχε ἡσυχάσει λιγάκι, κι ἐγὼ μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτὰ κοίταζα τρομαγμένος.

Τὸ σῶμα μου ἦταν κατακουρασμένο, ἡ δύναμή μου χαμένη. Δὲν μποροῦσα νὰ κινηθῶ.

Πέρα στὴν ἀνατολή τὰ σύννεφα ἦταν ρόδινα, καὶ πίσω τους ὁ ἥλιος ἔβγαινε λαμπρὸς καὶ κατακόκκινος.

Αὐτὸ μοῦ ἔδωσε θάρρος καὶ ἡ καρδιά μου γέμισε ἀπὸ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ Θεό.

— Σ' εὐχαριστῶ Θεέ μου, εἶπα, σ' εὐχαριστῶ ποὺ μ' ἔσωσες.

Σιγὰ σιγὰ ἄρχισα νὰ ξαναβρίσκω τὴ δύναμή μου.

Μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὰ πόδια σκαρφάλωσα στὸ βράχο καὶ φώναξα. Καμιὰ ἀπόκριση. Φώναξα πάλι.

— Θεῖτε ! Ἀνθούλα ! Νίκο !

Μόνο οἱ κραξιὲς τῶν γλάρων μοῦ ἀποκρίνονταν.

— Μόνος ! Μόνος ! συλλογίστηκα.

Και πάγωσα από τὸ φόβο μου.

Ἄγρια βράχια ὑψώνονταν μπροστά μου.

Προσπάθησα νὰ ξεχωρίσω τὴ στεριά· ἔλαφρῆ ὅμως ἐμίχλη σκέπαζε τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ δὲ μὲ ἄφηνε νὰ διακρίνω τίποτα.

Τέλος νά, ὁ ἥλιος τὴ σκορπίζει !

Ἡ χαρά μου εἶναι μεγάλη.

Ἐμπρός μου ἀπλωνόταν ἀκρογιαλιὰ στρογγυλή, κατάφυτη ἀπὸ δέντρα πυκνά. Καὶ μακριὰ στὸ βάθος ὑψωνόταν ἓνα βουνό, ποὺ τὸ ρόδιζαν οἱ πρῶτες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Ἡ τρικυμία εἶχε πέσει ἐντελῶς.

Τὰ πουλάκια στὰ δέντρα εἶχαν ξυπνήσει καὶ ἄκουγα τὸ κελάδημά τους.

Γύρω μου τὰ θαλασσοπούλια ἀπλωναν τὰ φτερά τους, κάθιζαν γιὰ μιὰ στιγμούλα στὸ κῦμα καὶ πάλι πετοῦσαν ψηλά !

Τί ὁμορφιά ποὺ εἶχε ἡ φύση !

Λίγη ὥρα, καὶ ὅμως καὶ τὸν κίνδυνο ποὺ πέρασα καὶ αὐτοὺς ποὺ μὲ καρτεροῦσαν δὲν τοὺς λογάριαζα.

Κι εὐχαριστοῦσα τὸ Θεὸ ποὺ μ' ἔσωσε καὶ μὲ πῆγε σ' ἓνα τόσο ὁμορφο μέρος.

Μόνο ἓνα δὲν μποροῦσα νὰ ξεχάσω, τὸ θεῖο μου.

Τί λύπη ἐνιωθα νὰ συλλογίζωμαι, πῶς αὐτὸς ποὺ τόσο μ' ἀγάπησε καὶ ἤθελε νὰ μὲ προστατέψῃ εἶχε χαθῆ, καὶ ποτὲ πιά δὲ θὰ ἔβλεπα τὴ μορφὴ του. Τί καλὰ ἂν καὶ κείνος γλίτωνε ! Μὰ καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ χάθηκαν ;

Τοὺς λυπόμενους καὶ κείνους καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ καπετάνιου ποὺ θὰ γινόμαστε ἴσως πολὺ καλοὶ φίλοι.

Κάτι βραχάκια ἐκεῖ κοντὰ σχημάτιζαν ἓνα εἶδος γεφύρι, ποὺ ἔνωνε τὸ μεγάλο βράχο ὅπου βρισκόμουν μὲ τὴν ἀκρογιαλιά.

Εἶπα, ἄς περπατήσω λίγο, νὰ δῶ ποῦ μ' ἔρριξε ἡ τύχη μου.

Πρὶν ἀφήσω τὸ βράχο μου, κοίταξα πίσω μου. Τὸ πλοῖο στεκόταν βυθισμένο, ἀκίνητο μέσα στὰ γαλανὰ νερά, κομματιασμένο, μὲ τὴν πλώρη ἀπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐκεῖ κοντὰ μερικὰ ξύλα ἔπλεαν.

Ἔνωσα μεγάλη θλίψη καὶ φώναξα δυνατά :

— Ἔ, σύντροφοι ! Θεῖτε ! Νίκο ! Ἀνθούλα !

Μὰ καὶ πάλι κανεὶς δὲ μοῦ ἀπάντησε.

Ἄλίμονο ! Ὁ καημένος μου ὁ θεῖος εἶχε χαθῆ κι ἐγὼ μποροῦσα νὰ τὸν κλαίω. Καὶ ὅλοι εἶχαν χαθῆ...

Βρίσκω σύντροφο.

Τότε ξεκίνησα. Πήγαινα, πήγαινα, ὥσπου ἔπειτα ἀπὸ πολλή ὥρα ἔφτασα στὴν ἀμμουδιά.

Ἔτρεχα ἀπάνω κάτω, κοίταζα παντοῦ. Κανένα ὅμως ἔχνος ἀπὸ ἄνθρωπο δὲν ἔβρισκα. Οὔτε καλύδα, οὔτε καπνός, οὔτε φωνή.

Πουλιὰ μόνο παράξενα πετοῦσαν, ἀγριόπαπιες κολυμποῦσαν, οἱ γλάροι μὲ κραξιὲς γέμιζαν τὴν ἐρημιά.

Ἐξαφνα ἡ καρδιά μου χτύπησε δυνατά !

Πέρα, πίσω ἀπὸ κάτι ἄλλους βράχους, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά μου φάνηκε σὰ ν' ἄκουσα γάβγισμα.

Σταμάτησα μὲ ἀγωνία.

Ἄν εἶχα γελαστή ;

Ἄλλὰ ὄχι. Δεύτερο γάβγισμα ἀκούστηκε.

— Ὁ Πιστός ! φώναξα καὶ ἄρχισα νὰ τρέχω σὰν τρελός. Καὶ νά, ἀπάνω σ' ἓνα βράχο διακρίνω τὸν Πιστὸ ὄρθιο νὰ γαβγίζει.

Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς καλοῦσε βοήθεια ! Καὶ καὶ στὰ πόδια του κάποιον ἀνθρώπινο σῶμα ξαπλωμένο !

— Ἡ Ἀνθούλα !

Ὁ Πιστός, μόλις μὲ εἶδε, πήδησε ἀπάνω μου. Τὸν χάιδεψα νὰ τὸν ἡσυχάσω καὶ πῆγα κοντὰ του.

Χλομή, με τὰ μαλλιά της λυμένα, ἢ μικρὴ κόρη τοῦ καπετάνιου κοιμόταν.

— Πέθανε ! συλλογίστηκα καὶ ἄρχισα νὰ τρέμω.

Πήγα ὅμως κοντά της καὶ ἔβαλα τὸ χέρι μου στὸ στήθος της.

Ἡ καρδιά της χτυποῦσε σιγὰ σιγὰ.

— Ζή ! φώναξα καὶ πήδησα ἀπὸ χαρὰ.

Με μεγάλη δυσκολία ἄνοιξα τὰ σφιγμένα της δόντια· τὴν ἀναποδογύρισα λιγάκι καὶ ἀμέσως ἄρχισε νὰ βγάζῃ τὴ θάλασσα ποῦ εἶχε καταπιεῖ.

Ἐπειτα ἄρχισα νὰ ὑψώνω καὶ νὰ κατεβάζω κανονικὰ τὰ χέρια της γιὰ νὰ βοηθῶ τὰ σπλάχνα της ν' ἀναπνέουν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐξακολουθοῦσε νὰ μένῃ ἀκίνητη, μεταχειρίστηκα κι ἓνα ἄλλο μέσο. Μὲ τὸ μαντίλι μου τῆς ἔπιασα τὴ γλῶσσα σφιχτά, καὶ ἄρχισα νὰ τὴν τραβῶ με κανονικὲς κινήσεις, ὅπως εἶχα κάνει με τὰ χέρια.

Δὲν ἔχανα τὸ θάρρος μου.

Εἶχα μάθει στὸ σχολεῖο, πὼς οἱ λιποθυμίες τῶν πνιγμένων βαστοῦν πολλὴ ὥρα καὶ δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζόμαστε.

Πέντε, ἴσως καὶ περισσότερα λεπτὰ πέρασαν, μὰ ἡ Ἄνθουλα ἦταν ἀναίσθητη.

Ἐγὼ ὅμως δὲν ἀπελπιζόμουν.

— Θὰ κάμω ὅ τι μπορῶ, ἔλεγα, γιὰ νὰ τὴ σώσω. Δὲ θὰ χάσω τὸ θάρρος μου.

Καὶ ἀλήθεια, ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἡ καρδιά της χτύπησε δυνατώτερα, τὸ στήθος σηκώθηκε ἐλαφρὰ καὶ ἀναστέναξε.

Ποτὲ δὲ θὰ λησμονήσω τὴ χαρὰ μου.

Ἡ Ἄνθουλα ἄνοιξε τὰ μάτια της, κοίταξε γύρω της καὶ μουρμούρισε :

— Ποῦ εἶμαι ; ποῦ εἶναι ὁ Νίκος ; ὁ πατέρας ;

Σὰ νὰ ὄνειρευόταν.

Ἐμπρὸς ἡ θάλασσα ἀπλωνόταν ἀπέραντη, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὁ ἄμμος. Τίποτ' ἄλλο.

Ἐξαφνα ἡ Ἀνθούλα θυμήθηκε τί εἶχε γίνει. Τὸ φοβερὸ ναυάγιο ἦρθε στὸ νοῦ της καὶ ἄρχισε νὰ θρηνηῖ.

Προσπαθοῦσα νὰ τὴν παρηγορήσω, μὰ ἐκλαιγα κι ἐγώ.

Μήπως κι ἐγὼ δὲν εἶχα χάσει τὸν προστάτη μου ; Τί θὰ γίνονται τώρα ;

Ἀλλὰ ἤμουν ἄντρας καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ κάνω σὰν κορίτσι.

Σηκώθηκα λοιπὸν καὶ τῆς εἶπα :

— Τὰ δάκρυα, Ἀνθούλα μου, δὲ μᾶς ὠφελοῦν.

Ὁ Θεὸς ποῦ μᾶς ἔσωσε θὰ μᾶς βοηθήσῃ πάλι. Δὲ θὰ χαθοῦμε, μὴν κλαίς.

Τὸ πρῶτο μας φαγητό.

Πήραμε λίγο θάρρος. Ἦμαστε δύο. Δὲν ἦταν λίγο σ' αὐτὴ τὴν ἐρημιά.

— Τώρα, εἶπα στὴν Ἀνθούλα, ἄς ψάξουμε παντοῦ, ἴσως νὰ σώθηκε καὶ κανένας ἄλλος.

— Νὰ ψάξουμε ! εἶπε ἡ Ἀνθούλα καὶ σηκώθηκε.

Ἡ ἐλπίδα πὼς μπορούσε νὰ βρῆ τὸν πατέρα της καὶ τὸν ἀδερφό της τῆς ἔδινε δύναμη.

Ψάχναμε ὥρες ὀλόκληρες. Τίποτα ! Τέλος ἀπελπιστήκαμε καὶ γυρνούσαμε πίσω.

Ἡ Ἀνθούλα ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψῃ. Φώναζε, ὄλο φώναζε :

— Νίκο ! πατέρα ! Ἀλλὰ καμιὰν ἀπάντηση δὲν ἔπαιρνε.

Γύρω μας ἦταν ἡ ἐρημιά.

Ἦμαστε δύο ἀδύνατα καὶ ἀνυπεράσπιστα παιδιὰ.

Καὶ ἂν στὸν τόπον αὐτὸ κατοικοῦσαν ἄγρια θηρία ; ἢ ἀγρι-άνθρωποι ἀνθρωποφάγοι ;

— Πεινώ, εἶπε σιγὰ ἢ Ἀνθούλα κουρασμένη. Δὲν ἔχομε τίποτα νὰ φάμε; Ὅλα τὰ πῆρε ἢ θάλασσα;

— Ὅλα τὰ πῆρε ἢ θάλασσα, μὰ δὲν πρέπει δὰ καὶ ν' ἀπελπιστοῦμε. Κάτι θὰ γίνη.

— Πῶς;

— Βλέπεις ἐκεῖνα τὰ δέντρα; Ἐκεῖ θὰ βροῦμε ἀπ' ὄλα. Καὶ φρούτα καὶ νερό. Μὴ στενοχωριέσαι.

Προχωρούσαμε, ἀλλὰ μὲ δυσκολία. Ἡμαστέ πολὺ κουρασμένοι. Τὰ γόνατά μας ἔτρεμαν. Καὶ ὁ ἥλιος ἔκαιγε πολὺ.

— Ἀνθούλα, θάρρος! Γειά σου! Λίγο ἀκόμη καὶ φτάνομε. Νά! φτάσαμε κιόλας!

Καὶ ἀλήθεια, ἐπιτέλους φτάσαμε.

Δροσερὸ ἀεράκι φυσοῦσε ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ μᾶς δροσίζε. Καθαρὸ νερὸ μουρμούριζε ἀπὸ μιὰ μικρὴ πηγὴ. Πλῆθος πουλιά, κόκκινα καὶ πράσινα καὶ κίτρινα, μόλις ἄκουσαν τὰ βήματά μας, πέταξαν σὰ σύννεφο πολύχρωμο ἀπὸ πάνω μας. Χαρὰ Θεοῦ! Τί ὠραία ποῦ εἶναι ἐδῶ! εἶπε ἢ Ἀνθούλα.

Γύρω μας ὑψώνονταν μεγάλα δέντρα, μὲ πλατιά φύλλα καὶ μεγάλους καρπούς, σὰ θεόρατα τσαμπιά.

— Μπανάνες! φώναξα μὲ χαρὰ καὶ ἀμέσως σκαρφάλωσα κι ἔκοψα.

Μὲ πόση ὄρεξη φάγαμε τὸ γλυκύτατο καὶ νοστιμώτατο καρπὸ, καὶ ἔπειτα ἤπιαμε τὸ δροσερὸ νεράκι σκύβοντας στὴν πηγὴ!

Σὲ λίγο νυστάξαμε. Ὁ ἥλιος τώρα βρισκόταν ψηλά. Οἱ ἀκτίνες του ὅμως δὲν κατῴρθωναν νὰ περάσουν ἀπὸ τὴ σκιὰ τῶν δέντρων μας.

Ξαπλωθήκαμε λοιπὸν στὴ σκιὰ καὶ ἀμέσως μᾶς πῆρε ὁ ὕπνος.

Καὶ εἶδα ἓνα ὠραῖο ὄνειρο.

Ἦμουν, λέει, στὸ σπίτι μας μὲ τὸν πατέρα, τὴ μητέρα

καὶ τὴν Τασούλα μας. Εἶχα γυρίσει στὴ πατρίδα ἔπειτα ἀπὸ πολὺκαιρο ταξίδι. Τοὺς διηγόμουν ὅτι εἶχα δεῖ στὸ ταξίδι μου, καὶ ἡ μητέρα ἔκλαιγε ἀπὸ τὴ χαρὰ της.

Τὶ ἀνακάλυψε ὁ Πιστός.

Ἐξαφνα, ἔγρουξε ὁ σκύλος, κι ἐγὼ ξύπνησα.

Σηκώνομαι ἀμέσως καὶ βλέπω τὸν Πιστὸ νὰ μυρίζεται τὴ γῆ καὶ νὰ τρέχη ἐδῶ καὶ κεῖ ἀνήσυχος.

Ἐγὼ δὲν ἤξερα τί εἶχε πάθει.

Τὸν ἔβλεπα καὶ ἤμουν ἀνήσυχος, ἀλλὰ πῶς νὰ καταλάβω τί τρέχει.

Ὅταν, σὲ μιὰ στιγμή, τὸν εἶδα νὰ φεύγει μ' ἓνα πήδημα κι ἀμέσως νὰ σταματᾷ καὶ νὰ γαβγίζη χαροπᾶ, σειώντας τὴν οὐρά του.

Ποτὲ δὲ θὰ λησμονήσω πόσο ζωηρὰ ἔλαμπαν τὰ μάτια του καὶ πῶς μὲ κοίταζε! Σὰ νὰ μὲ καλοῦσε, σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε: Ἐλα! ἔλα!

— Ἀνθούλα, εἶπα τότε σιγὰ στὴ φιλενάδα μου, ξύπνησε. Κάτι ἀνακάλυψε ὁ Πιστός.

Ὁ σκύλος, μόλις εἶδε τὴν Ἀνθούλα νὰ ξυπνᾷ, ρίχτηκε ἀπάνω της καὶ τὴν τραβοῦσε ἀπὸ τὸ φορεματάκι.

— Κάτι βρῆκε! εἶπε καὶ κείνη καὶ πετάχτηκε. Πᾶμε, πᾶμε, Παῦλο.

Ἀκολουθήσαμε τὸν Πιστό.

Κάποτε τὸν χάναμε μέσα στὰ ψηλὰ χόρτα.

Ἀμέσως ὅμως πάλι τὸν βλέπαμε νὰ φανερώνεται καὶ νὰ γυρίζη σὲ μᾶς τὸ κεφάλι του, σὰ νὰ μᾶς ἔλεγε:

— Κάνετε λοιπὸν γρήγορα!

Ἐξαφνα τὸν βλέπομε νὰ χύνεται σὰν ἀστραπὴ κάτω ἀπὸ ἓνα δέντρο καὶ νὰ γαβγίζη δυνατᾶ.

— Βρήκε εκείνο που ζητούσε ! είπε ή 'Ανθούλα κι ἔτρεξε.
"Ἐτρεξα πίσω της.

Θεέ μου, τί ἦταν αὐτό ! Ὁ Νίκος, ὁ ἀδερφός της, βρισκόταν ἐκεῖ λιποθυμισμένος.

Ἦταν ὅμως λιποθυμισμένος ἢ κοιμόταν ; Ἀλλὰ ἂν κοιμόταν, πόσο θὰ ἦταν βαθύς ὁ ὕπνος του, ἀφοῦ οὔτε τὰ γαβγίσματα τοῦ Πιστοῦ, οὔτε οἱ χαρούμενες φωνές της Ἀνθούλας δὲν τὸν ξυπνοῦσαν.

Ἡ καημένη ή 'Ανθούλα ! Πῶς ἔπεσε ἀπάνω του ! πῶς τὸν ἀγκάλιασε τὸν ἀδερφοῦλή της !

— Ἀδερφέ μου ! Νικάκι μου, ἀδερφοῦλή μου ! ἔλεγε, καὶ ἔκλαιγε καὶ γελοῦσε μαζί.

Ὁ Νίκος σάλεψε λιγάκι, ἀνοιξε τὰ μάτια του σὰ ζαλισμένος, μᾶς κοίταξε καλὰ καλὰ καὶ μουρμούρισε :

— Ἀνθούλα ! ἐσύ ! ἐσύ 'σαι ! Καὶ σύ, Παῦλο.

"Ἐπειτα εἶπε :

— Καὶ ὁ πατέρας ;

— Δὲν ξέρομε τίποτα, Νίκο. Μὰ φοβοῦμαι πῶς μόνο ἐμεῖς οἱ τρεῖς σωθήκαμε.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν τοῦ δώσω καιρὸ νὰ συλλογιστῇ τῇ δυστυχία του, ἄλλαξα τὴν ὁμιλία καὶ τοῦ εἶπα :

— Μὰ πῶς βρέθηκες ἐδῶ, Νίκο ;

— Πῶς ; ἀποκρίθηκε. Πῶς ; Δὲν ξέρω....δὲ θυμοῦμαι.

— Ἄ ! ἔκοψε καὶ μπανάνες ! εἶπε ή 'Ανθούλα, κι ἔδειξε τρεῖς μπανάνες κοντὰ στῇ ρίζα τοῦ δέντρου. Μὰ εἶδες, Νικάκι, τί ὠραῖο φρούτο εἶναι ;

— Τί ; μπανάνες ; ἔκαμε ὁ Νίκος. Ὅχι, δὲ θυμοῦμαι νὰ τίς ἔκοψα ἐγώ. Ὅχι, δὲ θυμοῦμαι.

— Τότε ποιὸς τάχα νὰ τίς ἔκοψε καὶ νὰ τίς ἔβαλε ἐδῶ ;

— Χωρὶς ἄλλο ὅποιος μᾶς ἔσωσε τὸ Νίκο, εἶπα.

— Καὶ ποιὸς νὰ εἶναι αὐτός ;

— Θα τὸν βροῦμε. Θα εἶναι ἐδῶ, τὸ καλύτερο ὅμως εἶναι, ὥσπου νὰ γίνῃ αὐτό, νὰ ξεκουραστοῦμε λιγάκι. Ἐγὼ νυστάζω. Καὶ σεῖς θὰ νυστάζετε.

Ἐαπλωθήκαμε καὶ οἱ τρεῖς κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα, ὁ Πιστὸς σωριάστηκε μεμιᾶς κοντά μας καὶ σὲ λίγο κοιμόμαστε βαθιά.

Ἡ ἀπόφασή μου.

Τὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν μὲ ξύπνησαν ἀπὸ τὸ γλυκό μου ὕπνο.

Ὁ ἥλιος ἔβγαине κατακόκκινος καὶ φώτιζε μὲ τὶς χρυσῆς ἀκτῖνες τὸν οὐρανό. Ἦσυχο ἀεράκι θρόιζε γλυκὰ στὰ φύλλα τῶν δέντρων.

Ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου πετοῦσαν πλῆθος πουλιά. Ἄλλα κελαηδοῦσαν σὰν ἀηδόνια, ἄλλα ἔκραζαν βραχνά. Ἄλλα ἦταν πράσινα μὲ κόκκινο λαιμό, ἄλλα κίτρινα καὶ ἄλλα κατακόκκινα, σὰ μικρῆς φλόγες.

Δίπλα μου ὁ Νίκος καὶ ἡ Ἀνθούλα κοιμόνταν ἀκόμη. Ὁ Πιστὸς ὅμως εἶχε καὶ αὐτὸς ξυπνήσει καὶ φύλαγε τ' ἀφεντικά του, ἔτοιμος νὰ τὰ ὑπερασπιστῇ.

Τὸν χαιρεῖσα μὲ ἀγάπη.

— Καλέ μου Πιστέ! Ἐσὺ ἔσωσες τὴν Ἀνθούλα ἀπὸ τὸ θάνατο.

Ἄλλὰ ἤμουν ἀκόμη κουρασμένος.

— Πρέπει νὰ νικήσω τὴν κούραση, συλλογίστηκα.

Πρέπει νὰ τρέξω στὸ γυαλό. Τὸ πλοῖο δὲ θὰ ἔχη βουλιάξει ἔλως διόλου. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογυαλιά, θὰ πάω κολυμπώντας. Ἴσως νὰ βρῶ τίποτα νὰ πάρω. Ἐδῶ ἀπ' ὄλα ἔχομε ἀνάγκη.

Σιγά σιγά, γιὰ νὰ μὴν ξυπνήσω τὰ παιδιὰ, γλίστρησα καὶ ἔφυγα.

Τὸ χόρτο ἦταν ψηλὸ καὶ δρόμο δὲν εἶχε πουθενά.

— Βέβαια, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου, τὸ μέρος τοῦτο εἶναι ἀκατοί-
κητο. Πουθενὰ δὲ βλέπει κανεὶς ἵχνος ἀπὸ ἀνθρώπου. Καὶ πρῶτα
πρῶτα, θὰ εἶχε μονοπάτια. Ἐδῶ σὰ νὰ μὴν πάτησε ποτὲ ποδάρι
ἀνθρώπου. Ἐπειτα ἡ γῆ μένει ἀκαλλιέργητη, τὰ δέντρα
εἶναι ἄγρια καὶ ἀκλάδευτα.

Πουθενὰ δὲν εἶδαμε ἀνθρώπινη κατοικία.

— Θεέ μου, συλλογιζόμενοι ἔπειτα, τί θὰ γίνωμε ἀλήθεια
ἐδῶ μόνοι, πῶς θὰ ζήσωμε χωρὶς ἄλλους ἀνθρώπους;

Πῶς ἔφτασα στὸ πλοῖο καὶ τί βρῆκα.

Ἔτσι συλλογιζόμενοι στὸ δρόμο καὶ παρηγοριόμενοι.
Φτάνω στὴν ἀκρογιαλιά· ἡ θάλασσα ἦταν τώρα πιά ἐντελῶς
ἤσυχη.

Τὸ πλοῖο βρισκόταν στὴν ἴδια μεριά, σφηνωμένο στοὺς
βράχους, καὶ πολὺ κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά.

Ὅλος ὁ τρόμος τῆς τρομερῆς νύχτας πέρασε ἀπὸ τὰ
μάτια μου. Εἶδα τὸν καλὸ μου θεῖο, τὸν καπετάνιο, τὸ γέρο τι-
μονιέρη, τοὺς ἐπιβάτες ὅλους, ποὺ τώρα ὅλοι τοὺς θὰ βρίσκων-
ται στὰ βάθη τῆς θάλασσας, καὶ τὰ δάκρυα γέμισαν τὰ μάτια
μου.

— Ὑπομονή, εἶπα, ὅτι ἐγὶνε ἐγινε. Καὶ ἄρχισα νὰ γδύνω-
μαι. Θὰ πῆγαίνα στὸ πλοῖο· ἴσως κατῶρθωνα νὰ γλιτώσω τί-
ποτα ἀπὸ κεῖ μέσα.

Ἐπείσα στὴ θάλασσα· σὲ λιγάκι ἔφτασα στὸ πλοῖο! Πιά-
στηκα στερεὰ καὶ σκαρφάλωσα.

Τί φρίκη! Ὅλες οἱ κάμαρες ἀνοιχτές, οἱ πόρτες κομμα-
τιασμένες, οἱ ἀποθήκες γεμάτες νερά. Παντοῦ ἐρημιὰ καὶ
θάνατος.

Τρέχω στὴν πρόμη ποὺ δὲν ἦταν ἀκόμη βουλιαγμένη.

Βλέπω ἐκεῖ ἓνα σεντούκι. Τὸ ἀνοίγω. Τί χαρά! Ἦταν τὰ σύ-
νεργα τοῦ μαραγκοῦ· δίπλα του βρῖσκω καὶ ἄλλο ἓνα, γεμάτο
γαλέτες. Καὶ ἀλήθεια ἤμουν τυχερός.

Ἀνεβαίνω στὴ γέφυρα καὶ νά, βλέπω κρεμασμένο τὸ τη-
λεσκοπίο τοῦ καπετάνιου, δυὸ τουφέκια καὶ ἓνα μεγάλο κουτὶ
φυσέκια.

Τώρα ὅμως εἶχα αὐτὴ τὴν ἔννοια :

Πῶς θὰ κουβαληθοῦν ὅλα αὐτά;

Πρέπει νὰ βιαστώ, γιατί αὔριο μπορεῖ νὰ ἔχωμε πάλι τρικυ-
μία καὶ τότε ἀλίμονο.

Θὰ γίνῃ χίλια κομμάτια τὸ πλοῖο καὶ ὅλα θὰ χαθοῦν.

Ἄλλὰ καὶ πῶς νὰ κάμω ; Ἐκαμα ἀκόμη ἓνα γῦρο. Καὶ ὁ
Θεὸς μὲ βοήθησε. Ἐκεῖ κάπου βλέπω ἓνα σωρὸ παραδόπανα·
τρέχω μὲ χαρὰ νὰ τὰ σηκώσω, καὶ τί βρῖσκω ἀπὸ κάτω ;
Μιὰ βαρκούλα ! Μιὰ κάτασπρη βαρκούλα μὲ τὰ κουπιὰ της.

— Σωθήκαμε ! φώναξα. Ὁ Θεὸς νά, δὲ θέλει νὰ χα-
θοῦμε. Σὰ νὰ μὲ ὠδήγησε μὲ τὸ χέρι του σήμερα.

Ναί, ἀλλὰ ὡς ἐδῶ. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἡ δουλειὰ εἶναι
δική μου. Ὁ καημένος ὁ πατέρας μου πολλὰς φορὰς ἔλεγε :
« Ἄι Γιώργη βόγηθα με ! Μὰ κούνα καὶ σὺ τὰ πόδια σου ! »

Ἐαναβουτῶ στὴ θάλασσα καὶ φτάνω στὴν ἀκρογιαλιά,
ντύνομαι βιαστικὰ καὶ τρέχω στοὺς φίλους μου.

Τί παίρνομε ἀπὸ τὸ πλοῖο.

— Ἐμπρός, σηκωθῆτε ! φώναξα.

— Τί τρέχει πάλι ; ἔκαμαν καὶ οἱ δύο μισοκοιμισμένοι.

— Ἐμπρός, φτάνει γιὰ σήμερα ἡ ξεκούραση· ἔχομε καὶ
δουλειά.

Ὅσο νὰ πῆς τρία, βρισκόμαστε στὸ ἀκρογιάλι.

— Βλέπετε, τοὺς εἶπα, τὸ πλοῖο ; Πῆγα μέσα, καὶ μὴν τὰ
ρωτᾶτε, τί καὶ τί δὲ βρήκα ! Ἐμπρός, Νίκο, ἔλα μαζί νὰ τὰ

βγάλωμε ἔξω. Ἡ Ἀνθούλα ἄς μείνη νὰ τὰ παραλαβαίνει.

— Καὶ πῶς θὰ τὰ κουβαλήσωμε;

— Μὲ τὴ βάρκα.

— Καὶ ποῦ θὰ τὴ βροῦμε;

— Θὰ δῆς!

Πέσαμε καὶ οἱ δυὸ στὴ θάλασσα, καὶ σὲ λίγο ἀνεβαίναμε στὸ ναυαγισμένο μας βαπόρι.

— Πατέρα μου, πατέρα μου! φώναξε ὁ καημένος ὁ Νίκος, μόλις ἀντίκρουσε τὴν ἔρημη γέφυρα, καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ πικρά. Καὶ ἐγὼ τὸν ἄφησα νὰ κλάψῃ, γιατί ἤξερα πόσο τὰ δάκρυα ἐλαφρώνουν τὸν πόνο.

Ἐπειτα τὸν πῆρα σιγὰ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ εἶπα:

— Τώρα, Νίκος, ὁ πατέρας σου εἶναι στὸν οὐρανό. Τὰ δάκρυα μας σὲ τίποτα δὲν ὠφελοῦν. Ἐλα νὰ κάμωμε ὅτι μποροῦμε, γιὰ νὰ μὴ χαθοῦμε κι ἐμεῖς.

Μὲ χίλια βάσανα σηκώσαμε τὴ βάρκα, τὴ δέσαμε μὲ σκοινὶ καὶ τὴ ρίξαμε στὴ θάλασσα. Ὑστερα ἀρχίσαμε νὰ μετακομίζωμε τὰ πράματα. Πρῶτα πρῶτα τὶς γαλέτες, ἔπειτα τὰ ἐργαλεῖα τοῦ μαραγκοῦ καὶ ὕστερα τὰ τουφέκια μὲ τὶς σφαῖρες.

Ψάχνοντας καὶ ὁ Νίκος, βρῆκε κι αὐτὸς στὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα του μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἓνα Εὐαγγέλιο, μερικὰ βιβλία δικὰ του καὶ τοῦ πατέρα του, καὶ σ' ἓνα συρτάρι καλὰ φυλαγμένη μιὰ μεγάλη μεταξωτὴ σημαία ἐλληνικὴ.

Καὶ τέλος βρῆκε ἓνα σακουλάκι γεμάτο χρυσὰ νομίσματα.

— Τί νὰ τὰ κάμωμε τούτα; εἶπε ὁ Νίκος· ἐδῶ δὲ μᾶς χρειάζονται. Δὲν ἔχουν καμιὰ ἀξία.

— Ἐδῶ ναί, δὲ μᾶς χρειάζονται· μὰ ἐκεῖ κάτω;

— Ποῦ κάτω; ἀποκρίθηκε ὁ Νίκος μὲ πίκρα, γιατί κατὰλαβε πῶς ἐννοοῦσα τὴν πατρίδα.

— Μὰ τί, νόμισες πὼς θὰ μείνωμε γιὰ πάντα ἐδῶ ;

Πῆρα τὸ σακουλάκι καὶ τὸ πέταξα μαζί με τ' ἄλλα πράματα στὴ βάρκα.

— Κάνετε γρήγορα, φοβοῦμαι ! φώναξε ἡ Ἀνθούλα.

— Ἐρχόμαστε, μὴ φοβᾶσαι.

Τέλος μπήκαμε στὴ βάρκα.

Ἦταν γεμάτη ἀπὸ τὸ πολύτιμο φορτίο μας.

— Προσοχή, μὴν ἀναποδογυριστῆ ! εἶπα. Ἀπὸ δῶ κρέμεται ἡ σωτηρία μας.

Ὁ Νίκος εἶχε κρεμάσει τὸ τηλεσκόπιο στὸν ὤμο του καὶ ἐγὼ ἤμουν φορτωμένος τὰ δυὸ τουφέκια.

Σιγὰ σιγὰ πλησιάσαμε στὴν ἀμμουδιὰ καὶ ἀρχίσαμε νὰ ξεφορτώνωμε.

Ἡ δουλειὰ αὐτὴ βάσταξε πολὺ ὅταν τελειώσαμε, ἤμαστε κατακουρασμένοι.

— Λέω νὰ φᾶμε λίγο καὶ πάλι ἐξακολουθοῦμε. Πρέπει νὰ δοῦμε ποῦ θὰ μένωμε.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παξιμάδια βρήκαμε καὶ τυρὶ καὶ παστὸ κρέας νοστιμώτατο.

— Πρέπει νὰ κάνωμε οἰκονομία, εἶπε πολὺ σωστὰ ἡ Ἀνθούλα. Ποιὸς ξέρει τί μᾶς περιμένει ;

— Τίποτα δὲ μᾶς περιμένει ! εἶπα ἐγὼ γιὰ νὰ τοὺς δώσω θάρρος. Νά, ἔχομε ὄπλα, φαγί. Τὰ δέντρα εἶναι γεμάτα καρπούς, ἡ θάλασσα γεμάτη ψάρια· θὰ βροῦμε καὶ κυνήγι, πουλιά, ἐλάφια, λαγούς, ὅ τι θέλωμε. Τί νὰ φοβηθοῦμε ; Ὁ Θεὸς δὲν ἀφήνει κανένα νὰ χαθῆ, μόνο θέληση πρέπει νὰ ἔχωμε.

Ἔλα, σήκω τώρα, Νικάκι, νὰ πᾶμε πάλι στὸ πλοῖο, νὰ δοῦμε ἂν μπορούμε νὰ πάρωμε τίποτ' ἄλλο.

— Κουράστηκα· αὔριο πάλι, εἶπε ὁ Νίκος.

— Αὔριο μπορεῖ νὰ εἶναι ἀργά. Πᾶμε τώρα ! τὸ γοργὸ καὶ χάριν ἔχει.

— Είπα, δὲν μπορῶ. Δὲν πάω !

Ἔκαμε τὸ θυμωμένο.

— Ἄς εἶναι αὔριο, εἶπε ἡ Ἀνθούλα. Ἀπόψε εἶστε κουρασμένοι.

Δὲ θέλησα νὰ ἐπιμείνω, γιατί ἤξερα τί πεισματάρης ἦταν ὁ Νίκος.

Τὸ μετάνιωσα πικρὰ ὕστερα, μὰ ἦταν ἀργά. Τῆ νύχτα σηκώθηκε ἀέρας δυνατός, καὶ τὸ πρωὶ τοῦ ἔτρεξα στὴν παραλία, δὲν εἶδα τίποτα.

Τὸ πλοιο εἶχε χαθῆ.

Ἄχ, τί εἶχαμε χάσει ἀπὸ τὴν τεμπελιά μας !

Ἔπρεπε νὰ πάω μόνος μου.

Πῶς βρήκαμε σπίτι.

I

Σήμερα τὸ πρωὶ τοὺς εἶπα πῶς πρέπει νὰ βροῦμε σπίτι.

Πήραμε τὰ τουφέκια μας. Ἡ Ἀνθούλα πήρε τὸ τηλεσκόπιο, κάμαμε τὸ σταυρό μας καὶ ξεκινήσαμε.

Πουλιά πολύχρωμα πετοῦσαν ἀπὸ πάνω μας, μᾶς κοίταζαν καὶ ἔφευγαν μακριά μας.

— Νά ἓνας παπαγάλος ! φώναξε ἡ Ἀνθούλα, καὶ ἔδειξε ἓνα πράσινο πουλί, μεγάλο σὰν περιστέρι καὶ πιὸ μεγάλο μάλιστα.

— Ἄχ, νὰ τὸ πιάναμε ! θὰ τὸ μαθαίναμε νὰ μιλά ! Μιὰ φορὰ στὸ σπίτι εἶχαμε ἓναν παπαγάλο ποὺ ἔλεγε : « Καλημέρα, ξύπνα τεμπέλη ! » Τὸ θυμᾶσαι Νίκο ;

— Πῶς δὲν τὸ θυμοῦμαι ; Ὁ πατέρας τὸν εἶχε βάλει ἐπίτηδες ἔξω ἀπὸ τὴν κάμαρά μου, γιατί ξυπνοῦσα ἀργά.

Κάθε πρωὶ δὲ μ' ἄφηνε ἤσυχο. Πρὶν καλὰ καλὰ νὰ ξημερώση φώναζε : « ξύπνα τεμπέλη ! »

Ψόφησε ὅμως γρήγορα. Πρὶν νὰ μὲ μάθη νὰ ξυπνῶ νωρίς.

“Αφησα τὰ δυὸ ἀδέρφια νὰ μιλοῦν, κι ἐγὼ πήγαίνα ἐμπρὸς καὶ συλλογιζόμουν :

— Ἐγὼ εἶμαι πιὸ μεγάλος καὶ πρέπει νὰ τοὺς προστατεύω. Νὰ ξυπνῶ πρωτὶ, νὰ φροντίζω γιὰ τὸ φαγητό, νὰ κάνω ἐκδρομὰς γιὰ νὰ δῶ ἂν εἶναι τρόπος νὰ φύγωμε ἀπὸ δῶ.

“Ὅλα ἐγὼ πρέπει νὰ τὰ φροντίζω.

Τὰ δέντρα ἦταν πυκνὰ καὶ περνούσαμε μὲ δυσκολία. Ἐπρεπε ν’ ἀνοίγωμε τὸ δρόμο μέσα ἀπὸ τὰ κλαδιὰ καὶ τοὺς θάμνους.

Ἡ γῆ ἦταν στρωμένη μὲ φύλλα, τόσα πολλὰ ποὺ τὰ πόδια μας χώνονταν ὡς τὸν ἀστράγαλο.

Ὁ οὐρανὸς δὲ φαινόταν καὶ οἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου δὲν περνοῦσαν μέσα ἀπὸ τὰ κλαδιὰ.

Ὁ ἀέρας ἦταν γεμάτος ἔντομα καὶ μυρουδιές.

Κάποτε στηνόταν τρομαγμένος κάποιος ἄγριος λαγός, ποὺ μᾶς τρόμαζε κι ἐμᾶς. Ὁ Πιστὸς τὸν κυνηγοῦσε κι ἐμεῖς γελοῦσαμε.

Καθὼς ὅμως προχωρούσαμε, ἓνα πρᾶμα ποὺ παρουσιάστηκε ξαφνικὰ μπροστά μας, μᾶς ἔκαμε νὰ σταματήσωμε ἀπότομα καὶ οἱ τρεῖς.

Ἐνα ποταμάκι ἔτρεχε στὰ πόδια μας καὶ μᾶς ἔκοβε τὸ δρόμο.

Ἄλλὰ ὄχι, δὲ μᾶς τὸν ἔκοβε.

Ἐνα μικρὸ γεφύρι ἀπὸ πέτρες, ποὺ τις εἶχε βάλει ἀνθρώπινο χέρι, μᾶς εὐκόλυε τὸ πέρασμα.

Κοιταχτήκαμε τρομαγμένοι. Δὲν ἤμαστε λοιπὸν οἱ μόνοι κάτοικοι τοῦ τόπου!

— Κοιτάξτε, ἓνα γεφύρι !

— Ὡστε ἐδῶ κοντὰ ὑπάρχουν ἀνθρώποι! Νὰ πυροβολήσωμε, νὰ μᾶς ἀκούσουν!

— Καὶ ἂν εἶναι ἄγριοι;

Ἡ Ἀνθούλα τρόμαξε, ὅταν ἄκουσε πὼς μπορεῖ νὰ εἶναι ἄγριοι, καὶ φώναξε τὸν ἀδερφό της.

— Ὅχι! ὄχι! μὴν πυροβολήσης . . . Μὴν ἀκούσουν!

Ἐκρέμασα τὸ τουφέκι μου, τὸ γέμισα καὶ προχώρησα προσεχτικά.

Ἐξαφνα, λίγο μακρύτερα ἀπὸ κεῖ ποῦ ἦμουν, εἶδα μιὰ σπηλιά.

Ἡ εἴσοδος ἦταν μισοκλεισμένη μὲ μιὰ πόρτα καμωμένη ἀπὸ χοντρά κλωνάρια.

Καὶ μπροστά, μικρὰ δεντράκια, σὲ δυὸ γραμμὲς φυτεμένα, σχημάτιζαν μιὰ μικρὴ δεντροστοιχία.

— Χέρι ἀνθρώπινο τὰ φύτρεψε, συλλογίστηκα. Καὶ θὰ εἶναι πολλὰ χρόνια, γιατί τὰ δέντρα εἶναι μεγάλα.....Ἐπειτα ἡ πόρτα.....Χωρὶς ἄλλο ἀνθρώποι κατοικοῦν ἐδῶ.

Τὰ παιδιὰ εἶχαν ἀπομείνει πίσω, γιατί ἡ Ἀνθούλα φοβόταν νὰ προχωρήσει.

Γύρισα καὶ τὰ βρήκα.

— Σταθῆτε ἐδῶ, τοὺς εἶπα, νὰ πάω νὰ κοιτάξω, κι ἔρχομαι ὕστερα νὰ σᾶς πάρω.

— Ὅχι, εἶπε ἡ Ἀνθούλα θὰ ἔρθωμε ὅλοι μαζί πρέπει νὰ κινδυνεύωμε. Ἐμεῖς νὰ εἶμαστε ἀσφαλισμένοι καὶ σὺ νὰ κινδυνεύης; Δὲν εἶναι σωστό. Μοῦ τὸ εἶπε ὁ Νίκος. Καὶ βρίσκω πὼς ἔχει δίκιο.

— Δῆτε! εἶπα ἐκεῖ μέσα σ' αὐτὴν τὴ σπηλιά κατοικεῖ!

— Παιός; ρώτησε τρομαγμένος ὁ Νίκος!

— Ἐκεῖνος ποῦ σ' ἔσωσε! Τόσο εὐκόλα ξεχνᾶς τὸ σωτήρα σου; Πᾶμε νὰ τὸν εὐχαριστήσωμε.

— Ὅχι! ὄχι! φώναξε πάλι ἡ Ἀνθούλα, φοβοῦμαι.

— Ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι, εἶπε ὁ Νίκος!

Ἠῆρε καὶ αὐτὸς τὸ τουφέκι του κι ετοίμασθηκε.

— Στάσου ἐδῶ ἐσύ, εἶπε τῆς Ἀνθούλας, καὶ περίμενέ μας.

— Ὅχι, καλύτερα ἔρχομαι κι ἐγὼ μαζί σας.

Προχωροῦμε σιγά, κρατώντας τὴν ἀναπνοή μας. Εἶναι πιά μεσημέρι καὶ δὲν ἀκοῦμε παρὰ τὰ ἔντομα ποὺ βουίζουν στὸν ἀέρα.

Τὰ πουλιὰ μέσα στὰ φύλλα τῶν δέντρων ἠσυχάζουν καὶ κανένα ζῶο δὲ φαίνεται πουθενά.

Μόνο οἱ σαῦρες, καταπράσινες καὶ λαμπερές, μένουν ἀκίνητες ἀπάνω στὶς πυρωμένες πέτρες.

Κάποτε περνοῦν ἀπὸ πάνω μας κοράκια, κράζουν δυνατὰ καὶ φεύγουν μὲ τὰ κατὰμαυρα φτερά τους.

Πεταλοῦδες πολύχρωμες φτερουγίζουν στὰ λουλούδια.

Καὶ γύρω μας δέντρα μεγάλα ὑψώνονται καὶ μᾶς σκεπάζουν. Ἀλλὰ πουθενὰ δὲ φαίνεται κανένα σημάδι ἀπὸ ἄνθρωπο.

— Ἐρημιά! εἶπα ἀπὸ μέσα μου καὶ ἀναστέναξα. Ἐξαφνα ὁ Πιστὸς στέκεται, μυρίζεται τὸν ἀέρα καὶ γαβγίζει. Τοῦ κάκου προσπαθεῖ ἡ Ἀνθούλα νὰ τὸν κρατήσῃ, αὐτὸς ὄρμᾶ καὶ χάνεται.

Ἡ ἀγωνία μας εἶναι μεγάλη.

Ἀλλὰ τὸν ἀκολουθοῦμε μὲ θάρρος.

Ὁρμᾶ στὴν εἴσοδο τῆς σπηλιᾶς, σπρώχνει τὴν πόρτα καὶ μπαίνει μέσα. Τὸν ἀκοῦμε νὰ γαβγίζῃ μὲ μανία.

— Κάποιος θὰ εἶναι μέσα, εἶπαμε, ἢ θηρίο ἢ ἄνθρωπος. Δὲν τὸ κρύθω πὼς ἡ καρδιά μου ἔτρεμε. Ἄν εἶχα τὸν ἐχθρὸ μπροστά μου δὲ θὰ φοβόμουν τόσο.

Ἀλλὰ τώρα ὁ Θεὸς ξέρει ποῖος βρίσκεται στὴ σπηλιά καὶ μὲ ποιὸν ἐχθρὸ παλεύει τώρα ἐκεῖ μέσα ὁ Πιστὸς.

Πίσω μου ὁ Νίκος καὶ ἡ Ἀνθούλα ἔτρεμαν ἀπὸ τὸ φόβο τους τὰ καημένα.

Παίρνω θάρρος καὶ λέω :

— Ἐπιτέλους, ὁ τι γίνῃ, ἄς γίνῃ! Θὰ προχωρήσω.

Τὰ γαβγίσματα τοῦ Πιστοῦ ἐξακολουθοῦσαν.

Ἐγὼ προχώρησα. Ἐσκυφα ἀπὸ τῆ μισοανοιχτῆ πόρτα, ἀλλὰ δὲν εἶδα τίποτα. Μὲ τὸ χέρι μου κάνω σημεῖο στοὺς φίλους μου νὰ ἔρθουν.

Καὶ τότε προχωροῦμε καὶ οἱ τρεῖς σιγὰ σιγὰ. Ἡ σπηλιὰ ἦταν ἀπλόχωρη, δροσερή, καθαρῶτατη.

Στῆ μέση βρισκόταν ἓνα πηγάδι μὲ χεῖλη πέτρινα, πελεκημένα μὲ κάποια φροντίδα.

Γύρω ἀπὸ τὸ πηγάδι τριγυρνοῦσε ὁ Πιστὸς μὲ σηκωμένες τὶς τρίχες καὶ γάβγιζε.

Σκύβω στὸ πηγάδι μὲ ἀνησυχία· ἑλαφρὸ ἀεράκι φύσηξε στὸ μέτωπό μου καὶ τὸ δρόσισε. Λοιπὸν δὲν ἦταν πηγάδι μὲ νερό, μὰ θὰ ἦταν καμιὰ μεγάλη τρύπα τῆς γῆς, ποὺ κάπου θὰ χρησίμευε.

Ἴσως γιὰ νὰ βγαίνουν κρυφὰ οἱ κάτοικοι τῆς σπηλιάς ἅμα θὰ ἦταν κίνδυνος.

Ἦμουν βέβαιος τώρα, πῶς κάποιος κατοικοῦσε ἐδῶ μέσα.

Κάποιον θὰ εἶδε ὁ Πιστὸς νὰ χώνεται μέσα στὸ πηγάδι καὶ γιὰ τοῦτο γαβγίζει μὲ τόση ἐπιμονή.

— Τώρα σὲ θέλω, Παῦλο, εἶπα στὸν ἑαυτό μου, νὰ δείξεις ἂν εἶσαι παλικάρι!

Φώναξα δυνατὰ :

— Ποιὸς εἶναι ἐδῶ ;

Καμιὰ ἀπάντηση.

— Δὲν εἶναι κανεὶς, μουρμούρισε ἡ Ἀνθούλα, καὶ ἡ καρδιά της βέβαια θὰ ἠσύχασε λιγάκι.

— Καὶ ὅμως κάποιος θὰ κατοικοῦσε ἄλλοτε ἐδῶ, εἶπε ὁ Νίκος! Κοιτάξτε! Ἡ πόρτα δὲν ἔγινε βέβαια μοναχὴ της.

Ἐπειτα, νὰ αὐτὸ τὸ τραπέζι! Νὰ καὶ ἓνα μαχαίρι καὶ μιὰ ἀξίνα.

— Νὰ καὶ ἓνα τουφέκι! φώναξε τρομαγμένη ἡ Ἀνθούλα.

Ἐτρεξα καὶ τὸ ξεκρέμασα. Ἦταν παλιὸ καὶ σκουριασμένο.

— Ὡστε ἐδῶ θὰ βρίσκεται ἀκόμη! εἶπα.

— Γιατί; πῶς τὸ ξέρεις; ρώτησε ἡ Ἀνθούλα.

— Τὸ ἐναντίο νομίζω, εἶπε ὁ Νίκος. Ἄφου εἶναι τόσο σκουριασμένο, θὰ πῆ πῶς κανένας πιά δὲν τὸ μεταχειρίζεται.

— Ἄν ἔφυγε θὰ τὸ ἔπαιρνε μαζί του, παρατήρησα.

— Ὡστε εἶναι ἐδῶ; εἶπε πάλι τρομαγμένη ἡ Ἀνθούλα.

— Ἐδῶ, μὰ ὄχι βέβαια ζωντανός. Θὰ πέθανε.

Καὶ ἀπὸ μέσα μου πρόσθεσα: Μπορεῖ καὶ νὰ τὸν ἔφαγαν οἱ ἀνθρωποφάγοι ἢ τὰ θηρία.

Σιωπῇ βαθεῖα ἀκολούθησε τὰ λόγια μας.

— Μὰ τότε, φώναξε ὁ Νίκος, ποῖς μὲ ἔσωσε ἐμένα; καὶ ποῖον γαβγίζει ὁ Πιστός;

— Μυστήριο! ψιθύρισα, καὶ χίλιες σκέψεις πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ μου.

Καθήσαμε στὸ κατώφλι τῆς σπηλιᾶς συλλογισμένοι.

Σωπαίναμε, σὰ νὰ περιμέναμε κάποιον. Τὸ παραμικρὸ φύσημα τοῦ ἀέρα στὰ φύλλα μᾶς τρόμαζε.

Γυρνούσαμε τὰ κεφάλια μας καὶ περιμέναμε. Τάκ! τάκ! Ἡ καρδιά μας χτυποῦσε δυνατά, καὶ τὸ αἷμα μας τὸ νιώθαμε νὰ βουίζη στὰ μηλίγγια μας.

Καὶ πάλι κοιτάζαμε τὸ ἀλλόκοτο πηγάδι καὶ λέγαμε μὲ τὸ νοῦ μας: Ὅπου εἶναι θὰ φανῆ ὁ Ἄγνωστος.

Πῶς θὰ εἶναι; πῶς θὰ μᾶς ὑποδεχτῆ;

Ἐγὼ ἤμουν ἔτοιμος νὰ σηκωθῶ, νὰ τοῦ σφίξω τὸ χέρι καὶ νὰ τοῦ πῶ:

— Εἴμαστε μικροὶ ναυαγοί, φιλοξενήσατέ μας, ἂν ἀγαπᾶτε!

Ὁ Πιστός, πάντοτε ἀνήσυχος, ἦταν ἀκουμπισμένος μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια στὸ πηγάδι καὶ ὄλο μυριζόταν.

— Ἀπὸ τὸ πηγάδι αὐτὸ θὰ ἔφυγε ὁ Ἄγνωστος! συλλογίστηκα.

Σηκώθηκα καὶ γιὰ νὰ δώσω θάρρος στὰ παιδιὰ φώναξα δυνατά:

— Δὲν ἔρχεσαι! Τόσο τὸ χειρότερο!

Μᾶς ἀρέσει τὸ ἀρχοντικό σου καὶ κάνομε κατοχὴ! Ἔνα!

δύο ! "Αν δὲν παρουσιαστῆς, ὅταν φωνάξω τρία, τότε ἡ σπηλιὰ γίνεται δική μας.

Περίμενα λιγάκι καὶ δὲν τὸ κρύβω πῶς εἶχα καὶ κάποια ἀνησυχία. Σιωπὴ βαθεῖα βασίλευε. Μὲ δυνατὴ φωνὴ ξαναφώναξα :

— Τρία !

Τίποτα. Ὁ σκύλος εἶχε ἡσυχάσει καὶ τώρα ἦταν ξαπλωμένος στὸ κατώφλι.

— Τελείωσε ! εἶπα. Τὸ σπίτι εἶναι δικό μας. Ἐμπρός, νὰ κουβαλήσωμε.

Ἄλλὰ δὲν ἦταν εὐκολὴ ἢ μετακόμισις· ἤμαστε μικροὶ καὶ ἡ ἀπόστασις ἦταν μεγάλη.

Μὲ τὰ πολλὰ ὅμως βάσανα τὸ καταφέραμε καὶ αὐτό. Ὅλα ὅσα ἔμπορέσαμε νὰ σώσωμε ἀπὸ τὸ πλοῖο, τὰ φέραμε στὴ σπηλιά.

Ἡ Ἀνθούλα μᾶς ἔστρωσε τρία ὠραῖα κρεβάτια μὲ σανίδια, χόρτα ξερὰ καὶ καραβόπανα. Κρεμάσαμε ψηλὰ τὸ εἰκόνησμα τῆς Παναγίας καὶ κάναμε τὸ σταυρό μας.

— Δόξα σοι ὁ Θεός ! εἶπαμε, βρήκαμε ὠραῖο σπίτι.

Πῶς ἀνάβομε φωτιά.

— Λύθηκε τώρα τὸ ἓνα ζήτημα, εἶπε ὁ Νίκος· τὸ ζήτημα τοῦ σπιτιοῦ. Πόσα ὅμως ἄλλα δὲν ἀπομένουν ἀκόμη !

— Ὅλα θὰ τελειώσουν καλὰ, ἀποκρίθηκα· φτάνει νὰ θέλωμε. Τροφὴ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ βρισκῶμε. Εἶδες καὶ μοναχὸς σου πῶς ὁ τόπος εἶνε γεμάτος κυνῆγι.

— Καὶ φωτιά ;

Μόλις εἶπε τὴ λέξις αὐτὴ ἡ Ἀνθούλα πήδησα ἀπάνω. Ἀλήθεια, πρώτη φορὰ τώρα μονάχα ἤρθε στὸ νοῦ μου πῶς δὲν εἶχαμε φωτιά.

Καὶ τώρα τί θ' ἀπογίνωμε ;

Πῶς θὰ ψήνωμε τὸ φαῖ μας. Καὶ σὰν ἔρθῃ ὁ χειμῶνας πῶς θὰ ζεσταινόμεστε ;

Τρομερή ἦταν ἡ στενοχώρια μου.

Προσπάθησα νὰ μὴν τὸ φανερώσω.

— Μήπως ἔχεις, Νίκο, κανένα σπέρτο στὴν τσέπη σου ;

Ἦθελα νὰ κάμω τὸν ἀδιάφορο, μὰ ἡ φωνή μου ἔτρεμε. Ἡ ζωὴ μας κρεμόταν ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τοῦ Νίκου.

Ὁ Νίκος ἔφαξε τὶς τσέπες κι ἔπειτα εἶπε :

— Ὅχι, δὲν ἔχω.

— Ψάξε καλύτερα, Νίκο· εἶναι ἀνάγκη.

— Δὲν ἔχω, εἶμαι βέβαιος.

Σώπασα. Ἔβγαλα τὸ σακάκι μου, καὶ ἄρχισα σιγὰ μὲ μεγάλη προσοχὴ νὰ κοιτάζω τὶς τσέπες μου. Ἐξαφνα, σὲ μιὰ ραφή, τὸ χέρι μου σταμάτησε σ' ἓνα ξυλαράκι. Μὲ τί χαρὰ τὸ ἔπιασα ! ὦ ναί, ἦταν ἓνα σπέρτο. Τὸ ἔβγαλα μὲ προσοχὴ, τὸ στέγνωσα στὸν ἥλιο καὶ ἔτρεμα ἀπὸ τὴ συγκίνηση.

Τί ἀξίζε τὸ μικρὸ αὐτὸ κομματάκι ξύλο, ποῦ εἶναι τόσο συνηθισμένο στὰ πολιτισμένα μέρη ! Τότε μόνο κατάλαβα τὴ μεγάλη ἀξία του.

Διάλεξα μιὰ πέτρα, μάζεψα ξερὰ χόρτα καὶ σκύψαμε καὶ οἱ τρεῖς. Ἐτριψα τὸ σπέρτο στὴν πέτρα, μὰ τίποτα !

— Δὲ θὰ τὸ ἔτριψα δυνατά, εἶπα, ἀπὸ μέσα μου. Πῶς φοβοῦμαι ! Τὸ χέρι μου τρέμει.

Τὸ ξανατρίβω· μιὰ μικρούλα φλόγα πήδησε, μὰ ἀμέσως ἔσβησε.

— Πάει, χαθήκαμε ! εἶπα καὶ τὰ μάτια μου γέμισαν δάκρυα. Σηκώθηκα ἀπελπισμένος.

— Θεέ μου, τί νὰ κάμω ; μουρμούρισα. Τί νὰ κάμω ;

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ξαφνικὰ τὸ μυαλό μου φωτίστηκε· ἄρπαξα τὸ τηλεσκόπιο, ξεβίδωσα τὸ φακό του καὶ τὸν γύρισα κατὰ τὸν ἥλιο ἀπάνω ἀπὸ ξερὰ χόρτα.

Σὲ λίγη ὥρα σηκώθηκε καπνὸς καὶ φλόγα.

Ἀρχίσαμε ὅλοι νὰ πηδοῦμε ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ νὰ χορεύομε σὰν ἄγριοι.

— Σωθήκαμε ! σωθήκαμε ! φωνάζαμε.

Ἡ μοναξιά μᾶς φάνηκε ἐλαφρότερη. Εἶχαμε τώρα καινούριο σύντροφο καὶ προστάτη, τὴ φωτιά.

Οἱ πρῶτες αὐτὲς ἐπιτυχίες μᾶς ἔκαμαν νὰ πιστεύωμε στὴ δύναμή μας.

Ἐμπρός, θάρρος ! φωνάζαμε. Ὅτι θέλει ὁ ἄνθρωπος τὸ κατορθῶναι !

Πῶς κάναμε ἓνα ἡμερολόγιο.

Εἶχαν περάσει πιά δέκα μέρες πού ἤμαστε στὸ νησί μας. Λέω νησί, γιατί δυστυχῶς ἤμουν τώρα βέβαιος γι' αὐτό. Γύρω τριγύρω μας ἦταν θάλασσα, καὶ τρόπος δὲν ἦταν νὰ φύγωμε καὶ νὰ σωθοῦμε. Ἐπρεπε νὰ περάσῃ πλοῖο· διαφορετικὰ ἤμαστε χαμένοι. Νά μὲ ποιὸν τρόπον βεβαιώθηκα πῶς πέσαμε σὲ νησί : Δυὸ μέρες ἦταν πού εἶχα ἀνεβῆ στὸ ψηλὸ βουνό, ἀπέναντι στὴ σπηλιά· στρέφω γύρω τὰ μάτια μου καὶ τί νὰ δῶ ; Θάλασσα, θάλασσα, παντοῦ ἢ θάλασσα μᾶς περικύκλωνε καὶ μᾶς χῶριζε ἀπὸ τὸν κόσμο.

Δὲν εἶπα τίποτα στοὺς συντρόφους μου γιὰ νὰ μὴν τρομάξουν. Καλύτερα ὅλα τὰ κακὰ νὰ τὰ κρατῶ γιὰ τὸν ἑαυτό μου.

Τὴν ἡμέρα ὅμως ἐκεῖνη, δίχως νὰ προσέξω, εἶπα στοὺς φίλους μου :

— Ὁ καιρὸς φεύγει γρήγορα, καὶ θὰ ἔρθῃ μέρα πού δὲ θὰ ξέρωμε τί μῆνα ἔχομε καὶ πόσο καιρὸ βρισκόμαστε στὸ νησί μας.

— Ποιὸ νησί ; φώναξε θυμωμένος ὁ Νίκος. Πῶς τὸ ξέρεις πῶς εἶναι νησί ;

— Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ νησί ! Εἶπα ἐγὼ τότε, πολεμώντας νὰ λιγοστέψω τὸ φόβο πού ἔπιασε τοὺς φίλους μου· ὅλα τὰ κακὰ πρέπει νὰ τὰ περιμένωμε καὶ νὰ μὴν τὰ φοβόμαστε. Ἄς εἶναι ὅμως, ἄς τ' ἀφήσωμε αὐτό· ἄλλο ἤθελα νὰ πῶ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ φτιάσωμε ἓνα ἡμερολόγιο, γιὰ νὰ μετροῦμε τὸ χρόνο.

— Καὶ πῶς θὰ τὸ κάμωμε ;

— Τώρα θὰ δῆτε· τί μέρα ναυάγησε τὸ πλοῖο μας, θυμᾶστε ;

— Ἐγὼ θυμοῦμαι ! πετάχτηκε ἡ Ἀνθούλα· τὸ Μάη στίς εἴκοσι μία· ἦταν ἡ γιορτὴ τοῦ πατέρα.

Μέτρησα καὶ βρῆκα πῶς εἶχαμε σήμερα πρώτη Ἰουνίου.

Ἐπειτα ἔκοψα δυὸ ξύλα, ἓνα μεγάλο κι ἓνα μικρό.

— Κοιτάξετε ἐδῶ, τοὺς εἶπα· σήμερα ἔχομε πρώτη Ἰουνίου. Ἐδῶ στὸ μακρὸ ξύλο θὰ χαράζωμε κάθε μέρα μιὰ κοπή· θὰ εἶναι ὁ ἡμεροδείκτης μας. Ἄμα τελειώνει ὁ κάθε μῆνας, θὰ χαράζωμε στὸ ἄλλο, τὸ κοντὸ ξύλο, μιὰ κοπή πάλι, ἀφοῦ πρῶτα σκαλίσωμε μπροστὰ τῇ λέξει Ἰούνιος, καὶ τὸ ἔτος ποὺ βρισκόμαστε. Τώρα βλέπομε στὸ μεγάλο ξύλο πέντε κοπὲς καὶ στὸ μικρὸ δύο. Θὰ ποῦμε : ἔχομε σήμερα πέντε Ἰουλίου. Καταλάβατε ;

— Καταλάβαμε ! ἀποκρίθηκε ἡ Ἀνθούλα. Μὰ πῶς θὰ ξέρωμε, ἂν ὁ μῆνας ἔχει τριάντα ἢ τριάντα μία μέρες ;

— Εὐκολώτατο εἶπε ὁ Νίκος. Αὐτὸ σὲ σκοτίζει ; Νά, κλείσε τὸ χέρι σου : πρόσεξε τώρα· βλέπεις ἐδῶ τοὺς τέσσερες κόμπους τοῦ χεριοῦ ποὺ φουσκώνουν ; Ἀρχίζομε ἀπὸ τὸν πρῶτο καὶ μετροῦμε τοὺς μῆνες ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ὅσοι μῆνες πέφτουν ἀπάνω στὸν κόμπο ἔχουν τριάντα μία μέρες, ὅσοι στὸ λακκάκι ποὺ βρίσκεται στὴ μέση, ἔχουν τριάντα. Μόνο ὁ κουτσοφλέβαρος καθὼς ξέρεις ἔχει εἴκοσι ὀχτώ, καὶ κάθε τέσσερα χρόνια εἴκοσι ἑννιά ἡμέρες.

— Ἄ, ὦραϊά ! φώναξε ἡ Ἀνθούλα· ἐγὼ θὰ ἔχω τὴ φροντίδα νὰ κρατῶ τὸ ἡμερολόγιο ! Δέχεστε ;

— Εὐχαρίστως, εἶπαμε οἱ δύο. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴ χαράξης πολλὰς κοπὲς στὸ κοντὸ ξύλο !

— Κατάλαβα, ἀποκρίθηκε γελώντας ἡ Ἀνθούλα. Γρήγορα θὰ κατορθώσωμε νὰ γυρίσωμε πίσω στὴν πατρίδα.

Κούνησα τὸ κεφάλι μου, μὰ δὲν εἶπα τίποτα.

«Θυμοῦμαι ἀκόμη πὼς ἄρπαξα μιὰ σανίδα, πάλεψα ὥρες ολόκλη-
ρες μὲ τὰ κύματα, ὥσπου τέλος πιάστηκα
ἀπὸ ἓνα βράχο...» (σελ. 26).

— Ποιὸς ξέρει, συλλογίστηκα, τί μᾶς περιμένει ! Ἴσως χρόνια καὶ χρόνια νὰ μείνωμε ἐδῶ. Ἴσως δλόκληρη τὴ ζωὴ μας. Χρειάζεται θάρρος. Ἔτσι μόνο θὰ νικήσωμε καὶ θὰ σωθῶμε.

Πῶς σχεδιάζουμε νὰ ζήσωμε στὸ ἔρημο νησί.

— Φίλοι μου, τοὺς εἶπα τὴν ἄλλη μέρα, πρέπει νὰ βάλωμε τάξη στὴ ζωὴ μας· πρέπει νὰ ἔχωμε ἓνα πρόγραμμα. Γιὰ δυὸ πράματα πρέπει νὰ φροντίζωμε : πρῶτα πῶς θὰ ζήσωμε ἐδῶ καὶ ἔπειτα πῶς θὰ γυρίσωμε στὴν ἀγαπητὴ μας πατρίδα.

Λοιπόν, ἀκοῦστε τί προτείνω :

— Ἡ Ἀνθούλα θὰ εἶναι ἡ νοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ· θὰ μαγειρεύη, θὰ ράβη, θὰ πλένη καὶ ἀκόμη θ' ἀνεβαίνει δυὸ φορές τὴν ἡμέρα ἐδῶ κοντὰ στὸ λόφο, νὰ κοιτάξῃ μὲ τὸ τηλεσκόπιο τὴ θάλασσα. Ἴσως νὰ φανῆ κανένα πλοῖο νὰ μᾶς σώσῃ.

— Δέχομαι μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση, εἶπε ἡ Ἀνθούλα. Τί χαρὰ τὴ στιγμή ποῦ θὰ δῶ τὸ πλοῖο καὶ θὰ σᾶς φωνάξω : Ἔρχεται ! Ἔρχεται !

— Κι ἐμεῖς, Νίκο, θὰ βγαίνωμε μαζί πάντα μὲ τὰ τουφέκια μας· μπορεῖ ν' ἀπαντήσωμε κανέναν ἐχθρὸ καὶ πρέπει νὰ εἶμαστε ὀπλισμένοι. Θὰ κυνηγοῦμε καὶ θὰ φέρνωμε κρέας, θὰ τὸ κάνωμε παστὸ νὰ τὸ ἔχωμε τὸ χειμῶνα, ὅταν οἱ βροχὲς θὰ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ βγαίνωμε ἔξω. Καὶ στὸ ξίγκι τῶν ζώων ποῦ θὰ σκοτώνωμε θὰ βάζωμε φτιλί ν' ἀνάβωμε τὸ λύχνο μας.

— Ποῦ λύχνος; εἶπε ὁ Νίκος κοροϊδευτικά. Ποῦ νὰ τὸν βροῦμε; Ὀνειρεύεσαι, Παῦλο;

— Θὰ φτιάξωμε μοναχοί μας.

— Πῶς; ὅλα τὰ βλέπεις ἐσὺ εὐκολα.

— Ὅλα εἶναι εὐκολα.

— Καλά, θὰ δοῦμε. Καὶ ἀλάτι ποῦ θὰ βρῆς γιὰ τὸ παστὸ σου κρέας;

— Ἄλατι ἔχομε ὅσο θέλομε· δὲ βλέπεις τὴ θάλασσα ; θὰ γεμίζωμε τὶς γούβες τῶν βράχων μὲ θαλασσινὸ νερό, θὰ τὸ ἀφήνωμε νὰ ἐξατμίζεται στὸν ἥλιο, καὶ θὰ μένη τὸ ἀλάτι στὸ βάθος.

— Τὸ σπυδαῖο δὲν εἶναι αὐτό, εἶπε ὁ Νίκος πεισματωμένος· τὸ σπυδαῖο εἶναι νὰ δοῦμε πῶς θὰ φύγωμε ἀπὸ δῶ. Πρέπει νὰ μάθωμε ποῦ βρισκόμαστε.

— Βρισκόμαστε σὲ νησί.

— Ὅχι, σὲ ἤπειρο.

— Σὲ νησί!

— Σὲ ἤπειρο! φώναξε θυμωμένος ὁ Νίκος· θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω! Ἔλα, πάρε τὸ τουφέκι σου καὶ πᾶμε!

— Ἐσύ, Ἀνθούλα, νὰ μείνης ἐδῶ μὲ τὸν Πιστό· θὰ γυρίσωμε γρήγορα.

— Καὶ νὰ μοῦ κρατᾶτε ἕναν παπαγάλο.

— Καλά, ἂν σταθῇ νὰ τὸν πιάσω! ἀποκρίθηκα γελώντας, καὶ κινήσαμε μὲ τὰ τουφέκια κρεμασμένα στὸν ὦμο.

Τὸ πρῶτο μας κυνήγι.

Ὁ ἀέρας ἦταν ζεστός καὶ μυρισμένος. Καὶ τὸ πιὸ ταπεινὸ λουλούδι μοσκοβολοῦσε.

Σύννεφα ἀπὸ πεταλοῦδες σγκιόνονταν ὅταν περνούσαμε, πετοῦσαν ἐλαφρὰ κι ἔπειτα πάλι κατέβαιναν καὶ κάθιζαν στὰ μυρωμένα χόρτα.

Στὸν ἀέρα βούιζαν χρυσοπράσινα σκαθάρια καὶ χρυσὲς μέλισσες καὶ σφήκες.

Σταματοῦσαμε συχνὰ γιὰ νὰ θαυμάσωμε τὴν ὁμορφιὰ τριγύρω μας· πότε πάλι πολεμοῦσαμε νὰ πιάσωμε μιὰ μεγάλη πεταλούδα μὲ μαῦρα φτερὰ καὶ μὲ κόκκινες βούλες. Κάποτε ἕνα συννεφάκι περνοῦσε καὶ μᾶς ἔκρυβε τὸν ἥλιο.

Σγκιώναμε τὸ κεφάλι· δὲν ἦταν σύννεφο, μὰ ἕνα κοπάδι

ἀγριοπερίστερα πού ἔφευγαν τρομαγμένα, γιατί ἀπὸ πίσω τὰ κυνηγοῦσε ἓνα ἄγριο γεράκι.

Παπαγάλοι πράσινοι φώναζαν μὲ βραχνή φωνή, πιάνονταν μὲ τὰ γυριστά τους νύχια ἀπὸ τὰ κλαδιά κι ἔσκυβαν νὰ μᾶς δοῦν πού περνούσαμε.

— Τί ὄμορφο μέρος! ἔλεγε ὁ Νίκος.

Ἄλλὰ καὶ τί ἐρημιά! Ἄμα δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ἡ καρδιά μας δὲν μπορεῖ νὰ χαρῆ.

Προχωρούσαμε βιαστικοὶ καὶ χαρούμενοι.

Μπούμ! ἀκούω ξαφνικὰ μπροστά μου.

Βλέπω τὸ Νίκο νὰ τρέχει στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ.

— Μιὰ κατσίκα! σκότωσα μιὰ κατσίκα, μοῦ φώναξε χωρὶς καθόλου νὰ γυρίσει.

Ἐτρεξα ἀπὸ πίσω του, πηδούσαμε τὰ χαμόκλαδα καὶ τὶς πέτρες, περάσαμε ἓνα μικρὸ ποταμάκι καὶ φτάσαμε σὲ μιὰ μικρὴ λίμνη, λίγο παρακάτω ἀπὸ τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ.

Ἐκεῖ πιασμένη στὰ κλαδιά φώναζε ἡ πληγωμένη κατσίκα. Ὁ Νίκος χύθηκε καὶ τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὰ κέρατα.

— Δὲν τὴ σκότωσα! φώναξε χαρούμενος, πλήγωσα μόνο τὸ πόδι της.

Ἡ χαρά μας δὲ λέγεται, χαϊδεύαμε τ' ὄμορφο ζῶο τοῦ δίναμε χόρτα, ἀλλὰ τὸ δυστυχισμένο πονοῦσε καὶ φώναζε ἀδιάκοπα.

— Πρέπει νὰ τῆς δέσωμε τὸ πόδι, εἶπε ὁ Νίκος. Ξέρεις ἐσύ;

— Ναί, ξέρω· εἶδα μιὰ φορὰ τὸν πατέρα μου νὰ γιατρεύη τὴν κατσίκα μας, πού εἶχε γκρεμιστῆ.

— Κάνε λοιπὸν γρήγορα.

Ἐπλυνα καλὰ καλὰ τὴν πληγὴ της, ἔπειτα ἔκοψα μικρὰ καλαμάκια καὶ μὲ βοῦρλα ἔδεσα τὸ πόδι της. Ὑστερα τὸ τύλιξα μὲ πολλὰ δροσερὰ φύλλα καὶ τέλος σήκωσα τὸ καημένο τὸ ζῶο ἀπάνω στοὺς ὠμους μου.

— Πᾶμε τώρα σπίτι, εἶπα, κι ἄλλη φορὰ κοιτάζομε γιὰ τὴν ἤπειρο. Φαντάζομαι τί χαρὲς θὰ μᾶς κάμη ἡ Ἀνθούλα!

Γυρίζομε στὸ σπίτι.

Μὲ τὸ τουφέκι στὸν ὄμο ὁ Νίκος πήγαινε μπροστὰ καὶ μοῦ ἄνοιγε τὸ δρόμο. Ἦταν εὐχαριστημένος γιὰτὶ πέτυχε τὸ κυνήγι του. Εἶχε ξεχάσει ὅλα τὰ βάσανά μας καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδᾷ :

Στρατιώτης πῶς μ' ἀρέσει,
στρατιώτης στὸ στρατό !
Νάχω δαχτυλίδι μέση
καὶ κορμάκι λυγιστό.

Τὸ τουφέκι μου στὸν ὄμο,
τὸ σπαθί μου στὸ πλευρό,
νάχω πίστη μου καὶ νόμο
τὴ σημαία μὲ σταυρό.

Ἡ Ἀνθούλα ἄκουσε ἀπὸ μακριὰ τὸ τραγούδι καὶ πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴ σπηλιά. Ὁ σκύλος εἶχε τρέξει μπροστὰ, κουνούσε τὴν οὐρά του, γάβγιζε χαρούμενος καὶ μυριζόταν τὴν κατοίκα.

— Τί κρατᾶς, Παῦλο ; μοῦ φωνάζει ἡ Ἀνθούλα.

— Ἄν βρῆς, τῆς ἀποκρίθηκα γελώντας καὶ κρύφτηκα πίσω ἀπὸ ἓνα δέντρο.

Τῆ στιγμῇ ἐκείνη ἡ κατοίκα ἄρχισε νὰ βελάζῃ δυνατὰ.

— Κατοίκα ! πιάσατε μιὰ κατοίκα ! φώναξε ἡ Ἀνθούλα καὶ χτύπησε τὰ χέρια της ἀπὸ χαρά.

— Ἐγὼ τὴν ἔπιασα ! εἶπε ὁ Νίκος μὲ περηφάνεια.

Τὴν κατεβάσαμε σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ Ἀνθούλα ἄρχισε νὰ τὴ φιλῆ καὶ νὰ τὴ χαϊδεύῃ.

Τῆς ἔδωσε νερὸ δροσερὸ καὶ χόρτα, καὶ μ' ἓνα μικρὸ σκοινάκι τὴν ἔδεσε στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ μας.

Τὸ βράδυ ἤπιαμε ὠραῖο ζεστὸ γάλα καὶ κάμαμε χίλια σχέδια νὰ πιάσωμε καὶ ἄλλες κατσίκες, νὰ κάμωμε δλοκλήρο κοπάδι, νὰ γίνωμε οἱ βασιλιάδες τοῦ τόπου, νὰ φέρωμε τοὺς φίλους μας ἐδῶ καὶ τοὺς δικούς μας, καὶ νὰ χαρίσωμε ἔπειτα τὸ μικρὸ μας βασίλειο στὴν Ἑλλάδα.

Τί ὄνειρο εἶδα τῆ νύχτα.

Οἱ σύντροφοί μου ἐξακολουθοῦσαν ὥρες νὰ μιλοῦν γιὰ τὰ σχέδια αὐτὰ ποὺ κάναμε, καὶ συχνὰ τοὺς ἄκουγα νὰ φωνάζουν : «Τί καλὰ, ἀλήθεια, ἂν τὰ καταφέρναμε ὅλα αὐτά!...»

Ἐγὼ μόνο δὲν ἤμουν ἠσυχος. Ἐπειτα ἀπὸ λίγη ὥρα ποὺ ἔπεσα στὸ κρεβάτι μου, εἶδα ἓνα τρομερὸ ὄνειρο.

Ὁνειρεύτηκα πὼς βρισκόμουν στὴν πατρίδα μου καὶ πὼς οἱ κάτριοι εἶχαν ἀποφασίσει νὰ φύγουν ὅλοι, ἀφήνοντάς με ὀλομόναχο!

Ὁ φωμὰς ἦρθε καὶ μοῦ εἶπε :

— Ἐγὼ πάω ζύμωνε μονάχος τὸ ψωμί σου.

Ἐστερα ἦρθε ὁ ράφτης.

— Ἐγὼ πάω ράβε τὰ ρούχα σου μονάχος.

Ἐπειτα ὁ χτίστης μοῦ εἶπε καὶ αὐτός :

— Ἐγὼ σὲ ἀφήνω χτίζε μόνος τὸ σπίτι σου.

Ἦρθε καὶ ὁ γεωργός :

— Φίλε μου, μοῦ εἶπε, δὲν μπορῶ πιά νὰ δουλεύω γιὰ σένα. Φεύγω μόνος σου προσπάθησε νὰ σπείρης τὸ σιτάρι, νὰ τὸ θερίσης, νὰ φυτεῖς τοὺς κήπους καὶ νὰ τοὺς φροντίζης.

Ἐπειτα ἔρχονται οἱ δικοί μου ὅλοι, ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ἡ Τασούλα καὶ μοῦ λένε καὶ αὐτοί :

— Ἐχε γειά, Παῦλο. Ἐμεῖς, καθὼς βλέπεις, φεύγομε. Ἐχε γειά.

Ἐπόμεινα ὀλομόναχος. Φοβερός τρόμος μ' ἔπιασε. Ἐβγάλα μιὰ ἄγρια φωνή στὸν ὕπνο μου καὶ ξύπνησα.

Ὁ Νίκος καὶ ἡ Ἀνθούλα κοιμόνταν ἀντικρὺ μου.

Ἐνιωσα τότε πόσο πολὺ τ' ἀγαποῦσα τὰ δυὸ ἀδερφάκια.

Ἦταν οἱ μόνοι ποὺ μοῦ εἶχαν ἀπομείνει.

Σηκώθηκα, πῆρα τὸ τουφέκι μου καὶ βγήκα σιγὰ σιγὰ, νὰ μὴν τὰ ξυπνήσω τὰ καημένα τὰ παιδιὰ.

— Θὰ κάμω, εἶπα, ἕναν περίπατο, νὰ ξαλαφρώσω λίγο ἀπὸ τὴ στενοχώρια μου. Τ' ὄνειρό μου μὲ εἶχε λυπήσει. Καὶ μήπως δὲν ἦταν ἀληθινό; ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μὲ εἶχαν ἀφήσει, καὶ τώρα ἤμουν ὀλομόναχος, σὲ μιὰ ἔρημη γωνιὰ τῆς γῆς. Εἶχα τὸ Νίκο καὶ τὴν Ἀνθούλα βέβαια, μὰ τί νὰ σοῦ κάμουν δυὸ μικρὰ παιδάκια....

Στὸν περίπατο.

Καλὰ καλὰ δὲν εἶχε ἀκόμη ξημερώσει.

Ὁ Αὐγερινὸς ἔλαμπε στὸν οὐρανὸ μὲ τὸ γλυκύτατο φῶς του, καὶ πέρα στὴν ἀνατολὴ ρόδιζε λίγο λίγο ἡ αὐγή. Τὰ πουλιά ὅμως εἶχαν ξυπνήσει στίς φωλίτσες τους καὶ κελαηδοῦσαν.

Πέρα μακριὰ ἀκουγόταν ἡ θάλασσα, ποὺ ἔσκουζε στὰ βράχια.

Ἐνιωσα τὸν ἑαυτό μου δυνατό! Ὁ φόβος μου σκορπίστηκε καὶ ξέχασα τὴ μοναξιά μου καὶ τὸ κακό μου τ' ὄνειρο.

Προχώρησα, πέρασα τὸ δάσος, ἔφτασα στὸ ποταμάκι, καὶ ἄρχισα ν' ἀνεβαίνω στὸ βουνό. Εἶδα κάτι ἄγριες κατσίκες νὰ βόσκουν ἐκεῖ, γύρω ἀπὸ τὴ λιμνούλα. Μόλις μὲ εἶδαν ἔφυγαν τρεχάτες.

— Δὲν εἶναι ὥρα γιὰ κυνήγι, συλλογίστηκα. Πιὸ ὕστερα....

Ἄφησα τὴ λίμνη, ἀνέβηκα στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ σταμάτησα νὰ ξεκουραστῶ. Εἶδα πάλι τὴ θάλασσα νὰ μᾶς τριγυρίζη ἀπὸ παντοῦ.

Μιά θάλασσα γαλανή, ἤσυχη, ἔρημη, χωρὶς κανένα ἄσπρο πανάκι καραβιοῦ βαθιὰ στὸν ὀρίζοντα.

Πέρα μόνο, μακριὰ μέσα στὴν πάχνη τῆς αὐγῆς, ἔβλεπα μιὰ ἀπέραντη σειρὰ βουνά.

— Θὰ εἶναι ἠπειρος, συλλογίστηκα.

Καὶ ἄρχισα νὰ κατεβαίνω γιὰ νὰ πάω στὴν ἀκρογιαλιά!

Ποῦ νὰ ἦξερα τί μὲ περίμενε ἐκεῖ!

"Ἀρχισα νὰ κατεβαίνω τὸ βουνό. Οἱ θάμνοι μοσκομύριζαν. Λουλούδια κόκκινα καὶ κίτρινα σκέπαζαν τὸ βουνό.

"Ἄγριες πέρδικες πέταξαν ἔξαφνα στὰ πόδια μου κακαρίζοντας.

Ὁ ἥλιος ἦταν πιὰ ψηλά, ὅταν ἔφτασα στὸ ἀκρογιάλι.

Μὰ Θεέ μου, τί εἶναι ἐδῶ!

Ἐκεῖ μπροστά μου κόκαλα ἀπὸ ζῶα, καὶ παρέκει δυὸ μεγάλες πέτρες μαυρισμένες ἀπὸ τὴ φωτιά.

Μιὰ πυροστιά!

Πλήθος κοράκια, ἅμα μὲ εἶδαν πέταξαν ἀπὸ κεῖ.

Προχώρησα μὰ ἔτρεμα.

"Ἢμουν πιὰ βέβαιος! ἐδῶ ἔρχονταν ἄγριοι. Θυμήθηκα τίς φοβερές ἱστορίες ποῦ εἶχα ἀκούσει γιὰ τοὺς ἄγριους λαούς, ποῦ καμιὰ φορὰ τρῶνε καὶ ἀνθρώπους.

"Ἄν λοιπὸν αὐτοὶ οἱ ἄγριοι ἦταν ἀνθρωποφάγοι;

Ἡ ἀρρώστια μου.

Εἶχα ἰδρώσει καὶ κρύωνα πολὺ.

Τὰ δόντια μου χτυποῦσαν καὶ τὰ γόνατά μου λύγιζαν.

Πῆρα τὸ τουφέκι μου κι ἔφυγα γρήγορα, σὰ νὰ μὲ κυνηγοῦσαν.

Δὲν τολμοῦσα μήτε νὰ γυρίσω πίσω μήτε νὰ σταματήσω πουθενά. Οἱ σκιές τῶν δέντρων, τὸ μουρμούρισμα τῶν φύλλων, τὰ

Ξερά κλαδάκια που θροούσαν στο πέρασμά μου, με φόβιζαν θαρρούσα πώς ήταν άγριοι, που με κυνηγούσαν και μου φώναζαν:

— Στάσου! Που θά μᾶς πᾶς! Θά σὲ πιᾶσωμε! Δὲ γλιτώνεις ἀπὸ τὰ νύχια μας. Δὲ γλιτώνεις!

Μόλις ὕστερα ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἔφτασα στὸ σπίτι. Ὁ Νίκος καὶ ἡ Ἀνθούλα ἀνήσυχτοι καὶ τρομαγμένοι μὲ γύρευαν παντοῦ, καὶ ἦταν ἔτοιμοι νὰ ἔρθουν νὰ μὲ γυρέψουν καὶ κάτω στὴν ἀκρογιαλιά. Ἄν ἔρχονταν!

— Τί τρέχει; τί ἔπαθες; γιατί τρέμεις;

Ἐγὼ ὅμως δὲν μποροῦσα νὰ μιλήσω. Ἐπῆσα μισοπεθαμένος στὸ κρεβάτι μου. Ἀγρύπνησαν κοντά μου ὅλη τὴ νύχτα οἱ δύο μου φίλοι.

Εἶχα πυρετὸ δυνατὸ· κρύωνα καὶ μοῦ εἶχαν ρίξει ὅλα τὰ σκεπάσματα. Τίναζόμουν ἀπάνω, παραμιλοῦσα καὶ φώναζα:

— Νά, ἔρχονται! ἔρχονται, βοήθεια!

Τὸ πρωὶ ἤσυχασα λιγάκι κι ἔπῆσα σὲ βαθὺν ὕπνο. Ὅταν ξύπνησα θὰ ἦταν μεσημέρι. Ἡ Ἀνθούλα καθόταν ἀκόμη στὸ μαξιλάρι μου καὶ διάβαζε. Μόλις μὲ εἶδε ν' ἀνοίγω τὰ μάτια μου, σηκώθηκε καὶ μοῦ ἔφερε λιγάκι γάλα νὰ πιῶ. Διψοῦσα τρομερὰ καὶ τὸ ρούφηξα μὲ μεγάλη ὄρεξη.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη γύρισε ὁ Νίκος ἀπὸ τὸ κυνήγι. Στὰ χέρια του κρατοῦσε ἓνα μικρὸ κατσικάκι, πού τὸ εἶχε σκοτώσει.

— Ἐ, εἶσαι καλὰ σήμερα! μοῦ φώναξε γιὰ νὰ μοῦ δώση θάρρος. Σοῦ ἔφερα καὶ κρέας νὰ δυναμώσης.

— Ἄχ, εἶπε ἡ Ἀνθούλα, νὰ εἶχαμε μέρος νὰ τὸ βράσωμε, νὰ πιῇ ζουμί.

— Δὲν πειράζει, ἄς εἶναι καὶ ψητό, εἶπα. Εἶμαι καλὰ τώρα.

— Μὰ πές μας, τί σοῦ ἔτυχε ἐπιτέλους;

— Τίποτα, ἀπάντησα μὲ σθησμένη φωνή, τίποτα. Ζαλίστηκα λιγάκι, μὰ τώρα εἶμαι καλὰ. Νά, σηκώνομαι.

Ἔβαλα ὅλα μου τὰ δυνατὰ νὰ σηκωθῶ, μὰ τοῦ κάκου! Τὸ

σῶμα μου ἦταν κομμένο, τὰ μάτια μου θαμπώθηκαν κι ἔπεσα
στό κρεβάτι μου ἀναίσθητος.

Ὁ παπαγάλος μας.

Τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες πάλεβα μὲ τὸ θάνατο.

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω μὲ πόση ἀγάπη καὶ μὲ πόση καλο-
σύνη μὲ περιποιήθηκαν ὁ Νίκος καὶ ἡ Ἀνθούλα. Ὅλο κοντὰ
μου βρίσκονταν. Ὁ Νίκος μοῦ ἔφερνε λουλούδια καὶ καρπούς
ἀπὸ τὴν ἐξοχή, καὶ ἡ Ἀνθούλα μοῦ διάβαζε ὁμορφες ἱστορίες.
Ἄλλοτε πάλι μοῦ ἔλεγαν παραμύθια, γιὰ νὰ μὲ ἀποκοι-
μίσουν.

Συχνὰ ἡ Ἀνθούλα ἔλεγε στὸ Νίκο νὰ τῆς φέρῃ ἕναν παπα-
γάλο, νὰ τὸν μάθῃ νὰ μιλᾷ καὶ νὰ τὸν ἔχῃ συντροφιά. Θυμοῦ-
μαι, μιὰ μέρα ποῦ τὸ ἔλεγε αὐτὸ τοῦ Νίκου, ὁ σκύλος ὤρμησε
στὸ πηγάδι.

Ἀκούμπησε τὰ μπροστινά του πόδια στὸ γῦρο τοῦ πηγα-
διοῦ καὶ ἄρχισε νὰ γαβγίζῃ ἀγριεμένος.

Κιτρινίσαμε. Δὲν τολμούσαμε νὰ κουνηθοῦμε.

— Κάποιος εἶναι καὶ μέσα! εἶπα κι ἀνατρίχιασα.

Ἄλλὰ ὕστερα ἀπὸ καμπόσες ἡμέρες ἔγινε πάλι κάτι πολὺ
περίεργο.

Ἦμουν πιά καλά! Εἶχα σηκωθῆ ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ κα-
θόμαστε καὶ οἱ τρεῖς ἀπέξω ἀπὸ τὴν πόρτα μας.

Ἦταν Κυριακὴ βράδυ.

Ποτίσαμε τὰ ὠραῖα λουλουδάκια, ποῦ εἶχε φυτέψῃ ἡ Ἀν-
θούλα ἐκεῖ στὴν εἴσοδο, μιλούσαμε γιὰ τὴν πατρίδα μας καὶ
γιὰ τὰ σπίτια μας, καὶ συλλογιζόμαστε πότε τάχα θὰ γυρί-
ζαμε πίσω.

Ἐξαφνα μιὰ βραχνὴ φωνὴ βγαίνει ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι
μας. Γυρνοῦμε καὶ βλέπομε ἕναν παπαγάλο, δεμένο στὰ χεί-
λη τοῦ πηγαδιοῦ.

Φώναζε και χτυπούσε τὰ φτερά του, σὰ νὰ ἤθελε νὰ φύγη.
"Όλοι παγώσαμε ἀπὸ τὸ φόβο.

— Ποιὸς τὸν ἔφερε; Ποιὸς τὸν ἔδεσε ἐκεῖ;

Κοιτάξαμε τριγύρω μας τρομαγμένοι.

— Ὁ ἄγνωστος! ὁ καλὸς μας προστάτης, εἶπα ἐγὼ και
πλησίασα.

Χαίδεψα τὰ ὠραῖα πράσινα φτερά τοῦ παπαγάλου, τὸν
ἀνέβασα στὸν ὤμο μου, τὸν φίλησα, κι ἔξαφνα μιὰ φράση ξέ-
φυγε ἀπὸ τὸ βραχνό του λαρύγγι.

— Θάρρος, παιδιὰ μου!

Τότε πιά ὁ φόβος μας ἔγινε ἀφάνταστος.

— Εἶναι λοιπὸν μαγεμένος ὁ τόπος αὐτός! Ποῦ *βρισκό-
μαστε; Ποιὸς ἔμαθε αὐτὸν τὸν παπαγάλο νὰ μιλά; Ὅστε ὁ
ἄγνωστος εἶναι φίλος μας, μᾶς βοηθεῖ και μᾶς στέλνει ἕνα
πουλί, γιὰ νὰ μᾶς παρηγορήσει και νὰ μᾶς δώση θάρρος!

Μὰ τότε γιατί νὰ μὴν ἔρθῃ ὁ ἴδιος; Γιατί κρύβεται;

— Θάρρος, παιδιὰ μου! ξαναφώναξε ὁ παπαγάλος, και
σκαρφάλωνε στὰ κρεβάτια, ἀνέβαινε στοὺς ὤμους μας, κάθιζε
στὸ τραπέζι.

Ὁ φόβος μας λιγότευε, εἶχαμε τώρα καινούριο φίλο ποῦ
γνώριζε τὴ δυστυχία μας και τὴ μοναξιά μας και ἔλεγε: «Ναί,
θὰ ξαναγυρίσετε στὴν πατρίδα σας, θὰ δῆτε πάλι τοὺς δικούς
σας, θὰ ζήσετε πάλι με τοὺς ἀνθρώπους, με τοὺς ἀδερφούς
σας, φτάνει νὰ ἔχετε θάρρος».

— Εὐλογημένος ἄς εἶναι, εἶπαμε τότε ὅλοι, εὐλογημένος ἄς
εἶναι ὁ ἄγνωστος φίλος, ποῦ μᾶς στέλνει τὴν παρηγοριὰ αὐτή.

Πῶς φτιάξαμε τὸ πρῶτο τσουνάκι.

Ἦμουν τώρα ἐντελῶς καλά. Δὲν πύγγαινα ἀκόμη στὸ κυ-
νήγι, ἔβγαίνα ὅμως ἔξω, ἔκανα περίπατο με τὴν Ἀνθούλα και

ἀνεβαίναμε μαζί στο λόφο για να κοιτάζουμε τή θάλασσα· ποιός ξέρει, ίσως να βλέπαμε και κανένα πλοίο.

Ἡ θάλασσα ἦταν ἔρημη· μονάχα γλάροι πετοῦσαν στήν ἀκρογιαλιά και ἀγριοπερίστερα. Οὔτε ἓνα παραβάκι, οὔτε βάρκα· τίποτα. Ἐρημιά. Γυρίζαμε λυπημένοι και πηγαίναμε στο γεφύρι, ὅπου περιμέναμε τὸ Νίκο.

Ἡ καρδιά μου κάθε μέρα ἔτρεμε, μὴν τύχη και περάση ὁ Νίκος τὸ βουνὸ και κατεβῆ στήν ἀντικρυνή ἀκρογιαλιά.

Τὸν εἶχε πιάσει εὐτυχῶς μανία να κυνηγᾷ κατσίκες γύρω ἀπὸ τή λίμνη, ὥσπου να κάμωμε ἓνα μικρὸ κοπάδι.

Γι' αὐτὸ δὲν εἶχε ἀκόμη κατεβῆ στήν ἀπέναντι θάλασσα.

— Ἐέρεις τί μὲ στενοχωρεῖ, Παῦλο; μὸ εἶπε μιὰ μέρα ἡ Ἀνθούλα.

— Τί;

— Να πὸ δὲν ἔχομε ἓνα τσουκάλι να μαγειρεύωμε. Ἄν εἶχαμε θὰ κάναμε λίγο βραστό.

— Ἐ, τότε να φτιάξωμε ἑμεῖς τσουκάλι, ἀφοῦ δὲν ἔχομε, τῆς εἶπα γελώντας.

— Και πῶς; ξέρεις;

— Μιὰ φορὰ εἶδα στο χωριό μου ἓναν τσουκαλὰ να φτιάνη τσουκάλια.

— Ἄς δοκιμάσωμε λοιπόν! εἶπε ἡ Ἀνθούλα. Φαντάσου να πετύχωμε! Μὲ τὴν ἐπιμονή και τὴν ὑπομονή ὅλα γίνονται, δὲν τὸ ξέρεις ;»

Ἀρχίσαμε ἀμέσως να δουλεύωμε. Βρήκαμε κοντὰ στή σπηλιά μας κοκκινόχωμα, τὸ μαλάξαμε μὲ νερό, τὸ κάμαμε ζύμη και ὕστερα τοῦ δώσαμε τὸ σχῆμα τοῦ τσουκαλιοῦ.

— Ἄς τὸ ἀφήσωμε τώρα να στεγνώση στον ἥλιο.

Ὁ Νίκος μᾶς κοίταζε και μᾶς ἔλεγε κοροϊδευτικά :

— "Αν περιμένουμε νὰ φᾶμε ἀπὸ τὸ τσουκάλι σας, θὰ πεθάνουμε τῆς παίνας.

"Αμα ξεράθηκε καλὰ τὸ τσουκάλι, ἢ Ἀνθούλα τὸ σήκωσε ψηλὰ καὶ εἶπε :

— Νά το, τελείωσε!

— Μὴ βιάζεσαι, Ἀνθούλα, εἶπε ὁ Νίκος γελώντας. Βάλε μέσα νερὸ καὶ βλέπομε.

"Εβαλε νερό. Τί κρίμα! τὸ τσουκάλι ἄρχισε νὰ μαλακῶνῃ πάλι καὶ νὰ γίνεται πηλός.

— Τὰ βλέπετε τώρα, φώναξε γελώντας ὁ Νίκος. Κρίμα στοὺς κόπους σας!

— "Ας εἶναι, εἶπα ἐγὼ πειστωμένος. Μὴ γελάς! Θὰ δῆς πὼς θὰ πετύχωμε. Τώρα θυμήθηκα· οἱ τσουκαλάδες ἀνάβουν φωτιὰ καὶ βάζουν ἀπάνω τὰ τσουκάλια καὶ τὰ ψήνουν.

"Ανάβω ἀμέσως φωτιὰ καὶ βάζω ἀπάνω ἓνα καινούριο τσουκάλι. Καθόμαστε ἔλοι γύρω ἀπὸ τὴ φωτιὰ καὶ περιμένομε.

"Εξαφνα κρότος δυνατὸς ἀκούγεται καὶ τὸ τσουκάλι γίνεται χίλια κομμάτια. Πόσο στενοχωρήθηκα, δὲ λέγεται.

— "Αχ, γιατί νὰ μὴν προσέξω καλὰ, πὼς κάνουν τὰ τσουκάλια, πὼς τὰ ψήνουν! Τώρα τυραννιοῦμαι καὶ καλὰ νὰ πάθω.

Ἡ γυναῖκα τοῦ ψιρά.

— Μὴ στενοχωριέστε δὲ καὶ τόσο πολὺ, μᾶς εἶπε τὸ βράδυ γελώντας ὁ Νίκος. Αὐτὰ παθαίνει ὅποιος δὲν εἶναι εὐχαριστημένος μὲ ὅσα ἔχει, καὶ ζητᾷ πάντα περισσότερα.

Δὲ σὰς φτάνει ποὺ ζοῦμε, ποὺ βρίσκομε τροφή, ποὺ ἔχομε σπιτι καὶ δὲν ὑπάρχουν ἄγρια θηρία ἢ ἀνθρωποφάγοι, μόνον θέλετε καὶ τσουκάλι γιὰ νὰ πίνωμε ζουμί!

Ξέρετε τί λέει μιὰ παροιμία; «τί τοῦ λαίπαι τοῦ κασιδιάρη; ἡ μαργαριταρένια σκούφια».

Ἐμεῖς σωπαίναμε, στενοχωρημένοι γιά τήν ἀποτυχία μας.

— Θά δῆς, Νίκο, θά πετύχωμε! εἶπε ἐπιτέλους ἡ Ἀνθούλα μέ πείσμα.

— Ξέρεις, Ἀνθούλα, εἶπε ὁ Νίκος, μοῦ θυμίζεις τή γυναῖκα τοῦ ψαρά.

— Τίνος ψαρά; ρώτησε ἡ Ἀνθούλα θυμωμένη.

— Ἄφησε τ' ἀστεῖα, παρακαλῶ.

— Πῶς; Δὲν τὴν ξέρεις τὴν ἱστορία τοῦ ψαρά καὶ τῆς γυναίκας του;

— Ὅχι! ἀποκριθήκαμε καὶ οἱ δύο.

— Δοιπὸν νὰ σᾶς τὴν πῶ.

Καθήσαμε ἐξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἦταν φαγγάρι καὶ τὰ δέντρα ἔρριχναν τὸν ἴσκιο τους, σὰ νὰ ἦταν ἡμέρα. Βαθειὰ σιωπὴ βασιλευε στὴν πλάση καὶ μόνο κάποτε ἀκουγόταν ἡ φωνὴ τῆς κουκουβάγιας.

Ὁ Νίκος ἄρχισε τὴν ἱστορία του :

I

Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἓνας ψαράς μέ τή γυναῖκα του κοινοῦσαν σὲ μιὰ φτωχικὴ καὶ ἐλεεινὴ καλύβα, στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας.

Ὁ ψαράς κάθε μέρα πήγγαινε, κάθιζε σ' ἓνα βράχο καὶ φάρευε μέ τὸ καλάμι του.

Μιὰ μέρα, τὴν ὥρα ποῦ καθόταν καὶ εἶχε καρφωμένη τὴ ματιά του στὸ νερό, νιώθει τὸ καλάμι του νὰ βαραίνει καὶ νὰ λυγᾷ· τὸ σηκώνει μέ δύναμη καὶ βλέπει νὰ σπαρταρᾷ στὸ ἀγκίστρι του ἓνα μεγάλο χρυσόψαρο.

Τὸ χρυσόψαρο ἀνοίγει τὸ στόμα του καὶ τοῦ λέει :

— Σὲ παρακαλῶ, χάρισέ μου τὴ ζωὴ. Δὲν εἶμαι ψάρι· εἶμαι μαγεμένο βασιλόπουλο. Τί θὰ καταλάβῃς ἂν μὲ φᾶς; Ἄφησέ με καὶ μένα νὰ ζήσω· ποῖος ξέρει, ἂν μιὰ μέρα δὲ σοῦ χρειαστῶ!

Ὁ ψαράς ἦταν καλὸς ἄνθρωπος καὶ τὸ λυπήθηκε· τὸ ἔβαλε λοιπὸν πάλι στὴ θάλασσα καὶ ἔφυγε.

Ὅταν ὁ ψαράς γύρισε στὴν καλύβα του, ἡ γυναῖκα του ἄρχισε νὰ τὸν μαλώνῃ.

— Πῶς; Δὲν ἔπιασες τίποτα, τεμπέλη; Τί θὰ φᾶμε λοιπὸν σήμερα;

Ἐπιασα ἓνα χρυσόψαρο, μὰ τὸ λυπήθηκα καὶ τὸ ἄφησα, γιατί μου εἶπε πῶς εἶναι μαγεμένο βασιλόπουλο.

— Πῶς, τὸ ἄφησες! καὶ δὲ ζήτησες νὰ σοῦ κάμῃ καμιὰ χάρη;

— Ὅχι, ἀποκρίθηκε ὁ δυστυχισμένος ψαράς· τί νὰ τοῦ ζητήσω;

— Τί νὰ τοῦ ζητήσης; Νά, τὴν ἐλεεινὴ αὐτὴ καλύβα ποὺ ἔχομε, νὰ τὴν κάμῃ σπίτι ὁμορφο νὰ καθόμαστε. Ἐλα, πήγαινε γρήγορα νὰ τοῦ τὸ πῆς!

Ὁ ψαράς ἔφυγε, πῆγε πάλι στὸ ἀκρογιάλι καὶ φώναξε:

— Ἐλα ψαράκι μου. Χρυσό μου ψαράκι, ἔλα πάλι!

Τὸ χρυσόψαρο τρέχει, βγάζει τὸ κεφαλάκι του ἔξω ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ ρωτᾷ:

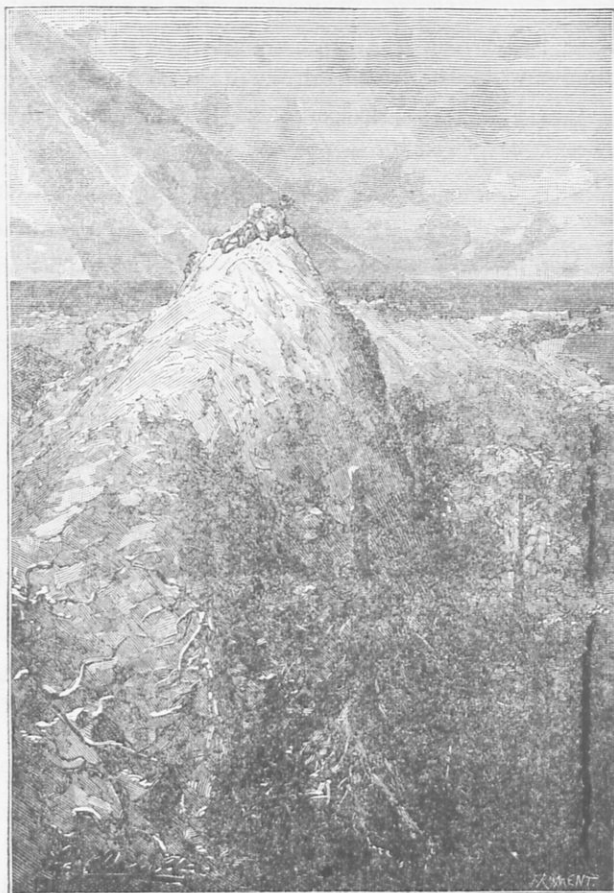
— Τί μὲ θέλεις;

— Ἡ γυναῖκα μου θέλει νὰ κάμῃς τὴν καλύβα μας ὁμορφο σπίτι.

— Πήγαινε· ἡ χάρη σοῦ ἔγινε.

Ὁ ψαράς γυρίζει. Βλέπει τὴ γυναῖκα του σ' ἓνα ὁμορφο σπίτι νὰ κάθεται κοντὰ στὸ παραθύρι, καὶ νὰ κοιτάζῃ τὴ θάλασσα.

— ὦ! τώρα θὰ ζήσωμε εὐτυχισμένοι! εἶπε ὁ ψαράς.

«...εἶχα ἀνεβῆ στοῦ ψηλοῦ βουνό, ἀπέναντι στή σπηλιά· στρέφω γύρω τὰ μάτια μου καὶ τί νὰ δῶ ; Θάλασσα, θάλασσα, παντοῦ ἢ θάλασσα μᾶς περικύκλωνε καὶ μᾶς χόριζε ἀπὸ τὸν κόσμο.» (σελ. 47).

— Θα δοῦμε, ἀποκρίθηκε ἡ γυναῖκα του.

Ἵστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἡ γυναῖκα τοῦ ψαρὰ λέει στὸν ἄντρα της.

— Στὸ σπίτι αὐτὸ στενοχωριῶμαι· εἶναι πολὺ μικρό, δὲν ἔχει περιβόλι, δὲν ἔχει πολλὰ πατώματα· ἐγὼ θέλω ἓνα μεγάλο πύργο, ἓνα παλάτι. Τράβα νὰ τὸ πῆς στὸ χρυσοψαρο πού τὸ ἔσωσες.

— Ντρέπομαι, ἀποκρίθηκε ὁ ψαρὰς. Τί τὸ θέλεις, γυναῖκα, τὸ παλάτι;

— Πήγαινε καὶ ἄφησε τὰ λόγια! τοῦ λέει θυμωμένη ἡ ἀχόρ-
ταγη γυναῖκα. Δὲ μᾶς φτάνει αὐτὸ πού ἔχομε.

Ἐο ψαρὰς πάει πάλι στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας καὶ λέει :

— Ἐλα ψαράκι μου, χρυσό μου ψαράκι, ἔλα πάλι.

Ἐρχεται πάλι τὸ μαγεμένο βασιλόπουλο καὶ ρωτᾷ :

— Τί θέλεις;

— Ἄχ! ἀποκρίθηκε ὁ ψαρὰς· ἡ γυναῖκα μου θέλει ἓνα παλάτι.

— Πήγαινε· ἡ χάρη σοῦ ἔγινε.

Γυρίζει πίσω ὁ ψαρὰς, καὶ τί βλέπει;

Οὔτε καλύβα, οὔτε σπίτι, μὰ ἓνα μεγάλο παλάτι, μὲ ἀπέ-
ραντους κήπους, μὲ πύργους, μὲ παράθυρα κρουσταλλένια καὶ
τοίχους χρυσοῦς.

— Ἐ, τώρα, γυναῖκα, εἶπε ὁ ψαρὰς τρίβοντας τὰ χέρια του
ἀπὸ τὴν χαρά, δὲ θέλομε τίποτ' ἄλλο· εἴμαστε εὐτυχισμένοι!

— Θα δοῦμε, ἀποκρίθηκε πάλι ἐκείνη συλλογισμένη.

Τὸ ἄλλο πρῶτὸ ἡ γυναῖκα λέει στὸν ἄντρα της :

— Τί ἀξίζει νὰ καθόμαστε σὲ παλάτι καὶ νὰ μὴν εἴμα-
στε βασιλιάδες; Ἐγὼ θέλω νὰ γίνω βασίλισσα!

Καζαντζάκη, *Οἱ τρεῖς φίλοι*

— "Α, κατάντησες άνυπόφορη! φώναξε ο ψαράς θυμωμένος. "Όχι, δέν πάω πιά νά ζητήσω καμιά χάρη, ὄχι!

— Θα πᾶς, θα πᾶς! φώναζε ἡ κακὴ γυναίκα καὶ τὸν φοβέριζε.

Ἐπιτέλους, γιὰ νά γλιτώσῃ ο ψαράς ἀπὸ τοὺς καβγάδες τῆς γυναίκας του, ἀποφάσισε πάλι νά πάῃ, καὶ προχωρεῖ σκυφτὸς πρὸς τὴ θάλασσα. Ἐκεῖ στάθηκε, ἀναστέναξε ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ψυχῆς του καὶ εἶπε :

— "Ἐλα, ψαράκι μου, χρυσό μου ψαράκι, ἔλα πάλι.

— Τί θέλεις πάλι, ρώτησε τὸ χρυσὸ ψάρι καὶ πρόβαλε τὸ ὠραῖο κεφαλάκι του ἔξω ἀπὸ τὴ θάλασσα.

— "Αχ! ἡ γυναίκα μου εἶναι ἀχόρταγη, εἶπε ο ψαράς. "Όσα καὶ ἂν ἔχη, δὲ χορταίνει.

— Καὶ τί θέλει λοιπὸν ἀκόμη;

— Νά, θέλει νά γίνῃ βασίλισσα!

— Γύρισε πίσω στὴ γυναίκα σου, εἶπε τὸ χρυσόψαρο θυμωμένο. Θα τὴ βρῆς ἐκεῖ ποὺ τῆς ἀξίζει!

Γυρίζει ο ψαράς καὶ βρίσκει πάλι τὴ γυναίκα του νά κάθεται στὴν ἐλεεινὴ καλύβη, μέσα στοὺς καπνοὺς καὶ στὰ σκουπίδια. Καθόταν σκυφτὴ καὶ ἔκλαιγε τὴ μοῖρα τῆς.

— Καλὰ νά πάθῃς! τῆς φώναξε ο ψαράς. Τί καταριέσαι τὴ μοῖρα σου; Ἐσὺ φταῖς!

"Ἦσουν ἀχόρταγη καὶ ἀχάριστη καὶ ἀντὶ νά εὐχαριστῆς τὸ Θεὸ γιὰ τὰ καλὰ ποὺ σοῦ χάρισε, ἐσὺ ὄλο καὶ τοῦ ζητοῦσες περισσότερα. Τώρα καλὰ νά πάθῃς!

— Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἱστορία μου; εἶπε ο Νίκος ἅμα τελείωσε.

— Πολὺ ὠραία, ἀποκρίθηκα ἐγώ, ἀλλὰ δέν ταιριάζει μὲ τὴ δικὴ μας.

Τοῦ φαρὰ ἡ γυναῖκα ἦταν ἀχόρταγη καὶ ὄλο ἤθελε νὰ τῆς φέρνῃ ὁ ἀντρας τῆς. Ἐμεῖς οἱ καθημένοι δὲν εἴμαστε ἀχόρταγοι. Μήπως ἐμεῖς θέλομε νὰ γίνωμε βασιλιάδες; Ἐμεῖς θέλομε ἓνα τσουκάλι. Ἐνα μοναχὸ τσουκάλι. Καὶ θὰ τὸ φτιάξωμε στὸ πείσμα σου!

Μὲ τί σύνεργα πῆγα νὰ ψαρέψω.

Τὸ παραμῦθι τοῦ Νίκου μου εἶχε δώσει μιὰ ιδέα. Νὰ πάω νὰ ψαρέψω!

Ἄλλὰ πῶς; Σύνεργα δὲν εἶχα· ἤθελα ἓνα καλάμι, λίγο σπάγγο καὶ ἀγκίστρι. Τὰ δυὸ πρῶτα τὰ βρήκα εὐκολὰ· ἡ λίμνη ἦταν γεμάτη καλάμια καὶ τὰ καραβόπανα ἦταν ραμμένα μὲ γεροὺς λεπτοὺς σπάγγους.

Μὰ ποῦ θὰ ἔβρισκα ἀγκίστρι;

Ἐπιτέλους ξετροπῶνω σὲ ἓνα σεντούκι μιὰ πολὺ μικρὴ σιδερένια πλάκα. Ὅλη μέρα βασανίζομαι νὰ τὴν ξύνω μὲ μιὰ λίμα. Συχνὰ κουραζόμαι κι ἔλεγα νὰ τὴν παρατήσω, ἔπειτα ὅμως ἔπαιρνα θάρρος.

— Ὑπομονή, ἔλεγα, υπομονή. Πρέπει αὐριο νὰ πάω νὰ ψαρέψω, καὶ νὰ φέρω, περασμένα ἀπὸ τὸ βουρλο, πολλὰ ψάρια.

Τὸ βράδυ, νύχτα πιά, τὸ ἀγκίστρι ἦταν ἔτοιμο. Δὲν εἶπα στοὺς φίλους μου τίποτα· σηκώθηκα πρῶτὶ πρῶτὶ, πῆρα τὸ καλάμι, τὸ σπάγγο, τὸ ἀγκίστρι καὶ ξεκίνησα.

Πέρασα πάλι ἀπὸ τὴν πηγὴ, ὅπου πρωτοκοιμηθήκαμε, ἔπειτα ἔφτασα στὴν ἀμμιοδιά, ἐκεῖ ποῦ εἶχαμε ναυαγήσει, καὶ προχώρησα στοὺς βράχους. Ἐβγαλα τὰ παπούτσιά μου κι ἔχωσα τὰ πόδια μου στὸ νερό. Βρήκα πεταλίδες καὶ μικρὰ σκουλήκια καὶ τὰ ἔβαλα δόλωμα στὸ ἀγκίστρι. Ἐπειτα κατέβηκα, κάθησα στὸν ἴσκιό ἐνὸς βράχου νὰ μὴ μὲ καίῃ ὁ ἥλιος, κι ἔρριξα τὸ ἀγκίστρι στὴ θάλασσα.

Τί συλλογιζόμουν τὴν ὥρα ποὺ ψάρευα.

Περίμενα πολλὴ ὥρα, μὰ κανένα ψάρι δὲν ἐρχόταν νὰ τσιμπήσῃ.

Χίλιοι στοχασμοὶ περνοῦσαν ἀπὸ τὸ νοῦ μου. Θυμίσθηκα πάλι τὸ χωριό μου, τοὺς καλοὺς μου γονεῖς, τὴ μικρὴ, τὴν ἀγαπημένη μου ἀδερφοῦλα. Τί θὰ ἔκαναν τώρα; Πόσο θὰ στενοχωριόνταν ποὺ δὲν ἔπαιρναν γράμμα μου τόσους μῆνες!

— Ἄχ Θεέ μου! πῶς θὰ ξεφύγω ἀπὸ τοῦτο τὸ νησί.

Ἄρχισα τότε νὰ μετρῶ ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ποὺ με βρῆκαν. Ἐκεῖ ὀλομόναχος κάτω ἀπὸ τὸ βράχο, μὲ τὸ ἀγκίστρι στὴ θάλασσα, λογάριαζα ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τῆς τύχης μου.

Καλό: ἀπὸ τὸ φοβερὸ ναυάγιο γλίτωσα, ἐνῶ τόσοι ἄλλοι εἶχαν πνιγῆ.

Κακό: ἡ θάλασσα μὲ ἔρριξε σ' ἓνα ἐρημονήσι ὅπου ἔρχονται ἀνθρωποφάγοι.

Καλό: τὸ νησί αὐτὸ εἶναι καρποφόρο καὶ ἤμερο. Δὲν πέθανα ἀπὸ τὴν πείνα, ἀπὸ τὸ κρύο, ἀπὸ τ' ἄγρια θηρία· ἔχω σπιτί καὶ καλὴ συντροφιά.

Κακό: καράβια δὲν περνοῦν. Πῶς θὰ μπορέσω λοιπὸν νὰ σωθῶ καὶ νὰ γυρίσω στὴν πατρίδα;

Καλό: ἔχω θάρρος, ἐπιμονή, πίστη. Ἐκεῖνος ποὺ μ' ἔσωσε ἀπὸ τὰ κύματα τῆς θάλασσας, αὐτὸς θὰ μὲ σώσῃ καὶ ἀπὸ τὴν ἐρημιά. Ἐχω πεποιθήσῃ στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἑαυτὸ μου.

Μόλις συλλογίστηκα αὐτά, παρηγορήθηκα. Δὲ φοβόμουν πιά τίποτα· χαρὰ χύθηκε στὴν ψυχὴ μου καὶ ἄρχισα νὰ θυμῶμαι πάλι τὸ χωριό μου καὶ νὰ τὸ τραγουδῶ:

Μὲ μάτια δακρυσμένα,
χωριό μου ποθητό,
ὅσο θὰ ζῶ, ἐσένα
μονάχα θὰ ζητῶ.

Ὁ ἥλιος σοῦ χρυσώνει
τὴ ράχη τοῦ βουνοῦ,
ἢ νύχτα χαμαρώνει
μὲς στ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ.

Καὶ βάζουν κάθε σκόλη
καινούρια φορεσιά
οἱ χωριανοί μας ὅλοι,
καὶ πᾶν στήν ἐκκλησιά.

Καὶ βόσκουνε κοπάδια,
ἀρνάκια καθαρά,
σὲ πράσινα λιβάδια,
σὲ γόρτα δροσερά.

Ἄχ, θὰ θυμοῦμαι αἰώνια
μὲ τέρψη μυστικὴ
τὰ παιδικά μου χρόνια
ποὺ πέρασαν ἐκεῖ.

Μὰ ἔγω μιὰ ἐλπίδα
πὼς θάρθω ἓνα πρωὶ
ἐκεῖ ποὺ πρωτοεῖδα
τὸ φῶς καὶ τὴ ζωή.

Μὲ μάτια δακρυσμένα,
χωριό μου ποθητό,
ὅσο θὰ ζῶ, ἔσένα
μονάχα θὰ ζητῶ.

“Έχομε καὶ ψάρια.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ τὸ καλάμι βάρυνε. Τόσο εἶχα τὸ νοῦ μου ἄλλου, ὥστε λίγο ἔλειψε νὰ ξεφύγῃ τὸ καλάμι ἀπὸ τὰ χέρια μου.

Σιγὰ σιγὰ, μὲ προσοχή, τὸ σηκώνω καὶ βλέπω στὴν ἄκρῃ νὰ σπαρταρᾷ ἓνα μεγάλο χρυσοκόκκινο ψάρι.

—“Αχ! νὰ ἦταν, εἶπα ἀπὸ μέσα μου, τὸ χρυσόψαρο ποῦ μᾶς ἔλεγε ὁ Νίκος. Ἀμέσως θὰ τοῦ ἔλεγα: μιὰ χάρη μονάχα σοῦ ζητῶ: Γύρισέ μας πίσω στὴν πατρίδα μας, στὴν Ἑλλάδα. Τὸ ξεκρέμασα ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι καὶ τὸ ἔβαλα ἀπάνω στὸ βράχο. Ἔβαλα πάλι καινούριο δόλωμα κι ἔρριξα πάλι τὸ ἀγκίστρι μου στὴ θάλασσα.

Ἰσαμε τὸ μεσημέρι εἶχα πιάσει πέντε μεγάλα κι ὁμορφα ψάρια.

Νὰ καὶ ἄλλα πλούτη ποῦ ἔχομε! συλλογιζόμενον γυρίζοντας στὸ σπίτι. Πόσο θαυμαστά εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ! Πουθενὰ δὲν ἀφήνει τὸν ἄνθρωπο νὰ χαθῇ. Νὰ, ἐδῶ σ' ἓνα ἔρημον νησί, ἡ θάλασσα μᾶς δίνει τὰ νόστιμα ψαράκια τῆς καὶ τὰ δέντρα εἶναι γεμάτα γλυκύτατους καρπούς. Τὰ βουνὰ τρέφουν κατσίκες καὶ λαγούς, καὶ στὸν ἀέρα πετοῦν ἀμέτρητα πουλιά.

Στὸ σπίτι ἔγινε σωστὸ πανηγύρι, ἅμα μὲ εἶδαν νὰ γυρίζω μὲ τὰ ψάρια στὸ χέρι.

— Τὸ χρυσόψαρο ὅμως δὲν τὸ βρίσκεις! εἶπε ὁ Νίκος γιὰ νὰ μὲ πειράξῃ. Ἄν τὸ ἔδρισκες, θὰ εἶχαμε τώρα ἓνα ὠραῖο τσουκάλι, νὰ κάμωμε βραστὰ τὰ ψάρια.

— Αὔριο τὸ βράδυ θὰ ἔχωμε τσουκάλι καὶ βραστὸ φαγί, εἶπαμε ἡ Ἄννα κι ἐγὼ μὲ πεποίθησι.

Ζητοῦμε προθεσμία ἴσαμε αὔριο τὸ βράδυ.

— Ἄν ὅμως δὲν πετύχετε, πρέπει νὰ παραδεχτῆτε, εἶπε ὁ Νίκος, πὼς μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐπιμονὴ τσουκάλι δὲ γίνεσαι.

— Σύμφωνοι, ἀποκρίθηκα. Θὰ δῆς ὅμως πὼς ἡ ἀνάγκη τέχνες βρῖσκει, καὶ θὰ κάμωμε ὄχι μόνο τσουκάλι, μὰ καὶ λύχνους καὶ ποτήρια καὶ λεκάνες καὶ ὅ τι θέλεις.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ὁ παπαγάλος πέταξε ἀπὸ πάνω μας καὶ φώναξε :

— Θάρρος παιδιά μου ! Θάρρος παιδιά μου !

Πέτυχα.

Βγήκα ἔξω, ἄρχισα νὰ μαλάζω τὸν πηλό, καὶ συλλογιζόμενον νὰ κρατήσω τὸ λόγο μου καὶ τὸ ἴδιο βράδυ νὰ ἔχω ἓνα ὠραῖο τσουκάλι. Ἐξαφνα μιὰ ἰδέα μοῦ ἔρθε. Τὸ τσουκάλι σπάζει, ὅταν ἀπότομα τὸ βάζω στὴ φωτιά. Πρέπει λοιπὸν ἡ φωτιά νὰ εἶναι σιγανή, γιὰ νὰ ψηθῇ τὸ τσουκάλι χωρὶς νὰ σπάσῃ.

Καὶ τότε μόνο θυμήθηκα, τί ἔκανε ὁ τσουκαλάς. Ἐχτιζε μὲ πέτρες ἓνα μικρὸ φούρνο σὰν ἀναποδογουρισμένο χωνί, πρὸς τὰ κάτω πλατὺ καὶ ὅσο ἀνέβαινε στενωτέρω.

Στὴ βάση ἀναθε φωτιά καὶ ἄφηνε μονάχα μιὰ τρύπα στὴν κορυφή, γιὰ νὰ φεύγῃ ὁ καπνός.

Μέσα ἐκεῖ ἔβαζε τὰ τσουκάλια, τ' ἄφηνε καὶ ψήνονταν καλά, καὶ ὕστερα τὰ ἔβγαζε στερεὰ καὶ κατακόκκινα.

— Βρήκα ! βρήκα ! φώναξα πηδώντας ἀπὸ τὴ χαρά μου.

Κάλεσα ἀμέσως τὴν Ἀνθούλα καὶ πιάσαμε δουλειά. Χτίσαμε ἓνα φούρνο, ἀνάψαμε φωτιά, μαλάξαμε καλὰ πηλό καὶ κάμαμε ἓνα τσουκάλι, καὶ ὕστερα τὸ βάλουμε προσεχτικὰ στὸ φούρνο. Κλείσαμε καλὰ καλὰ τὸ φούρνο καὶ ἀφήσαμε μονάχα μιὰ τρύπα στὴν κορυφή.

Πόσο χαρήκαμε ὅταν τὴν ἄλλη μέρα, πρὸς τὸ βράδυ, βγάλαμε ἀπὸ κεῖ μέσα ἓνα ὠραιότατο καὶ στερεώτατο τσουκάλι. Ἡ Ἀνθούλα προπάντων, τρελαμένη ἀπὸ τὴ χαρά της, ἄρχισε τὸ τραγούδι.

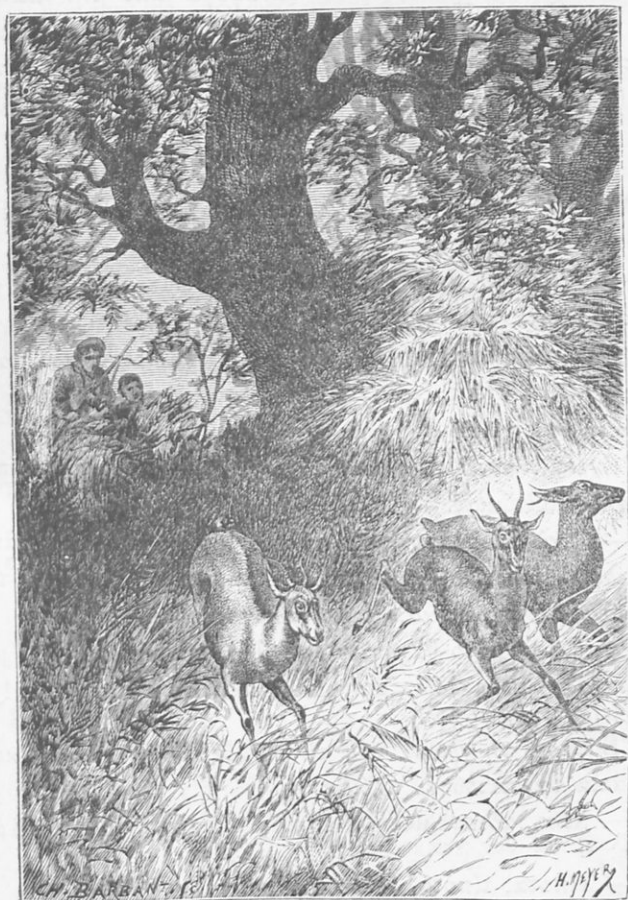
Πώς περνούσαμε τὸν καιρὸ μας.

Ἔτσι περνούσαν οἱ μέρες καὶ οἱ ἐβδομάδες. Τὸ καλοκαίρι ἄρχιζε πιά νὰ τελειώνει καὶ τὰ πρῶτα σύννεφα φάνηκαν στὸν οὐρανό. Ἡ ζέστη λιγότευε· τὸ βράδυ μάλιστα φυσούσε κρύος ἄνεμος.

Ὅλοι μας δουλεύαμε. Ἡ Ἀνθούλα συγύριζε τὸ σπίτι, μαγείρευε καὶ πότιζε τὰ λουλούδια της. Ἀνέβαινε δυὸ φορές τὴν ἡμέρα στὸ λόφο τῆς «Ἐλπίδας», ὅπως λέγαμε τὸ λόφο ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντά, καὶ κοίταζε ἀπὸ κεῖ ἂν φαίνεται κανένα καράβι στὴ θάλασσα. Τὰ βήματά της εἶχαν χαράξει ἓνα στενὸ μονοπάτι ἀνάμεσα στὴν πρασινάδα τοῦ λόφου καὶ τὸ δρόμο αὐτὸν ἢ Ἀνθούλα τὸν ἔλεγε: «Δρόμο τῆς ὑπομονῆς». Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο βρῖσκαμε εὐκολὰ τὶς τοποθεσίες. «Πηγὴ τοῦ ὕπνου» βγάλαμε τὸ μέρος ὅπου εἶχαμε κοιμηθῆ γιὰ πρώτη φορά: «Ἀκρογιάλι τῆς καταστροφῆς» τὸ μέρος ὅπου εἶχαμε ναυαγήσει, καὶ ἐλόκληρο τὸ νησί μας τὸ βγάλαμε «Μικρὴ Ἑλλάδα».

Ὁ Νίκος κι ἐγὼ πότε φαρεύαμε καὶ πότε κυνηγούσαμε. Εἶχαμε μαζέψει ἓνα μικρὸ κοπάδι ἀπὸ δέκα πέντε κατσίκες, καὶ ἡ Ἀνθούλα ἔλη τὴν ἡμέρα ἔπαιζε μαζί τους, τὶς κοίταζε καὶ τέλος εἶχε μάθει καὶ νὰ τὶς ἀρμέγη. Κοίταζα νὰ εἶμαι πάντα μαζί μὲ τὸ Νίκο, γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀφήσω νὰ ἐξετάσῃ ἂν βρισκόμαστε σὲ νησί. Ἄς ἀφήσω πρῶτα, ἔλεγα, νὰ συνηθίσῃ αὐτὴν τὴ ζωὴ, νὰ σκληραγωγηθῆ καὶ ὕστερα τοῦ τὸ λέω. Τότε μὲ θάρρος καὶ μὲ δύναμη θὰ μπορέσῃ νὰ βαστάξῃ καὶ τὴ νέα αὐτὴ δυστυχία.

Τὴν Κυριακὴ καθόμαστε στὸ σπίτι ἢ κάναμε περίπατο. Διαβάζαμε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ξεκουραζόμαστε ἀπὸ τὶς ἐργασίες τῆς ἐβδομάδας. Μιλούσαμε γιὰ τὴ πατρίδα μας, γιὰ τοὺς φίλους μας καὶ κάναμε χίλια σχέδια πῶς θὰ γυρίσωμε στὴν ἀγαπημένη Ἑλλάδα.

«Βλέπω τὸ Νίκο νὰ τρέξη στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ. — Μιὰ κατσίκα! σκότωσα μιὰ κατσίκα, μοῦ φώναξε... Ἔτρεξα ἀπὸ πίσω του, πηδούσαμε τὰ χαμόκλαδα...» (σελ. 52).

— "Αχ! ποτέ πιά δὲ θὰ ξαναφύγω ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, ἔλεγα. Θὰ ὀργώνω τὴ γῆ, θὰ σπέρνω καὶ θὰ θερίζω τὸ σιτάρι μας, θὰ τρυγῶ τὸ ἀμπέλι μας, θὰ κλαδεύω τὰ δέντρα καὶ θὰ ζῶ εὐτυχισμένος μὲ τοὺς δικούς μου.

Ὁ Νίκος ἀπελπίζεται.

Μιά Κυριακὴ ὁ Νίκος ἦταν στενοχωρημένος· πῆγαινε καὶ ἐρχόταν ἀνήσυχος.

— Νίκο, τοῦ εἶπα, δὲν πρέπει νὰ χάνουμε τὸ θάρρος μας· τώρα μάλιστα ποὺ ἀρχίζει ὁ χειμῶνας, πρέπει διπλὴ νὰ γίνῃ ἡ δύναμή μας. Ν' ἀποθηκέψωμε πολὺ κρέας, καὶ πολλὰ ξύλα, γιατί ὁ Θεὸς ξέρει ἂν θὰ μπορούμε νὰ βγαίνωμε καὶ θόλου ἔξω τὸ χειμῶνα.

"Ἐχεις δίκιο, εἶπε ἡ Ἀνθούλα νὰ μὴν πάθωμε ὅτι ἔπαθε ὁ τρελὸς τζιτζικας.

— Ἐγὼ κουράστηκα νὰ παλέσω! φώναξε ὁ Νίκος ἀπελπισμένος. Προσπαθῶ νὰ λησμονῶ τὴν θέση μας, μὰ τώρα πιά ὅλα τὰ βαρέθηκα, ἄς πεθάνω ἀπὸ τὴν πείνα κι ἀπὸ τὸ κρύο. Ἔτσι μόνο θὰ ἡσυχάσω! Τρεῖς παιδιὰ ἔμεῖς, τί μπορούμε νὰ κάμωμε ἐδῶ, στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου; τίποτα! Νὰ πεθάνωμε!

"Ἐσφιγγε τὴ γροθιά του, τὰ μαλλιά του ἦταν ἄνω κάτω, τὰ μάτια του πετοῦσαν φλόγες.

— Νίκο, ἀδερφέ μου, τί ἔχεις; φώναξε ἡ Ἀνθούλα ἀνήσυχη.

— Τίποτα, τίποτα. Νά, κουράστηκα.

— Ποῦ πῆγες σήμερα, Νίκο; τὸν ρώτησα. Φοβήθηκα μήπως εἶχε δεῖ στὴν ἀκρογιαλιά τίς πατημασιὲς τῶν ἀγρίων.

— Πῆγες μακριά;

— Ὁχι!

— Ποῦ πῆγες;

— Δὲν ξέρω! τί μὲ ρωτᾷς;

Σώπασα· σὲ λίγη ὥρα βγήκε ἔξω καὶ τὸν ἀκολούθησα.

Εἶχα καταλάβει πῶς ὁ Νίκος ἤθελε κάτι νὰ μοῦ πῆ, μὰ δὲν τολμοῦσε.

Ἡ Ἀνθούλα μέσα ἐτοίμαζε τὸ βραστὸ κρέας μας καὶ τὸ γάλα, καὶ μεῖς κάναμε περίπατο κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα.

Ἄ Νίκος στὴν ἀρχὴ σῶπαινε· τέλος μὲ πλησίασε καὶ μοῦ εἶπε μὲ φωνὴ σιγανὴ καὶ φοβισμένη :

— Παῦλο, ἔχω νὰ σοῦ πῶ κάτι πολὺ σοβαρό.

Ἐγὼ κατακίτρινος. "Α! χωρὶς ἄλλο, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, θὰ πῆγε στὴν ἀκρογιαλιά!

— Λέγε, Νίκο, τοῦ εἶπα. Ὅτι καὶ νὰ εἶναι, θὰ τὸ νικήσωμε· μὴ φοβᾶσαι.

— Αὐτὸ ποῦ εἶδα δὲν τὸ νικοῦμε, Παῦλο. Αὐτὸ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴ δύναμή μας.

— Νίκο, συχνὰ ὁ πατέρας μου μοῦ ἔλεγε πῶς τίποτα δὲν εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ ἀνθρώπου.

— Ξέρεις, εἶπε ὕστερα ἀπὸ λίγη σιωπὴ, τὸ μέρος ποῦ βρισκόμαστε εἶναι νησί.

Ἀνάσανα! Ὡστε δὲν ξέρει τίποτα ἄλλο! εἶπα ἀπὸ μέσα μου.

— Δὲν τρομάζεις; μοῦ φώναξε· δὲ νιώθεις λοιπὸν τὴ δυστυχία μας; Γύρω, τριγύρω θάλασσα! Τὴν εἶδα σήμερα, μὲ τὰ μάτια μου, ἀπὸ τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ.

Εἴμαστε πεταγμένοι σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ Ὠκεανοῦ. Μέσα σὲ φυλακὴ! σὲ κλουβί!

Εἶδες τὰ θηρία πῶς τὰ κλείνουν μέσα σ' ἓνα στενὸ κλουβὶ μὲ χοντρά σιδερένια κάγκελα; Ἐτσι εἴμαστε κι ἐμεῖς!

Παραμιλοῦσε ἀπελπισμένος. Πότε σήκωνε τὸ χέρι του, σὰ νὰ φοβέριζε, πότε τὸ κατέβαζε λυπημένος, καὶ δάκρυα χοντρά ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια του.

— Σώπα, Νίκο, μὴν κάνεις ἐτσι! Ὁ Θεὸς δὲ θὰ μᾶς

ἀφήσει νὰ χαθοῦμε. Εἶδες ὡς τώρα πόσο μᾶς βοήθησε. Καὶ ἄφθονη τροφή μᾶς ἔδωσε, καὶ ὠραῖο νησί νὰ μένωμε καὶ τὴν υἰεία μας φύλαξε. Θὰ δῆς, θὰ περάσῃ μιὰ μέρα ἓνα πλοῖο καὶ θὰ μᾶς πάρῃ. Ἡ καρδιά μου αὐτὸ μοῦ λέει, καὶ θὰ δῆς, θὰ γίνῃ!

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια πολεμοῦσα νὰ τὸν ἤσυχάσω! Ἔπειτα τοῦ εἶπα :

— Δὲν πρέπει νὰ μάθῃ τίποτα ἢ Ἄνθούλα· λυπήσου τὴν ἀδερφή σου καὶ κράτησε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου τὴ λύπη σου.

Γύρισε στὸ σπίτι πρὸ ἤσυχος καὶ ἡ Ἄνθούλα μᾶς περιμένε ἀνήσυχη. Καθήσαμε καὶ φάγαμε χωρὶς λέξι νὰ ξεστομίσωμε· τὰ στήθη μας τὰ πλάκωνε μεγάλη λύπη.

— Θὰ σᾶς διηγηθῶ ἀπόψε μιὰ πολὺ περίεργη ἱστορία, εἶπα γιὰ νὰ τοὺς δώσω θάρρος· θέλετε;

— Ἄ ναι, μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση θὰ τὴν ἀκούσωμε, εἶπε ἡ Ἄνθούλα. Εἶμαι στενοχωρημένη, δὲν ξέρω γιατί, καὶ ἡ ἱστορία σου θὰ μοῦ κάμῃ καλὸ.

**Μὲ πόσες δυσκολίες πάλεψαν οἱ πρῶτοι
ἄνθρωποι στὸν κόσμο.**

Τότε ἄρχισα τὴν ἱστορία μου.

— Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἦταν καθόλου ὅπως σήμερα. Οὔτε φορέματα εἶχαν, οὔτε ἐργαλεῖα, οὔτε τίποτα· ζοῦσαν σὰν ἄγρια θηρία. Περπατοῦσαν γυμνοὶ καὶ κατοικοῦσαν μέσα σὲ λάκκους, χωμένοι στὴ γῆ ἢ σὲ σπηλιές. Δὲν εἶχαν ὅπλα νὰ ὑπερασπίζουσι τὴ ζωὴ τους καὶ συχνὰ τοὺς ἔτρωγαν τὰ θηρία. Ἦταν σὰ ζῶα. Καὶ μάλιστα σὰ ζῶα φοβισμένα. Φοβόνταν τὸν ἴσκιό τους καὶ τρόμαζαν πολὺ ὅταν ἀκούγαν βροντὲς κι ἔβλεπαν τὴ λάμπη τῆς ἀστραπῆς. Τρύπωναν τότε μέσα στὶς βαθεῖες σπηλιές κι ἔτρεμαν!

Θαρροῦσαν πῶς θ' ἀνοιγε ἡ γῆ νὰ τοὺς καταπιῇ ἢ πῶς θὰ ἔπεφτε ὁ οὐρανὸς νὰ τοὺς πλακώσῃ.

Σιγά σιγά ὅμως, μὲ τὸν καιρό, ἔπαιρναν θάρρος. Τὸ λογικό τους ἀρχίζε νὰ ξυπνᾷ καὶ νὰ δουλεύη. Ἔμαθαν νὰ φτιάνουν ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα, καὶ μὲ αὐτὰ κυνηγοῦσαν τ' ἄγρια θηρία· ἔμαθαν νὰ χτίζουν τὶς καλύβες τους καὶ νὰ κάνουν τὰ φορέματά τους.

— Καὶ πῶς ἦταν καμωμένα τὰ πρῶτα ἐργαλεῖα τοῦ ἀνθρώπου; ρώτησε ἡ Ἀνθούλα ποῦ ἄκουγε μὲ μεγάλη περιέργεια.

— Τὰ πρῶτα ἐργαλεῖα τοῦ ἀνθρώπου ἦταν ἀπὸ πέτρες· ἀκόμη καὶ τὰ στολίδια τους ἦταν πέτρινα. Γιατί πρέπει νὰ ξέρης, Ἀνθούλα, πῶς οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἀγαποῦσαν πολὺ τὰ στολίδια.

Ἔβαφαν τὸ σῶμα τους μὲ χρώματα καὶ κρεμοῦσαν στὸ λαιμό τους πέτρινα στολίδια, κοχύλια τῆς θάλασσας, ἀκόμη καὶ δόντια ἀπὸ ζῶα.

Θὰ σ' ἐπιανε τρομάρα νὰ τοὺς ἔβλεπες. Φοροῦσαν ἀκόμη βραχιόλια, σκολαρίκια, φτερά καὶ ἀλογουρές ἀκόμη.

— Φαντάζομαι τί τέρατα θὰ ἦταν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, φώναξε ἡ Ἀνθούλα γελαστή.

— Μὰ πῶς τὸ ξέρομε πῶς τὰ πρῶτα τους ἐργαλεῖα ἦταν πέτρινα;

— Τὸ ξέρομε ἀπὸ τὶς ἀνασκαφές.

— Καὶ τί πράμα εἶναι οἱ ἀνασκαφές; ρώτησε ἡ Ἀνθούλα. Μοῦ λές, Παῦλο, πράματα ποῦ δὲν τὰ καταλαβαίνω.

— Στὰ βάρη τῆς γῆς πρέπει νὰ ξέρης, Ἀνθούλα, βρίσκονται θαμμένα πολλὰ πράματα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς. Σκάβομε λοιπὸν καὶ βρίσκομε τὰ χαλασμένα σπίτια τῶν παμπάλαιων ἀνθρώπων, τὰ ἐργαλεῖα τους, τὰ σταμνιά καὶ τὰ τσουκάλια τους, τὰ ὄπλα, τοὺς σκελετοὺς τους. Ὅλα τέλος πάντων ὅσα μποροῦν νὰ βαστάξουν μέσα στὸ χῶμα.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ βρῆκαν καὶ τὰ πρῶτα ἐργαλεῖα τῶν

ἀνθρώπων : ἀξίνες, μαχαίρια, κοντάρια, βελόνες, στολίδια, ὄλα πέτρινα.

Πῶς ἀναψαν τὴν πρώτη φωτιά.

— Καὶ φωτιά πῶς ἀναψαν; ρώτησε τότε ὁ Νίκος ποῦ ἄρχισε καὶ αὐτὸς νὰ προσέχη καὶ νὰ ξεχνᾷ τὴ θλίψη του.

Γιατὶ βέβαια δὲν εἶχαν φακὸ ἀπὸ τηλεσκόπιο σὰν ἐμᾶς.

— Ὁ Θεός, ἀποκρίθηκα, ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο νοῦ καὶ μὲ αὐτὸν νίκησε ὅλες τὶς δυσκολίες.

Ὅταν κρύωνε, ἔτριβε τὰ χέρια του καὶ τὰ ζέσταινε. Ὅταν πελεκούσε τὰ ὄπλα του μὲ τὶς πέτρες, ἔβλεπε κάποτε νὰ πετιοῦνται σπίνθες. Ὅταν ἔτριβε τὸ ἓνα ξύλο μὲ τὸ ἄλλο, ἔβλεπε πῶς τὸ ξύλο ζεσταινόταν, καὶ ἔξαφνα πηδοῦσαν μικρὲς φλόγες καὶ ἔκαναν μικρὴ φωτιά. Τὴ φωτιά λοιπὸν αὐτὴ οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, μὲ πολὺν κόπο κατάφεραν νὰ τὴ βαστάξουν καὶ νὰ τὴ μεταχειριστοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες τους. Ἀπὸ τότε οἱ ἄνθρωποι σώθηκαν.

— Τόσο λοιπὸν σπουδαῖο πρᾶμα εἶναι ἡ φωτιά; ρώτησε ἡ Ἀνθούλα παραξενεμένη.

— Σπουδαιότατο μάλιστα. Δίχως τὴ φωτιά ὁ ἄνθρωπος δὲ θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ προκόψῃ καὶ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος ἀληθινός, ὅπως εἶναι σήμερα.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ μπόρεσαν οἱ ἄνθρωποι ν' ἀνάβουν φωτιά, δὲ φοβόνταν πιά τὸ κρύο. Ἐφήναν τὴν τροφὴ τους τώρα καὶ δὲν τὴν κατάπιναν πιά ἄψητη, ὅπως κάνουν τὰ ζῶα ἀναβαν γύρω ἀπὸ τὴν κατοικία τους φωτιὲς καὶ τὰ θηρία φοβόνταν καὶ δὲν τολμοῦσαν πιά νὰ σιμώσουν.

Μὲ τὴ φωτιά μπόρεσαν νὰ φτιάσουν πῆλινα τσουκάλια, σταμνιά, ὅ τι ἤθελαν. Τὰ ἐργαλεῖα τους δὲν τὰ ἔκαναν πιά ἀπὸ πέτρα καὶ ἀπὸ κόκαλο, μὰ ἔλιωναν μὲ τὴ φωτιά τὰ μέταλλα ποῦ ἔβρισκαν στὴ γῆ, σίδηρο, χαλκὸ καὶ ἄλλα, καὶ κατασκεύαζαν τὰ ἐργαλεῖα τους τώρα πολὺ στερεώτερα.

Πῶς ἦταν τὰ πρῶτα σπίτια τοῦ ἀνθρώπου.

Τί ὑπόφεραν οἱ καημένοι οἱ ἄνθρωποι, εἶπε ἡ Ἀνθούλα ἀναστενάζοντας, ἴσαμε νὰ φτάσουν στὸ σημεῖο ποὺ βρίσκονται σήμερα !

Νίκησαν ὁμως ἐπὶ τέλους ! εἶπε ὁ Νίκος μὲ θαυμασμό. Ὁ Θεὸς τοὺς χάρισε τὸ νοῦ καὶ μὲ αὐτὸν νίκησαν ὅλους τοὺς ἐχθρούς τους.

— Φαντάσου τί τραβοῦσαν, εἶπα ἐγώ. Ἀκοῦστε πῶς ἦταν τὰ πρῶτα τους σπίτια· στήν ἀρχὴ κατοικοῦσαν μέσα σὲ σπηλιές ἢ ἔσκαθον λάκκους, τοὺς σκέπαζαν μὲ κλαδιὰ καὶ καὶ μέσα κρύβονταν ἔπειτα, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἔμαθαν νὰ φτιάχνουν καλύβες. Κάρφωναν ξύλα στὴ γῆ, ἔσμιγαν τὶς ἄκρες τους καὶ τὶς σκέπαζαν ὕστερα μὲ προσιές ζώων ἢ μὲ κλαδιὰ δέντρων. Ὅπου δὲν εἶχε δέντρα, ἐκεῖ τὸ σπίτι τους ἔκαναν ἀπὸ πέτρες· ἔβαζαν τὴ μιὰ πέτρα ἀπάνω στὴν ἄλλη καὶ ἔφραζαν τὶς τρύπες μὲ χῶμα καὶ μὲ μικρὰ πετραδάκια.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἀρχή ! Καὶ σήμερα τί βλέπομε : Λαμπρὲς καὶ μεγάλες ἐκκλησίες. Θαυμαστὰ παλάτια καὶ ὠραία σπίτια, μὲ ὅλες τὶς εὐκολίες καὶ μὲ μεγάλη πολυτέλεια.

Ὁ ἄνθρωπος σήμερα εἶναι ὁ βασιλιάς τῆς γῆς. Δὲ φοβάται κανένα. Οὔτε τὶς βροντὲς καὶ τὶς ἀστραπές, οὔτε τὸ κρύο, οὔτε τ' ἄγρια θηρία.

— Μόνο τὸ Θεὸ φοβάται ! εἶπε ἡ Ἀνθούλα κοιτάζοντας τὸν οὐρανό.

— Τὸν Θεὸ τὸν φοβάται, τὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν λατρεύει, εἶπα ἐγὼ συγκινημένος.

Αὐτὸς τοῦ ἔδωσε τὸ νοῦ καὶ μὲ αὐτὸν νίκησε τοὺς ἐχθρούς του. Αὐτὸς τοῦ ἔδωσε τὰ πλούτη τῆς γῆς καὶ τῆς θάλασσας, Αὐτὸς τοῦ ἔδωσε ὅλες τὶς ὀμορφιές ποὺ βλέπομε γύρω μας, εἴτε ἀπάνω στὸν κόσμον εἴτε ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾷ καὶ μᾶς προστατεύει, ὅπως ὁ πατέρας ἀγαπᾷ καὶ προστατεύει τὰ παιδιὰ του.

Πρέπει νὰ ἔχωμε ὅλες μας τὶς ἐλπίδες σ' αὐτόν, γιατί εἶναι καλός, δίκαιος καὶ παντοδύναμος.

Ὁ Νίκος ἀκούγε τὰ λόγια μου μὲ μεγάλη προσοχή· ἐπιτέλους δὲν κρατήθηκε· πετάχτηκε ἀπάνω, μ' ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του καὶ μοῦ εἶπε:

— Εὐχαριστῶ, Παῦλο, εὐχαριστῶ! Τὰ λόγια σου μοῦ δίδουν θάρρος καὶ μοῦ γλυκαίνουν τὴν ψυχή. Σ' εὐχαριστῶ, ἀδερφέ μου.

Πῶς φτιάσαμε ζεστὰ ροῦχα.

Μιά μέρα ἀκούστηκαν οἱ πρῶτες βροντές. Τὰ σύννεφα σωριάστηκαν κατάμαυρα στὸν οὐρανὸ καὶ οἱ πρῶτες στάλες τῆς βροχῆς ἄρχισαν νὰ πέφτουν.

Τὰ δέντρα λύγιζαν ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ τὰ φύλλα τους ἔπεφταν κι ἔστρωναν τὴ γῆ. Ἡ θάλασσα βογκοῦσε ἀφρισμένη κι ἔσπαζε ἀπάνω στὰ βράχια.

Τὰ φορέματά μας εἶχαν πιὰ λιώσει καὶ κρέμονταν κουρέλια. Βοηθήσαμε λοιπὸν τὴν Ἀνθούλα νὰ μᾶς ράψῃ καινούρια μὲ τὸ καραδόπανο ποῦ εἶχαμε.

Μὰ κανένα ἐργαλεῖο δὲν εἶχαμε γιὰ νὰ ράψουμε· ψαλίδι δὲν εἶχαμε καὶ κόθαμε τὸ πανὶ μὲ τὸ μαχαίρι. Βελόνια δὲν εἶχαμε καὶ ξύσαμε ἓνα μικρὸ κόκαλο καὶ φτιάσαμε βελόνια, ἀπαράλλαχτα ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς γῆς.

Εὐτυχῶς εἶχε μάθει ἡ Ἀνθούλα ἀπὸ τὴ μητέρα της νὰ ράβῃ λίγο, κι ἔτσι σὲ λίγες ἡμέρες εἶχαμε καινούρια ροῦχα, χοντρά βέβαια καὶ ἄσχημα, μὰ ζεστὰ καὶ στερεά.

— Ἐγὼ θέλω καὶ πανωφόρι! εἶπε ὁ Νίκος.

— Πῶς νὰ σου τὸ κάμω; εἶπε ἡ Ἀνθούλα στενοχωρημένη· δὲν ἔχομε ἄλλο πανί.

Μὲ προβιὲς ἀπὸ κατσίκαι! εἶπε ὁ Νίκος· τί μᾶς ἔλεγε προ-
χτὲς ὁ Παῦλος;

Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι φοροῦσαν προβιὲς!

Δὲ θὰ μπορέσω νὰ κρατήσω τὰ γέλια, εἶπε ἡ Ἀνθούλα.
Θὰ φαίνεσαι σὰν ἀγριάνθρωπος.

— Δὲν πειράζει, ὁμορφιά θὰ κοιτάζωμε τώρα; Τὸ ζήτημα
εἶναι πῶς νὰ μὴν κρυώνωμε.

Μὲ προβιὲς κατσίκαις φτιάσαμε καὶ οἱ τρεῖς πανωφόρια καὶ
βάλαμε τίς τρίχες ἀπὸ μέσα, γιὰ νὰ ζεσταινόμεστε καλύτερα.
Μὲ προβιὰ κάμαμε καὶ παπούτσια χοντροκομμένα, μὰ ζεστὰ
καὶ στερεά. Κι ἔτσι μοιάζαμε σὰν τρεῖς ἀγριάνθρωποι ἢ σὰν
τρία ἀρκουδόπουλα ποὺ περπατοῦν ὄρθια καὶ μιλοῦν.

Πῶς περνούσαμε τὸ χειμῶνα.

Καὶ ἀλήθεια ἦταν πιὰ καιρὸς γιὰ ζεστὰ ρούχα. Οἱ βροχὲς
εἶχαν ἀρχίσει καὶ βαθὺ σκοτάδι σκέπαζε τὴ γῆ· ἀστραπὲς ἔσι-
ζαν τὸν οὐρανὸ καὶ ὕστερα ἀκούγονταν τόσο δυνατὲς βροντὲς,
ποὺ ἡ Ἀνθούλα ἔτρεμε, γονάτιζε μπροστὰ στὸ εἰκόνημα τῆς
Παναγίας καὶ ζητοῦσε βοήθεια.

Τὰ νερὰ χύνονταν ὀρμητικὰ ἀπὸ τὸ βουνὸ στὴν κοιλάδα
κάτω κι ἔκαναν ποταμὸ μεγάλο καὶ βαθύ.

Εἶχαμε ἀποθηκεύσει πολλὰ ξύλα καὶ ἀνάβαμε φωτιά. Εἶ-
χαμε φτιάσει πῆλινα λυχάρια καὶ βαμπακερὰ φυτίλια ποὺ
τὰ βουτούσαμε σὲ λιωμένο ξίγκι καὶ μᾶς φώτιζαν τὴ νύχτα.
Κάναμε λοιπὸν νυχτέρι τίς μεγάλες νύχτες τοῦ χειμῶνα
καὶ δουλεύαμε.

Εἶχαμε μαζέψει πολλὰ κλαδιὰ λυγαριάς, τὰ βρέξαμε στὸ
νερὸ γιὰ νὰ μαλακώσουν καὶ πλέκαμε ὠραῖα καλάθια καὶ πα-
νέρια. Συχνὰ ἡ Ἀνθούλα μᾶς διάβαζε Εὐαγγέλιο. Ποτὲ δὲ θὰ
ξεχάσω πόσο ἐλάφρωνε τὴν καρδιά μας καὶ μᾶς παρηγοροῦσε.
μᾶς φαίνόταν πῶς ἀκούγαμε μιὰ γλυκύτατη φωνὴ νὰ μᾶς λέη:

Καζαντζάκη, Οἱ τρεῖς φίλοι

— Ὁ Χριστὸς ποῦ ἦταν τόσο καλὸς καὶ θυσίασε καὶ τὴ ζωὴ του ἀκόμη γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸς δὲ θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ χαθοῦμε ἐδῶ στὴν ἐρημιά.

Μᾶς βλέπει ἀπὸ ψηλὰ καὶ μᾶς προστατεύει, καὶ μιὰ μέρα θὰ στείλῃ ἓνα καράδι νὰ μᾶς σώσῃ . . .

Ἔξω ὁ ἄνεμος φυσοῦσε δυνατὰ, ἡ θάλασσα βογκοῦσε ἀφρισμαμένη. Ἐκανε κρύο καὶ μεῖς καθόμαστε μέσα στὸ σπιτάκι μας, στὴ ζεστασιά, ἡσυχὸι καὶ ἀγαπημένοι.

Τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας ἦταν ἀποπάνω μας καὶ μᾶς χαμογελοῦσε μὲ καλοσύνη, σὰ νὰ μᾶς ἔλεγε :

— Μὴν ἀπελπίζεστε, παιδιὰ μου· εἶμαι ἐγώ, ἡ μητέρα σας, καὶ σᾶς ἀγαπῶ καὶ θὰ σᾶς φέρω πάλι στὴν ἀγαπημένη πατρίδα.

Κάποτε ἡ Ἀνθούλα εἶχε ὄρεξή, καὶ ἄρχιζε τότε, μέσα στὶς νύχτες τοῦ χειμῶνα, νὰ τραγουδᾷ σιγὰ ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραῖα τραγούδια ποῦ εἶχε μάθει στὸ σχολεῖο. Ἀκόμα θυμοῦμαι μὲ τί ὁμορφὴ φωνὴ μᾶς τραγουδοῦσε τὸ «χειμῶνα».

Εἶναι κρύο, πέφτει χιόνι,
εἶναι ἄσπρο τὸ βουνό,
σκοτεινιάζει καὶ θολώνει
συννεφιά τὸν οὐρανό.

Τὰ παιδάκια καθισμένα
γύρω γύρω στὴ φωτιά
τρώγουν κάστανα ψημένα,
κάνουν σπῖτια μὲ χαρτιά.

Πότε πάλι θὰ γελάσῃ
γαλανὸς ὁ οὐρανός,
νὰ ἰσκιώσουνε τὰ δάση
νάναϊ ὁ κήπος ἀνθηρός ;

—Μή, παιδί μου, ἔχεις βιάση,
ὁ καιρὸς γοργὰ περνᾷ,
θὰ χαρῆ σὲ λίγο ἢ πλάση
καὶ τὰ λιόχαρα βουνά.

Τί μᾶς τάραξε τὴν πρωτοχρονιά.

Ἦρθε καὶ ἡ πρωτοχρονιά! Καινούργια φορέματα δὲν εἶχαμε νὰ βάλουμε, μήτε περιμέναμε ν' ἀνοιξη ἢ πόρτα, νὰ μποῦνε μέσα γελαστοὶ ὁ πατέρας, καὶ ἡ μητέρα, νὰ μᾶς δώσουν χρήματα, γλυκίσματα καὶ ὠραῖα παιχνιδάκια.

᾽Ω, πόσο καλὰ περνούσαμε τὴν πρωτοχρονιά στὴν πατρίδα! Τὸ σπῆτι ὄλο μύριζε ἀπὸ τὰ γλυκὰ καὶ ἀπὸ τὰ λουλούδια· στοὺς δρόμους τὰ παιδάκια γελοῦσαν καὶ ἔπαιζαν, καὶ ὄλος ὁ κόσμος ἦταν γεμάτος χαρά. Καὶ τώρα; Ἐρημιά! ἓνα μικρὸ ἔρημο νησάκι, μιὰ θάλασσα ἀπέραντη ποὺ μᾶς χωρῖζει ἀπὸ τὸν κόσμο, σὰ νὰ ἤθελε νὰ μᾶς πνίξει. Ἐφτὰ μῆνες βρισκόμαστε τώρα ἐδῶ καὶ πλοῖο δὲ φάνηκε πουθενά. Ντυμένοι στὶς προδιές μας σὰν ἀγριάνθρωποι, κάναμε περίπατο στὴν ἀμμουδιά. Δὲ μιλούσαμε· θλίψη ἀβάσταχτη βάραινε τὴν καρδιά μας. Μπροστά μας ἡ θάλασσα τρικυμισμένη ἔσπαζε στοὺς βράχους καὶ μᾶς ἔλουζαν οἱ ἀφροί.

Ἐξαφνα καὶ οἱ τρεῖς μας τυναχτήκαμε σύσσωμοι. Μήπως μᾶς γέλασε τὸ ἀφτί μας;

Σταματήσαμε κρατώντας τὴν ἀναπνοή μας γιὰ ν' ἀκούσωμε καλύτερα. Ναι, ἦταν ἀλήθεια! Καθαρὰ τώρα ἀκούγαμε τίς κανονιές.

Μπούμ! Μπούμ!

— Κανονιές! φώναξα. Βλέπω ἓνα πλοῖο!... Ἐνα πλοῖο!

Καὶ ἀληθινά, πέρα βαθιὰ στὸν ὀρίζοντα, διακρίναμε κάποιον μαῦρο σημάδι.

— Σωθήκαμε ! φώναξε ὁ Νίκος πεδώντας ἀπάνω στὸν ἄμμο.

Ἀγκάλιασε τὴν ἀδερφή του κι ἔκλαιγαν καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ τὴ χαρὰ τους καὶ φώναζαν :

— Σωθήκαμε ! Σωθήκαμε !

Πῆρα τὸ τηλεσκόπιο νὰ κοιτάξω, μὰ τὰ χέρια μου ἔτρεμαν. Τόσο θολωμένα ἦταν τὰ μάτια μου, ὥστε στὴν ἀρχὴ δὲν μποροῦσα νὰ δῶ τίποτα. Μπροστά μου ἔβλεπα μονάχα μιὰ θαμπάδα, τίποτα ἄλλο. Σιγὰ σιγὰ ὅμως ἄρχισα νὰ συνέρχωμαι καὶ νὰ διακρίνω καλύτερα. Naί, ἐκεῖ πέρα, ἓνα καράδι φαινόταν καθαρά. Θὰ πάλεβε ἀπελπισμένο μὲ τὰ κύματα, γιατί πότε φκινόταν ψηλὰ καὶ πότε χανόταν ὀλότελα στὰ βάθη τῆς θάλασσας. Οἱ κανονιές ἀκούγονταν τώρα συχνότερα καὶ δυνατώτερα. Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατὰ ἀπὸ ἀγωνία καὶ ἐλπίδα.

— Γιατί νὰ ρίχνη κανονιές; Μήπως κινδυνεύει; Μήπως βουλιάζει καὶ ζητᾶ βοήθεια;

— Ὁχι!, ὄχι! φώναξε ἡ Ἀνθούλα, τὸ κάνει γιὰ νὰ μᾶς εἰδοποιήση.

— Πῶς ξέρει πῶς βρισκόμαστε ἐδῶ; ρώτησα.

Κανείς δὲν μποροῦσε νὰ μοῦ ἀποκριθῆ.

— Πρέπει νὰ τοὺς εἰδοποιήσωμε, εἶπα σὲ λιγάκι· ἀλλὰ πῶς;

— Μὲ τὴ σημαία! εἶπε ὁ Νίκος.

— Δὲ θὰ τὴ δοῦν!

— Νὰ φωνάξωμε! ἔκαμε ἡ Ἀνθούλα.

— Δὲ θ' ἀκούσουν!

Ἐξαφνα μιὰ ἰδέα μοῦ ἦρθε : νὰ τρέξωμε στὸ λόφο, καὶ νὰ βάλωμε φωτιὰ στὰ δέντρα. Θὰ δοῦν ἀπὸ μακριὰ τὶς φλόγες καὶ τὸν καπνὸ καὶ θαρτοῦν νὰ μᾶς σώσουν.

Γυρίσαμε ἔτοιμοι νὰ τρέξωμε στὸ λόφο· ἀλλὰ τότε εἴχαμε κάτι φοβερὸ ποὺ κανείς μας δὲν τὸ περίμενε. Ὁ λό-

φος καιγόταν! Καπνοί και φλόγες ύψώνονταν στὸν οὐρανό. Αὐτὴ τὴν πυρκαγιὰ θὰ εἶχαν δεῖ ἀπὸ τὸ πλοῖο, κατάλαβαν πῶς ἄνθρωποι υπάρχουν στὸ νησί και ρίχνουν κανονιὲς και μᾶς ζητοῦν βοήθεια.

— Ποιὸς ἔβαλε τὴ φωτιά; ρώτησε τρομαγμένη ἡ Ἄνθούλα.

— Ποιὸς ἄλλος; εἶπα ἐγὼ σιγά· ὁ καλὸς μας ἄγγελος, ὁ ἄγνωστος.

Βαθύτατη συγκίνηση ἔπιασε τὴν ψυχὴ μου. ὦ, νὰ μπορούσα νὰ φιλήσω τὸ χέρι ποῦ μᾶς προστάτευε και ζητοῦσε νὰ μᾶς σώση!

Τὸ πλοῖο τώρα φαινόταν μεγαλύτερο, οἱ κανονιὲς ὅμως λιγότες. Ὁ ἄνεμος ὀλοένα δυνάμωνε και τὰ κύματα ἀγριέυαν και ἔσπαζαν μὲ λύσσα ἀπάνω στοὺς βράχους.

Ὁ Πιστὸς μὲ ἀνασηκωμένες τὶς τρίχες, κοίταζε και αὐτὸς τὸ πλοῖο και γάβγιζε.

Τώρα διακρίναμε καλὰ πῶς δὲν εἶχε κατάρτια. Θὰ τὰ εἶχε σπάσει ἡ τρικυμία.

Κάποια μαῦρα σημάδια σάλευαν ἀπάνω στὸ κατὰστρωμα.

— Θὰ εἶναι οἱ ναῦτες, στοχάστηκα. Πόσο θὰ ὑποφέρουν! Και νὰ μὴν μπορούμε νὰ τοὺς δώσωμε καμιά βοήθεια!

— Μᾶς εἶδαν! μᾶς εἶδαν! φώναξε τότε ὁ Νίκος.

Κοίταξε! Τὴ στιγμὴ ἐκείνη μιὰ ροκέτα ἔσκισε τὸ μαῦρον οὐρανό, σὰν ἄστρο ποῦ χύνεται.

— Ζητοῦν βοήθεια, οἱ καημένοι! εἶπα. Μὰ πῶς νὰ τοὺς βοηθήσωμε;

Πλοῖο δὲν ἔχομε, εἴμαστε τρία ἀδύνατα παιδιά, ναυαγοὶ και εμεῖς, ποῦ ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ βοήθεια.

Δεύτερη τότε ροκέτα ὑψώθηκε στὸν οὐρανό, ἔπειτα και ἄλλη και ἄλλη.

— Θεέ μου! ψιθυρίσαμε τότε και οἱ τρεῖς γονατιστοὶ στὸν ἄμμο, Θεέ μου, σῶσε τους.

Ἡ Ἀνθούλα σκυμμένη ἀπάνω στὰ γόνατά της ἔκλαιγε. Ἐίχε θυμηθῆ τὸν πατέρα της τῆ φοβερῆ ἐκείνῃ νύχτα ποὺ ναυαγήσαμε· ἔβλεπε πάλι τώρα τοὺς ἀνθρώπους νὰ χάνωνται καὶ δὲ βάσταξε. Ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ φωνάζῃ,

— Πατέρα μου, πατέρα μου!

Δυνατὴ βροχὴ ἄρχισε τότε νὰ πέφτῃ καὶ πυκνὴ ἀντάρα σκέπασε τὴ θάλασσα. Οὔτε πλοῖο φαινόταν πιά, οὔτε κανονιὰ ἀκουγόταν· ἡ βοῆ μόνο τῆς τρικυμίας μᾶς ξεκούφαινε.

— Χαθήκαμε! εἶπα ἀπὸ μέσα μου· τὸ πλοῖο τώρα θὰ βουλιάξῃ καὶ μαζί του θὰ βουλιάξουν καὶ οἱ ἐλπίδες μας!

Οἱ ὥρες περνοῦσαν κι ἐμεῖς περιμέναμε ν' ἀνοίξῃ λίγο ὁ καιρὸς καὶ νὰ δοῦμε τί ἀπόγινε τὸ πλοῖο. Ἀπὸ τὰ κεφάλια μας καὶ ἀπὸ τὰ ρούχα μας ἔτρεχαν τὰ νερά, τὰ δόντια μας χτυποῦσαν ἀπὸ τὸ κρῦο, καὶ τὰ χέρια μας ἦταν παγωμένα. Ὅμως δὲ φεύγαμε· ἐλπίζαμε ἀκόμη.

Πρὸς τὸ βράδυ ὁ ἄνεμος ἔπεσε καὶ ἡ ἀντάρα σκορπίστηκε. Ὁ ἥλιος βασίλευε λαμπερός, χρύσωνε τὰ σύννεφα καὶ χρωμάτιζε τὸν οὐρανὸ μὲ ὁμορφα κόκκινα καὶ κίτρινα χρώματα. Πλοῖο ὅμως δὲ φαινόταν πουθενά.

Τότε πιά δὲν μπορέσαμε νὰ κρατήσωμε τὸν πόνο μας.

Ἐέσπασε καὶ αὐτὸς σὰν τρικυμία· πέσαμε καὶ οἱ τρεῖς κάτω στὸν ἄμμο καὶ χτυπούσαμε τὰ χέρια μας ἀπελπισμένοι. Ὅλη ἡ ἀκρογιαλιὰ ἀντιλαλοῦσε ἀπὸ τοὺς θρήνους μας.

Ποιὸς μᾶς παρηγορεῖ.

Πρῶτος ἐγὼ σηκώθηκα, ἔσκυφα στοὺς δυστυχισμένους συντρόφους μου, τοὺς ἔπιασα σιγὰ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοὺς εἶπα.

— Ἐλάτε, πάμε τώρα στὸ σπίτι. Δὲν πειράζει, ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε τώρα νὰ σωθοῦμε. Δὲν πρέπει ὅμως ν' ἀπελπίζομαστε.

— Πάντοτε τὰ ἴδια λές! φώναξε ὁ Νίκος θυμωμένος.
Ἄφησέ μας ἐπιτέλους! Ἐδῶ θὰ μείνωμε γιὰ νὰ πεθάνωμε καὶ

νὰ ἐλευθερωθοῦμε. Μονάχα ὁ θάνατος μπορεῖ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ. Ἄ! δὲν εἶναι ζωὴ αὐτή!

Καὶ κυλίστηκε πάλι στὸν ἄμμο ἀπελπισμένος.

Ἐγὼ σόπασα· ὅτι καὶ ἂν ἔλεγα, θὰ τὸν θύμωνα περισσότερο. Ἄμα κουράστηκαν νὰ κλαῖνε, τοὺς πῆρα σὰν καλὴ μητέρα καὶ τοὺς πῆγα σιγὰ στὸ σπίτι. Δέξῃ δὲν εἶπαμε στὸ δρόμο. Τὸ σπίτι μᾶς φάνηκε τώρα ἀνυπόφορο, ἡ στέγη χαμηλὴ καὶ ἡ γύμνια του νεκρικὴ καὶ πένθιμη.

Ἡ ἐρημιὰ γύρω μας μεγάλωσε· νιώσαμε καὶ οἱ τρεῖς πὼς ἤμαστε σὰν τρία μικρὰ πράματα χαμένα, σὰν τρία μικρὰ χάρτινα καρδάκια μέσα στὸν ἀπέραντο ὠκεανό.

Ὁ παπαγάλος, μόλις μᾶς ἄκουσε νὰ ἐρχόμαστε, πετάχτηκε ἀπὸ τὴ γωνιά, πήδησε ἀπάνω μας, τότε τοῦ ἑνὸς πότε τοῦ ἄλλου τὸν ὦμο, καὶ φώναζε:

— Θάρρος, παιδιὰ μου! Θάρρος, παιδιὰ μου!

Μὰ δὲν εἶχαμε ὄρεξη νὰ τὸν ἀκοῦμε· ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ σκύλος μας χύθηκε νὰ τὸν δαγκάσῃ θυμωμένος. Ὁ δυστυχημένος ὁ παπαγάλος τρόμαξε καὶ σκαρφάλωσε πάλι στὴ φωλιά του, ἀπάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι τῆς Ἀνθούλας.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ ζωὴ μας εἶχε καταντήσει μαρτύριο. Εἶχαμε ἀπελπιστῆ. Ποτέ, λέγαμε, δὲ θὰ μπορέσωμε νὰ φύγωμε ἀπὸ δῶ. Εἶμαστε πιασμένοι σὰν τὰ πουλιὰ στὸ κλουβί. Πετοῦμε ἀπάνω κάτω, γιὰ νὰ βροῦμε τὴν πόρτα νὰ ξεφύγωμε· πουθενὰ ὅμως δὲν ὑπάρχει πόρτα. Πληγώνομε μόνο τὰ χέρια μας καὶ τὰ πόδια μας, καὶ κυλιόμαστε κάτω ἐξαντλημένοι καὶ ἀπελπισμένοι. Δὲ μᾶς ἔκανε πιά ὄρεξη μήτε νὰ δουλέψωμε, μήτε νὰ γελάσωμε.

Κλεισμένοι μέσα στὴ σπηλιὰ συλλογιζόμαστε σιωπηλοί·

— Ἄχ! πόσο καλὰ ποὺ ἤμουνα στὸ χωριό μου, ἔλεγα· τί ἤθελα ἐγὼ νὰ ταξιδέψω! Ἄχ, νὰ ἔβλεπα πάλι τὸ σπίτι μου, τὴν πατρίδα μου, καὶ ἄς πέθαινα ἀμέσως.

"Ετσι πέρασε ὁ χειμῶνας. Βαρὺς καὶ μαῦρος. Μιὰ παρηγοριά εἶχαμε μονάχα, τὸ Εὐαγγέλιο. Ὅταν ἤμαστε πολὺ λυπημένοι, τὸ ἀνοίγαμε καὶ τὸ διαβάζαμε· ἡ καρδιά μας ἀμέσως ἀλάφρωνε, οἱ ἐλπίδες γλυκύτετες πλημμύριζαν τὴν ψυχὴ μας· βλέπαμε πόσο ἀγαποῦσε ὁ Χριστὸς τὰ παιδιὰ καὶ λέγαμε :

— Κι ἐμᾶς μᾶς ἀγαπᾷ. Εἶναι πάντα μαζί μας καὶ μᾶς βλέπει. Ξέρει τί ὑποφέραμε, ξέρει πόσο τὸν ἀγαποῦμε καὶ πόσο θέλομε νὰ γυρίσωμε στὴν πατρίδα μας. Γίνεται νὰ μὴν ἀπλώσῃ τὸ χέρι του καὶ νὰ μὴ μᾶς δώσῃ βοήθεια ;

Γονατίζαμε τότε μπροστὰ στὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας ποὺ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της τὸ Χριστό, καὶ κάναμε τὴν προσευχὴ μας. Ἀμέσως παρηγοριούμαστε· κοιτάζαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, χαμογελοῦσαμε καὶ λέγαμε :

— Ὑπομονή, ἅμα περάσῃ ὁ χειμῶνας καὶ πάψουν οἱ τρικυμίες, θὰ ἔρθῃ τὸ πλοῖο ποὺ θὰ μᾶς πάρῃ.

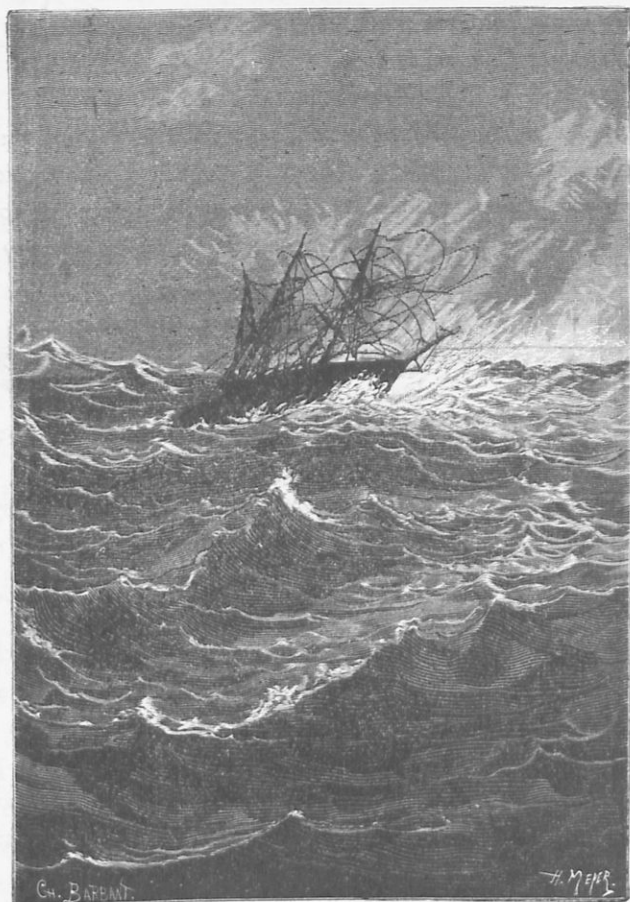
"Ἄν μᾶς ἔλειπε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ἡ προσευχὴ, θὰ εἶχαμε πεθάνει ἀπὸ τὴν ἀπελπισία ἐκεῖνο τὸ χειμῶνα.

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὴν ἱστορίαν ποὺ μᾶς διάβασε ἓνα βράδυ ἡ Ἀνθούλα.

"Ἐξω ἔβρεχε, ὁ ἄνεμος φυσοῦσε δυνατὰ κι ἐμεῖς κοντὰ στὴ φωτιὰ ἀκούγαμε τὴν Ἀνθούλα νὰ μᾶς διαβάζῃ τὴν ωραία ἱστορία.

Ἡ κακὴ μητριά.

Μακριά, πολὺ μακριά, ἐκεῖ ποὺ πηγαίνουν τὰ χελιδόνια τὸ χειμῶνα, κατοικοῦσε μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἓνας βασιλιάς καὶ εἶχε ἔντεκα γιουὺς καὶ μιὰ θυγατέρα ποὺ τὴν ἔλεγαν Ἐλένη. Τὰ ἔντεκα βασιλόπουλα πύγγαιναν στὸ σχολεῖο καὶ ὄλος ὁ κόσμος τὰ καμάρωνε· ἡ πλάκα τους ἦταν ἀπὸ μάλαμα καὶ τὸ κοντύλι ἀπὸ διαμάντι. Καὶ οἱ ἔντεκα ἤξεραν πάντα τὸ μάθημά τους τόσο καλά, ποὺ ὁ δάσκαλος ἦταν μαζί τους πολὺ εὐχαριστημένος.

« . . . Ένα καράβι φαινόταν καθαρά. Θὰ πάλεβε ἀπελ-
πισμένο μὲ τὰ κύματα, γιατί πότε φαινόταν ψηλὰ καὶ πότε
χανόταν ὀλότελα στὰ βάθη τῆς θάλασσας». (σελ. 83).

Ἡ ἀδερφή τους ἡ Ἑλένη εἶχε ἓνα σκαμνάκι ἀπὸ κρύσταλλο γυαλί, καὶ κατὶ καθισμένη ξεφύλλιζε ἓνα ὠραῖο βιβλίον καὶ ἔβλεπε τὶς ζωγραφιές του.

᾽Ω! ἦταν εὐτυχησμένα τὰ βασιλόπουλα, μὰ ἡ εὐτυχία τους δὲ βάσταξε πολὺ. Ἡ μητέρα τους εἶχε πεθάνει καὶ ὁ βασιλιάς πῆρε μιὰ δεύτερη γυναῖκα πολὺ κακὴ, ποὺ δὲν ἀγαποῦσε καθόλου τὰ προγόνια της. Καὶ τὸ πιὸ χειρότερο, ὁ πατέρας τους ὁ βασιλιάς πέθανε ἔπειτα ἀπὸ λίγο, καὶ ἔτσι τὰ παιδιὰ ἔμειναν στὰ χέρια τῆς κακῆς βασίλισσας.

Μῆνας δὲν εἶχε περάσει καλὰ καλὰ, καὶ μιὰ μέρα ἡ μητριὰ ἔστειλε τὴν Ἑλένη στὴν ἐξοχή, στὸ καλύβι ἐνὸς χωρικοῦ καὶ στοὺς ἔντεκα ἀδερφοὺς εἶπε :

— Τραβάτε νὰ ζήσετε ὅπου μπορεῖτε. Γίνετε μεγάλα πουλιὰ καὶ φύγετε ἀπὸ δῶ.

Καὶ ἀμέσως τὰ παιδιὰ ἔγιναν πουλιὰ μεγάλα καὶ ἔφυγαν. Δὲν μπόρεσε ὁμως ἡ μητριὰ τους νὰ τὰ κάμη καὶ ἄσχημα. Ἐγιναν ἔντεκα ὠραῖοι κύκνοι ἄγριοι· φώναξαν δυνατὰ καὶ πέταξαν ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ παλατιοῦ στὸν κήπο. Καὶ ἀπὸ τὸν κήπο πετάχτηκαν πέρα στὸ δάσος. Τὰ ξημερώματα πέρασαν ἀπάνω ἀπὸ τὸ καλύβι τοῦ χωρικοῦ, ὅπου κοιμόταν ἡ ἀδερφή τους ἡ Ἑλένη στὸ κρεβατάκι της. Γύριζαν ἀπάνω ἀπὸ τὴ στέγη.

Χτυποῦσαν τὰ φτερά τους, τέντωναν τὸ μακρὺ τους λαιμό, μὰ κανέναν μῆτε τοὺς ἄκουσε, μῆτε τοὺς εἶδε· ἔφυγαν λοιπὸν σ' ἓνα δάσος, πολὺ μακριὰ.

Ἡ Ἑλένη ὀλομόναχη στὸ καλύβι ἔπαιζε μ' ἓνα πράσινο φύλλο, γιατί ἄλλο παιχίδι δὲν εἶχε. Τρύπησε τὸ φύλλο μὲ τὸ δαχτυλάκι της καὶ μέσα ἀπὸ τὴν τρύπα κοίταξε τὸν ἥλιο καὶ συλλογιζόταν τοὺς ἀδερφοὺς της. Κάποτε ὁ ἀέρας ἔπαιζε μὲ τὰ φύλλα τῆς τριανταφυλλιάς καὶ ἔλεγε σιγὰ σιγὰ στὰ τριαντάφυλλα :

— Είναι στὸν κόσμον ἄλλο πιδ ὁμορφο ἀπὸ σᾶς;
Καὶ τὰ τριαντάφυλλα κουνούσαν τὸ κεφάλι τους κι ἔλεγαν:
— Ἡ Ἑλένη!

Τί ἔπαθε ἡ Ἑλένη ἀπὸ τῆ μητριά της.

Ὅταν ἔγινε δεκαπέντε χρονῶν ἡ Ἑλένη, γύρισε στὸ παλάτι. Μὰ ἄμα τὴν εἶδε ἡ βασίλισσα τόσο ὁμορφη, τὴ ζήλεψε, κι ἔπιασε κι ἔτριψε καλὰ καλὰ τὸ πρόσωπο τῆς νέας μὲ καρυδόζουμο καὶ τὴν ἔκαμε μαύρη σὰν ἀραπίνα. Ἐπειτα χάλασε τὰ ὠραῖα της μαλλιά καὶ τ' ἄλειψε μὲ βρόμικη ἀλοιφή, ἔτσι ποὺ δὲν μπορούσες πιά νὰ γνωρίσης τὴν ὠραία Ἑλένη.

Κανέναν δὲν τὴ γνώριζε πιά. Μόνο τὰ χελιδόνια τὴ γνώριζαν καὶ οἱ σκύλοι, μὰ ἦταν ζῶα αὐτὰ καὶ δὲν εἶχαν γλῶσσα νὰ μιλήσουν. Ἡ Ἑλένη ἔκλαιγε ἀπαρηγόρητη καὶ συλλογιζόταν τοὺς ἔντεκα ἀδερφούς της ποὺ ἦταν μακριά.

Ἐφυγε ἀπὸ τὸ παλάτι λυπημένη. Ὅλη τὴν ἡμέρα περπατοῦσε· πέρασε κάμπους καὶ χωράφια καὶ τέλος ἔφτασε σ' ἓνα μεγάλο δάσος. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ δὲν ἤξερε τί δρόμο νὰ πάρη· ἡ μόνη της λαχτάρα ἦταν νὰ βρῆ τοὺς ἀδερφούς της, ὅπου καὶ ἂν ἦταν.

Ἄμα μπήκε στὸ δάσος, νύχτωσε· τὸ σκοτάδι ἦταν βαθὺ καὶ δρόμος δὲ φαινόταν πουθενά· πλάγιασε λοιπὸν ἡ Ἑλένη κατὰ γῆς στὰ μαλακὰ χορτάρια, ἔκαμε τὴν προσευχή της καὶ τὴν πῆρε ὁ ὕπνος.

Στὸν ὕπνο της ὠνειρεύτηκε τοὺς ἀδερφούς της· τοὺς ἔβλεπε νὰ γράφουν σὲ χρυσὴ πλάκα μὲ τὰ διαμαντένια τους κοντύλια. Δὲ χάραζαν ὅμως στὴν πλάκα γραμμὲς καὶ ψηφία, μὰ ἔγραφαν ὅσα εἶδαν κι ἔπαθαν στὸν κόσμον.

Καὶ κείνη καθόταν, λέει, στὸ κρυσταλλένιο της σκαμνί, ξεφύλλιζε τὸ βιβλίον της καὶ οἱ ζωγραφιές του ζωντάνευαν, τὰ πουλάκια κελαηδοῦσαν, οἱ ἄνθρωποι ἔβγαιναν ἔξω ἀπὸ τὸ βιβλίον

καὶ κουβέντιαζαν μὲ τὴν Ἑλένη καὶ μὲ τοὺς ἀδερφοὺς τῆς· καὶ ἅμα γύριζε τὸ φύλλο, ἔτρεχαν πάλι καὶ ἔμπαιναν στὴ θέσῃ τους, γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ ἡ τάξις.

Πῶς κατώρθωσε ἡ Ἑλένη νὰ ξαναβρῇ τοὺς ἀδερφοὺς τῆς.

Ἄμα ξύπνησε ἡ Ἑλένη, πῆγε στὴ λίμνη νὰ λουστῇ· μὰ σὰν εἶδε τὸ πρόσωπό τῆς μέσα στὸ νερό, τρόμαξε. Τόσο ἦταν μαύρη καὶ ἄσχημη. Ἐβρεξε τὸ χέρι τῆς, ἔπλυνε τὰ μάτια τῆς καὶ τότε ἔλαμψε πάλι τὸ δέριμα τῆς.

Καὶ ἄρχισε πάλι νὰ περπατᾷ μέσα στὸ δάσος χωρὶς νὰ ξέρῃ ποῦ πηγαίνει.

Ἦθελε νὰ βρῇ τοὺς ἀδερφοὺς τῆς καὶ εἶχε πάντα πίστη πῶς ὁ Θεὸς θὰ τὴ βοηθήσῃ. Ὁ Θεὸς θέλει καὶ φυτρώνουν ἄγρια μῆλα στὰ δάση γιὰ νὰ τρέφονται οἱ πεινασμένοι. Ἐκεῖνος τὴν πῆγε σ' ἓνα δέντρο τόσο φορτωμένο μὲ καρπούς, ποῦ ἀπὸ τὸ βάρος τὰ κλωνάρια ἄγγιζαν τὴ γῆ.

Ἡ Ἑλένη ἔφαγε λίγα μῆλα, στύλωσε τὰ φορτωμένα κλαδιά γιὰ νὰ μὴ σπάσουν καὶ ἄρχισε πάλι νὰ περπατᾷ. Ἐξαφνα βλέπει μπροστά τῆς μιὰ γερόντισσα.

Ἡ Ἑλένη τὴ ρωτᾷ μ' εὐγένεια μήπως εἶδε στὸ δάσος ἔντεκα βασιλόπουλα.

— Ὅχι, ἀποκρίθηκε ἡ γερόντισσα, μὰ χτὲς εἶδα ἔντεκα κύκνους μὲ χρυσὲς κορόνες στὸ κεφάλι· λούζονταν ἐδῶ κοντὰ στὸ ποτάμι.

Κι ἔδειξε στὴν Ἑλένη τὸν ποταμό.

Ἡ Ἑλένη ἀποχαιρέτησε τὴν γερόντισσα καὶ περπάτησε ὅλη τὴν ἡμέρα στὴν ὄχθη. Κατὰ τὸ δειλινὸ ἔφτασε στὴ θάλασσα. Εἶδε τότε μπροστά τῆς τὸν ἀπέραντο ὠκεανό, μὰ μήτε πλοῖο φαινόταν μήτε πανί. Πῶς νὰ περάσῃ λοιπὸν καὶ νὰ πάη πέρα; Ἀπάνω σ' ἀφροσκεπασμένα φύκια ἡ Ἑλένη βρῆκε ἔντεκα

μικρὰ φτερὰ κάτασπρα. Ἦταν ὕγρὰ καὶ τὰ ἔντεκα. Τάχα ἀπὸ τὴν δροσοῦλα ἢ ἀπὸ τὰ δάκρυα;

Ἡ θάλασσα σάλευε ἀδιάκοπα καὶ ἡ ὄψη τῆς ἄλλαζε κάθε στιγμή.

Ἄν περνοῦσαν μαῦρα σύννεφα στὸν οὐρανό, ἡ θάλασσα φαινόταν σὰ νὰ λέγῃ:

— Κι ἐγὼ μαυρίζω καὶ θυμώνω.

Ἄν ἀγρίευε πάλι ὁ ἀέρας, ἀγρίευαν καὶ τὰ κύματα καὶ γίνονταν κάτασπρα, καὶ ὅταν ὁ ἀέρας ἔπεφτε καὶ τὰ σύννεφα κοκκίνιζαν γλυκὰ πέρα στὴ δύση, τότε ἡ θάλασσα γινόταν σὰν τὸ τριαντάφυλλο.

Τὴν ὥρα ποὺ ἔγερνε πιὰ ὁ ἥλιος νὰ βασιλέψῃ, βλέπει ἡ Ἑλένη ἔντεκα ἀγριόκυνκους μὲ κορόνες χρυσῆς στὸ κεφάλι ποὺ πετοῦσαν πρὸς τὴ στεριά, ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο, κι ἔτσι χάραζαν μιὰν ἄσπρη γραμμὴ στὸν οὐρανό.

Ἡ Ἑλένη ἔτρεξε καὶ χύθηκε πίσω ἀπὸ τὰ ψηλὰ χόρτα, ἐκεῖ κοντά. Οἱ κύκνοι κατέβηκαν, κάθησαν καὶ τίναξαν τὰ μεγάλα κάτασπρα φτερά τους.

Καὶ μόλις βούτηξε ὁ ἥλιος στὴ θάλασσα, ἔπεσαν μεμιᾶς τὰ φτερὰ ἀπὸ τοὺς κύκνους, καὶ ἡ Ἑλένη εἶδε μπροστά τῆς ἔντεκα ὠραίους νέους, τοὺς ἀδερφοὺς τῆς!

Ἔβγαλε μεγάλη φωνή, χύθηκε ἀπάνω τους καὶ τοὺς φιλοῦσε κι ἔκραζε τὸν καθένα μὲ τ' ὄνομά του. Μὲ πόση χαρὰ εἶδαν καὶ κεῖνοι τὴν ἀδερφή τους!

Γελοῦσαν κι ἔκλαιγαν ὅλοι μαζί.

Πῶς βασιλεύονταν οἱ ἔντεκα ἀδερφοί.

— Ἐμεῖς οἱ ἔντεκα, ἀδερφή μου, εἶπε ὁ μεγαλύτερος, ὅσο μένει ὁ ἥλιος στὸν οὐρανό, εἴμαστε ἀγριόκυνκοι καὶ πετοῦμε. Ἄμα ὅμως βασιλέψῃ, γινόμαστε πάλι ἄνθρωποι. Πρέπει λοιπὸν

τῇ στιγμῇ ποῦ βασιλεύει ὁ ἥλιος, νὰ βρισκόμαστε σὲ μέρος ὅπου νὰ μποροῦμε νὰ πατήσωμε στεριά.

Ἄν εἴμαστε στὰ σύννεφα καὶ πετοῦμε ἅμα ἔρθῃ ἡ ὥρα νὰ πέσουν τὰ φτερά μας, θὰ πέσωμε τότε κατακέφαλα στῆ θάλασσα.

Ἡ κατοικία μας δὲν εἶναι ἐδῶ, μὰ πέρα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ὠκεανοῦ, σὲ πολὺ μακρινὸν τόπο. Ἀπὸ κεῖ ὡς ἐδῶ ὁ δρόμος εἶναι πολὺ μακρὸς καὶ στὸ ἀναμεταξὺ δὲν εἶναι κανένα νησι νὰ ξενοχτίσωμε. Μόνο ἓνας βράχος μικρὸς εἶναι στῆ μέση τῆς θάλασσας, μὰ τόσο μικρὸς ποῦ μὲ βία μᾶς χωρᾶ τοὺς ἔντεκα τὸν ἕνα ἀπάνω στὸν ἄλλο. Ὅταν ἡ θάλασσα ἀγριεύῃ, οἱ ἀφροὶ σκεπάζουν ὅλο τὸ βράχο· καὶ πάλι ὅμως εὐχαριστοῦμε τὸ Θεό, ποῦ μᾶς τὸν ἔβαλε ἐκεῖ.

Μιὰ φορὰ τὸ χρόνο ἔχομε τὸ δικαίωμα νὰ κάμωμε τὸ ταξίδι αὐτὸ καὶ νὰ μένωμε ἐδῶ ἔντεκα μέρες. Τότε πετοῦμε μέσα στὸ δάσος καὶ βλέπομε ἀπὸ μακριὰ τὸ πατρικὸ μας σπίτι καὶ τὴν ἐκκλήσιάν ὅπου εἶναι ὁ τάφος τῆς μητέρας μας.

Ἐδῶ καὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ βουνὰ εἶναι φίλοι μας· τ' ἄλογα πηδοῦν ἐλεύθερα στοὺς κάμπους, οἱ ξυλοκόποι στὸ δάσος τραγουδοῦν τὰ ἴδια πάντα τραγούδια· ἐδῶ εἶναι ἡ πατρίδα μας, ὁ ἀγαπημένος τόπος ὅπου γεννηθήκαμε. Δυὸ μέρες ἀκόμη θὰ μείνωμε ἐδῶ, κι ἔπειτα θὰ πετάξωμε καὶ θὰ φύγωμε. Ἀλλὰ πῶς νὰ σὲ πάρωμε μαζύ μας, ἀγαπημένη ἀδερφοῦλα; Μήτε καράβι ἔχομε, μήτε βάρκα. Καὶ σὺ δὲν ἔχεις φτερά.

Πῶς ταξίδεψε ἡ Ἑλένη μὲ τοὺς ἀδερφοὺς της.

Ἡ Ἑλένη ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ της.

— Ἄχ! πῶς νὰ κάμω νὰ γίνουν πάλι οἱ ἀδερφοὶ μου ἄνθρωποι! Αὐτὸ συλλογιζόταν ὅλη τὴ νύχτα· τὸ πρωὶ τὴν ἔξυπνησε τὸ φτερουγιτὸ τῶν κύκνων. Ἄμα βγήκε ὁ ἥλιος, οἱ ἀδερφοὶ της ἔγιναν πάλι ἀγριόκυκνοι. Τοὺς ἔβλεπε νὰ ὑψώνωνται, νὰ ὑψώνωνται στὸν ἀέρα ὥσπου δὲ φαίνονταν πιά.

Μόνο ὁ μικρότερος δὲν πέταξε μὲ τοὺς ἀδερφούς του, μὰ ἔμεινε κοντὰ στὴν ἀδερφοῦλα του.

Ἔβαζε τὸ κεφάλι του στὰ γόνατα τῆς Ἑλένης, κι ἐκείνη χαίδευε τ' ἄσπρα φτερά του.

Τὸ βράδυ γύρισαν οἱ ἄλλοι ἀδερφοί, καὶ ὅταν βασιλέψε ὁ ἥλιος, ἔγιναν πάλι βασιλόπουλα.

— Αὔριο, τῆς εἶπαν, φεύγομε. Θὰ γυρίσωμε σ' ἓνα χρόνο. Μὰ δὲ θέλομε νὰ σ' ἀφήσωμε ἐδῶ. Ἔχεις τὸ θάρρος νὰ ἔρθης μαζί μας;

— Ναί, πάρτε με, πάρτε με μαζί σας, ἔλεγε ἡ Ἑλένη.

Ἄολη νύχτα κάθησαν κι ἔπλεξαν ἓνα δίχτυ μὲ λυγαριές. Ἡ Ἑλένη πλάγιασε μέσα στὸ δίχτυ, καὶ ὅταν βγήκε ὁ ἥλιος καὶ οἱ ἀδερφοί ἔγιναν πάλι ἀγριόκυκνοι, πῆραν τὸ δίχτυ, τὸ σήκωσαν καὶ ὑψώθηκαν στὸν ἀέρα. Ἡ Ἑλένη κοιμόταν ἀκόμη ἓνας κύκνος μὲ ἀνοιγμένα τὰ φτερά πετοῦσε ἀπὸ πάνω της γιὰ νὰ μὴν τὴν καίη ὁ ἥλιος.

Ἄολημέρα πετοῦσαν ἡ Ἑλένη σὰν ἀνοιξε τὰ μάτια της νόμισε πὼς βλέπει ὄνειρο. Κάτω χαμηλὰ ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα, καὶ πέρα μακριὰ ξεχώριζαν τὰ βουνὰ σὰ σύννεφα. Σταμάτησαν στὸ βράχο καὶ ξεκουράστηκαν· ἔπειτα πάλι πρῶι πρῶι ξεκίνησαν.

Τὸ βράδυ ἔφτασαν στὴ στεριά. Τὰ βασιλόπουλα ἔστρωσαν τῆς Ἑλένης νὰ κοιμηθῆ μέσα σὲ μιὰ ὄμορφη σπηλιά καὶ τῆς εἶπαν:

— Περιμένομε νὰ μᾶς πῆς αὔριο τί ὄνειρο θὰ δῆς ἀπόψε.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ὄνειρευτῶ πὼς νὰ σᾶς σώσω, ἀποκρίθηκε ἡ Ἑλένη.

Καὶ παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ λυπηθῆ αὐτὴ καὶ τοὺς ἀδερφούς της. Τὴν πῆρε ὁ ὕπνος καὶ ἀκόμη ἔλεγε καὶ κοιμισμένη τὴν προσευχή της.

Τί ὄνειρεύτηκε ἡ Ἑλένη.

Ἐκεῖ τῆς φάνηκε πὼς πετοῦσε ψηλὰ στὸν ἀέρα, καὶ πὼς ἔφτασε ἐπιτέλους σ' ἓνα μαγεμένο παλάτι. Στὴν πόρτα στεκόταν ἡ γερόντισσα ποὺ εἶχε ἀπαντήσῃ στὸ δάσος.

— "Ἄν ἔχῃς θάρρος καὶ ὑπομονή, τῆς εἶπε ἡ γριά, θὰ σώσῃς τοὺς ἀδερφοὺς σου.

Βλέπεις στὸ χέρι μου αὐτὴ τὴν τσουκνίδα; Γύρω ἀπὸ τὴ σπηλιά ποὺ κοιμᾶσαι φυτρώνει πάρα πολλή! Μὰ αὐτὴ δὲ φτάνει. Πρέπει νὰ μαζέψῃς καὶ ἄλλη ἀπὸ ἔρημα μέρη. Μάζεψε ὥσπου νὰ πληγωθοῦν καὶ νὰ πρηστοῦν τὰ χέρια σου, ἔπειτα ζύμωσέ την μὲ τὰ πόδια σου ἴσαμε νὰ γίνῃ κλωστή. Μὲ τὴν κλωστή αὐτὴ πλέξε ἔντεκα φορέματα. Ἄμα σκεπάσῃς μὲ αὐτὰ τοὺς ἔντεκα κύκνους, οἱ κύκνοι θὰ γίνουν πάλι ἄνθρωποι. Μὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ποὺ θ' ἀρχίσῃς τὸ ἔργο, ὥσπου νὰ τὸ τελειώσῃς πρόσεχε μὴν τύχη καὶ βγάλῃς ἄχνα ἀπὸ τὸ στόμα σου. Γρῦ ἂν πῆς, πέθαναν οἱ ἀδερφοί σου, σὰ νὰ τοὺς μαχαίρωσες ἐσὺ ἢ ἴδια κατάκαρδα. Ἄκοῦς; Μὴ λησμονήσῃς τὰ ὄσα σοῦ φανέρωσα. Καὶ τώρα πάρε τὴν εὐχὴ μου.

Εἶπε καὶ τῆς ἄγγιξε τὸ χέρι ἑλαφρὰ μὲ τὴν τσουκνίδα. Ἄπὸ τὸν πόνο ξύπνησε ἡ Ἑλένη. Ὁ ἥλιος εἶχε βγῆ· μπροστὰ τῆς βρισκόταν ματωμένη ἡ τσουκνίδα ποὺ εἶχε δεῖ στὸν ὕπνο τῆς.

Γονάτισε, εὐχαρίστησε τὸ Θεό, γιατί τῆς φανέρωσε στὸν ὕπνο τῆς πὼς θὰ σώσῃ τοὺς ἀδερφοὺς τῆς, καὶ ὕστερα βγῆκε ἀπὸ τὴ σπηλιά. Ὁ τόπος ἦταν γεμάτος τσουκνίδες· ὅλο τὸ πρῶτὸ σκυμμένη τίς ξερίζωνε. Τὰ τρυφερά τῆς δάχτυλα κοκκίνισαν, πρήστηκαν κι ἔκαιγαν ἀπὸ τὸν πόνο· μὰ εἶχε ἀπόφαση νὰ τὰ ὑποφέρῃ ὅλα γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀδερφοὺς τῆς.

Ἄμα σύναξε ἓνα σωρὸ τσουκνίδες, ἄρχισε νὰ πατᾷ μὲ τὰ γυμνά τῆς πόδια τ' ἀγκαθωτὰ φύλλα καὶ νὰ τὰ κάνῃ κλωστή.

Ἄμα βασίλεψε ὁ ἥλιος, γύρισαν οἱ ἀδερφοὶ τῆς καὶ τρόμαξαν πὺ τῆ βρῆκαν βουβή· φοβήθησαν μήπως τοὺς ἔτυχε πάλι νέα δυστυχία. Μὰ ὅταν εἶδαν τὰ χέρια τῆς, κατάλαβαν τί ἔκανε. Ὁ μικρὸς ἀδερφὸς ἔκλαιγε καὶ τῆ φιλοῦσε, καὶ ὅπου ἔσταζαν τὰ δάκρυά του, ὁ πόνος περνοῦσε καὶ γιαιτρεύονταν οἱ πληγές.

Πῶς γίνεται ἡ Ἑλένη βασίλισσα πρὶν τελειώσει τὰ φορέματα.

Μέρα καὶ νύχτα ἡ Ἑλένη δούλευε. Τὸ ἓνα φόρεμα εἶχε πιά τελειώσει.

Ἄρχιζε τὸ δεύτερο, ὅταν ἔξαφνα ἄκουσε βούκινα νὰ λαλοῦν. Τὰ βούκινα σίμωναν καὶ ἀκούγονταν τώρα καὶ τὰ σκυλιὰ πὺ γάβγιζαν. Τρομαγμένη ἔτρεξε νὰ κρυφτῆ στῆ σπηλιὰ μέσα, σύναξε ὅλη τὴν τσουκνίδα, τὴν ἔκαμε σωρὸ καὶ κάθησε ἀπὸ πάνω. Μόλις κάθησε, ὄρμᾶ μέσα στῆ σπηλιὰ ἓνας μεγάλος σκύλος καὶ ὕστερα ἄλλος καὶ ἄλλος ἀκόμη. Σὲ λιγάκι νά, φτάνουν καὶ οἱ κυνηγοί· ὁ πὺ ὁμορφος ἀπὸ τοὺς κυνηγοὺς ἦταν ὁ βασιλιάς τοῦ τόπου. Μόλις εἶδε τὴν Ἑλένη, καμάρωσε τὴν ὁμορφιά τῆς.

— Πῶς βρέθηκες ἐδῶ, καλή μου κοπέλα ; τῆς εἶπε.

Ἡ Ἑλένη κούνησε τὸ κεφάλι τῆς.

Ἄν μιλοῦσε, θὰ πέθαιναν οἱ ἀδερφοὶ τῆς.

Ἐκρυψε μόνο τὰ χέρια τῆς κάτω ἀπὸ τὴν ποδιά τῆς γιὰ νὰ μὴν τὰ δῆ ὁ βασιλιάς.

— Ἐλα μαζί μου, τῆς εἶπε ὁ βασιλιάς· ἂν εἶσαι καλή, θὰ σὲ κάμω βασίλισσα.

Ἡ Ἑλένη ἔκλαιγε, πάλεβε, μὰ ὁ βασιλιάς τὴν πῆγε ἀπάνω στὸ ἄλογό του, τὴν πῆγε στὸ παλάτι του καὶ τὴν ἔκαμε βασίλισσα. Γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήση, τὴν πῆγε σὲ μιὰ ὁμορφὴ κάμαρα, πράσινη σὰν τῆ σπηλιὰ τῆς. Ἐκεῖ βρῆκε τὴν κλωστή

Καζαντζάκη, Οἱ τρεῖς φίλοι

πού ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσουκνίδα καὶ εἶδε στὸν τοῖχο νὰ κρέμεται τὸ τελειωμένο φόρεμα.

— Νά καὶ ἡ δουλειά σου, τῆς εἶπε ὁ βασιλιάς, γιὰ νὰ μὴ ξεχνᾷς τὴν περασμένη σου ζωὴ μέσα στὰ σημερινὰ μεγαλεῖα. Ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς ἡ Ἑλένη κοκκίνισε, κι ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ χέρι τοῦ βασιλιά. Καὶ τὴ νύχτα πήγαινε κρυφὰ στὴν πράσινη κάμαρα κι ἔπλεκε τὰ φορέματα.

Ἡ Ἑλένη κινδυνεύει.

Ἄμα τελείωσε τὰ δέκα φορέματα, εἶδε πὼς δὲν εἶχε ἄλλη κλωστή. Ἦταν ἀνάγκη λοιπὸν νὰ μαζέψῃ καὶ ἄλλες τσουκνίδες.

Τὴ νύχτα, μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, βγήκε στὸν κήπο. Ἔτρεμε ὅλη, ἀνοίξε τὴν πόρτα, πέρασε τοὺς δρόμους τῆς πολιτείας κι ἔφτασε σ' ἓνα ἔρημο μέρος.

Φοβήθηκε, μὰ συλλογίστηκε πὼς πρέπει νὰ σώσῃ τοὺς ἀδερφούς τῆς καὶ πῆρε θάρρος, σύναξε τσουκνίδες καὶ γύρισε στὸ παλάτι.

Νόμιζε πὼς κανένας δὲν τὴν εἶχε δεῖ· τὴν παραμόνευε ὁμοῦ καὶ τὴν εἶδε ἓνας κακὸς ἄνθρωπος. Αὐτὸς λοιπὸν πῆγε καὶ τὴν πρόδωσε στὸ βασιλιά!

— Ἡ γυναῖκα σου, Μεγαλειότατε, εἶναι μάγισσα. Βγαίνει τὴ νύχτα ἔξω στὸ φεγγάρι καὶ κάνει μάγια· τὴν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.

Ὁ βασιλιάς δὲν τὸ πίστεψε, μὰ τὴν ἄλλη νύχτα τὴν παραμόνεψε καὶ αὐτὸς καὶ τὴν εἶδε.

— Νά τὴν κρίνουν! εἶπε τὸ πρωὶ ὁ βασιλιάς θυμωμένος.

Τὴν ἔκριναν καὶ τὴν καταδίκασαν νὰ καῖ ἡ ζωντανή. Τῆς ἔβγαλαν τὰ μεταξωτὰ καὶ τῆς ἔδωσαν νὰ βάλῃ τὰ φορέματα πού εἶχε πλέξει ἀπὸ τσουκνίδες, καὶ ἀντὶς μαξιλάρι τῆς ἔβαλαν τσουκνίδες καὶ τὴ φυλάκισαν.

Ἡ Ἑλένη ἔξακολούθησε τὴ δουλειά τῆς σιωπηλὰ καὶ

ἔκανε τὴν προσευχὴ τῆς ἀμίλητη. Τὸ βράδυ ἄκουσε φτερουγίσματα στὰ κάγκελα τῆς φυλακῆς. Σηκώνει τὰ μάτια καὶ βλέπει τὸ μικρὸ τῆς ἀδερφῆ. Ἐκλαψε ἡ Ἑλένη ἀπὸ χαρᾶ· ἤξερε πὼς θὰ τὴν ἔκαιγαν αὖριο, μὰ εἶχε τὴν ἐλπίδα νὰ τελειώσῃ καὶ τὸ τελευταῖο φόρεμα καὶ νὰ σώσῃ τοὺς ἀδερφούς τῆς.

Ἡ σωτηρία.

Ὅλην τὴ νύχτα ἡ Ἑλένη δούλευε. Τὰ ποντικάκια ἔτρεχαν στὸ πάτωμα τῆς φυλακῆς καὶ τῆς εἰσπνέοντες τὴν κλωστή γιὰ νὰ τὴ βοηθήσουν, καὶ τὸ ἀηδόνι ἔξω ἀπὸ τὸ παραθυράκι τῆς φυλακῆς κελαηδοῦσε γλυκὰ ὄλην τὴ νύχτα, γιὰ νὰ τὴν παρηγορῇ.

Τὸ πρῶνι ὁ λαὸς ἄρχισε νὰ μαζεύεται στὴν πλατεῖα ἔπου θὰ ἔκαιγαν τὴ βασίλισσα.

Σὲ λίγο φάνηκε τὸ ἀμάξι. Ἐνα γέρικο ἄλογο τὸ τραβοῦσε καὶ ἡ Ἑλένη μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά τῆς ξέπλεκα στοὺς ὤμους, καθόταν μέσα, χλομὴ σὰν πεθαμένη. Τὰ χεῖλη τῆς σάλεуαν δίχως ν' ἀκούγεται ἡ προσευχὴ τῆς, καὶ τὰ μικρὰ χεράκια τῆς δούλευαν ἀδιάκοπα. Τὰ δέκα φορέματα ἦταν στὰ πόδια τῆς τελειωμένα· ἔλπιζε νὰ πλέξῃ καὶ τὸ τελευταῖο καὶ νὰ προφτάσῃ νὰ σώσῃ τοὺς ἀδερφούς τῆς, πρὶν πεθάνῃ.

— Θάνατος σὴ μάγισσα, θάνατος! φώναζε ὁ κόσμος.

Ἄλλὰ μεμιάς ἔντεκα ἀγριόκυκνοι πέταξαν ἀπὸ τὰ ὕψη καὶ ἤρθαν γύρω τῆς καὶ τίναξαν μὲ θυμὸ τὰ φτερά τους. Ὁ κόσμος φοβήθηκε καὶ ὄλοι τραβήχτηκαν πίσω.

Τὸ ἀμάξι στάθηκε· μπροστά τους ἦταν ὁ σωρὸς τὰ ξύλα ἔπου θὰ ἔκαιγαν τὴ βασίλισσα, μὰ τὴ στιγμή ἐκείνη ἡ Ἑλένη μὲ πολλὴ βία πέταξε τὰ ἔντεκα φορέματα ἀπάνω στοὺς ἔντεκα κύκλους. Καὶ ἀμέσως οἱ ἀγριόκυκνοι ἄλλαξαν καὶ ἔγιναν ἔντεκα ὠραῖα βασιλόπουλα.

— Τώρα, φώναξε ἡ Ἑλένη στὸ βασιλιά καὶ στὸ λαό, μπορῶ νὰ μιλήσω. Εἶμαι ἀθώα!

Ὁ κόσμος εἶδε τὸ θαῦμα καὶ ἔπεσαν ὄλοι καὶ τὴν προσκύνησαν, μὰ ἐκείνη ἔμενε στὴν ἀγκυλιὰ τῶν ἀδερφῶν της ἀφαισμένη ἀπὸ τὴν κούραση καὶ ἀπὸ τὴ χαρὰ.

— Ναί, εἶναι ἀθώα! φώναξε ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός.

Καὶ διηγήθηκαν ὅσα εἶχαν γίνει.

Ἐνῶ ἀκόμα μιλοῦσε, σκορπίστηκε στὸν ἀέρα γλυκύτατη μυρουδιά. Νόμιζες πὼς χιλιάδες τριαντάφυλλα ἀνοιξαν. Κάθε ξύλο τῆς φωτιᾶς ὅπου θὰ κειγόταν ἡ Ἑλένη, ριζοβόλησε καὶ ἔγινε τριανταφυλλιὰ γεμάτη λουλούδια καὶ ἔλαμπε σὰν ἄστρο.

Σὲ ὅλες τὶς ἐκκλησίες ἄρχισαν οἱ καμπάνες νὰ χτυποῦν χαρμόсуна, καὶ τὰ πουλάκια κατέβαιναν κοπάδια ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἀμέσως ἔπειτα οἱ ἔντεκα ἀδερφοὶ πῆγαν στὸν τόπο τους καθάλα σὲ ἄσπρα ἄλογα μὲ μεγάλη συνοδεία. Ἐδιώξαν τὴν κακὴ μητριὰ καὶ κυβερνοῦσαν πιά αὐτοὶ τὴ χώρα ἀγαπημένα καὶ ἀχώριστα. Ἐζῆσαν ἀπὸ τότε ὄλοι καλὰ καὶ ἡμεῖς καλύτερα!

Ἐδῶ τελειώνει τὸ παραμῦθι ποὺ μᾶς διάβασε ἓνα βράδυ ἡ Ἀνθούλα.

Πολλὴν ὥρα σωπαίναμε· σὰ νὰ βλέπαμε μπροστά μας τοὺς κύκνους νὰ πετοῦν, τὴν Ἑλένη νὰ σκύβη νὰ δουλεύη γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀδερφοὺς της. Βλέπαμε τὴ θάλασσα, τὰ δάση καὶ ὄλο τὸ παραμῦθι.

Ἡ καρδιά μας ἔτρεμε ἀπὸ συγκίνηση.

Τέλος ὁ Νίκος σηκώθηκε καὶ εἶπε:

— Τὸ παραμῦθι αὐτὸ πρέπει νὰ μᾶς δώσῃ θάρρος! Ὁ Θεὸς προστατεύει πάντοτε τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ σωθοῦμε καὶ ἡμεῖς· χρειάζεται μόνο ἐργασία, ὑπομονὴ καὶ ἀγάπη.

Τὸ ἴδιο βράδυ, στὸν ὕπνο μας ὠνειρευτήκαμε πὼς κάναμε

κι ἔμεις φτερὰ καὶ πετούσαμε ἀπάνω ἀπὸ τῆ θάλασσα καί, φτάναμε στὴν πατρίδα.

Ἡ ἀνοιξη ἔρχεται ?

Οἱ βροχὲς πέρασαν, ὁ οὐρανὸς ἔγινε καὶ πάλι δλογάλανος καὶ τὰ δέντρα τὰ ξερὰ καὶ δλόγυμνα ἄρχισαν πάλι ν' ἀνοίγουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Τί χαρά ! Κάναμε μεγάλους περιπάτους καὶ ξεχνούσαμε τὶς στενοχώριες μας. Ἡ γῆ ἦταν σκεπασμένη ἀπὸ χλόη, μεγάλες ἀνεμῶνες σάλευαν στὸν ἀνοιξάτικο ἀέρα καὶ παντοῦ μοσκοβολοῦσαν ἄσπρα ζουμπούλια, ἄγρια γιασεμιὰ καὶ κόκκινα ἀγριόροδα.

Ὅλος ὁ κόσμος ὠμόρφαινε, τὰ πουλιὰ χαρούμενα χαιρετοῦσαν τὸν ἥλιο, πετοῦσαν στὰ κλαδιὰ καὶ ὑψώνονταν τρελαμένα στὸν ἀέρα. Ἡ θάλασσα γαληνεμένη χάιδευε τὴν ἀμμουδιά, καὶ οἱ γλᾶροι κάθιζαν ἀπάνω της κι ἔμοιαζαν μὲ χάρτινα παραβάκια ἢ μὲ ἄσπρους ἀφρούς.

Καὶ ἡ καρδιά μας σὰ νὰ ἦταν καὶ αὐτὴ λουλούδι, ἄρχιζε ν' ἀνοίγη, νὰ ξυπνᾷ ἀπὸ τὸ χειμωνιάτικο τῆς ὕπνο καὶ νὰ ἐλπίζει.

— Ὅπου καὶ ἂν εἶναι, ξεκίνησε πιά καὶ φτάνει τὸ καράβι τῆς σωτηρίας, λέγαμε. Ὅλη τὴν ἡμέρα χαιρόμαστε τὴν ἀνοιξη, κολουπούσαμε στὴ θάλασσα, παίζαμε στὴν ἀμμουδιά, μαζεῦαμε λουλούδια καὶ στολίζαμε τὰ χέρια μας, τὰ στήθη, τὰ μαλλιά μας. Οἱ βράχοι στὶς ἀκρογιαλιὲς ἔλαμπαν, μικρὰ ρυάκια πότιζαν τὴ γῆ, ἔντομα πολύχρωμα πετοῦσαν στὸν ἀέρα καὶ σαῦρες πρᾶσινες ἔβγαῖναν κάτω ἀπὸ τὶς πέτρες καὶ ἤθελαν καὶ αὐτὲς νὰ ζεσταθοῦν στὸν ἥλιο.

Ἡμαστέ ὄλο χαρά· παίζαμε καὶ πηδούσαμε. Μοιάζαμε μὲ μικρὰ κατσικάκια ποὺ βύζαναν γάλα καὶ ποὺ τῶρα χοροπηδοῦν πασίχαρα ἀπάνω στὰ χόρτα.

Πελεκᾶνοι τριανταφυλλῆνοι ἀρμένιζαν ἀπάνω στὰ νερά,

πελαργοὶ μὲ μακριὰ πόδια περπατοῦσαν ἀπάνω στὴν ἀμμουδιά
καὶ τὸ κῦμα ἤσυχο τῶρα ξεψυχοῦσε.

Τὴ χαρά, ἔλεγα ἀπὸ μέσα μου. Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ
Θεοῦ περιμένουν τὴν ἀνοιξὴ μὲ λαχτάρα. Ὅλα! Τὰ φύλλα
ἀπάνω στὰ δέντρα, οἱ βράχοι, ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα, τὰ ἔντομα,
τὰ λουλούδια καὶ ἡμεῖς οἱ τρεῖς ἐρημίτες, ποῦ ἢ τύχη μᾶς ἔρ-
ριξε ἐδῶ στὴν ἄκρῃ τοῦ κόσμου.

Τραγουδοῦμε τὴν ἀνοιξὴ.

Συχνὰ στολισμένοι μὲ λουλούδια κάναμε περίπατο κάτω
ἀπὸ τ' ἀνθισμένα δέντρα καὶ τραγουδοῦσαμε :

Μ' ἀνοιξιάτικα λουλούδια
μυρωμένα, δροσερά,
μὲ παιχνίδια μὲ τραγούδια,
μὲ φωνὲς καὶ μὲ χαρά,
τὸ λευκόμαλλο χειμῶνα
ἄς τὸν διώξουμε καὶ πάλι
καὶ ὁ καθέννας μας ἄς ψάλῃ :
Στὸ καλὸ, γεροχειμῶνα,
στὸ καλὸ !

Τοῦ Μαρτιοῦ τὰ χελιδόνια
μὲ τὰ μαῦρα τους φτερὰ
ἤρθαν καὶ ἔδιωξαν τὰ χιόνια,
καὶ μᾶς φέρνουν ζωηρὰ
τόσα κρίνα, τόσα ρόδα,
καὶ τῆς αὔρας ἢ πνοῆ
ξαναφέρνει τὴ ζωή.
Στὸ καλὸ, γεροχειμῶνα,
στὸ καλὸ !

Οἱ ἀγροὶ ὅλοι φοροῦνε
καταπράσινη στολή,
καὶ στοὺς κήπους ποὺ ἀνθοῦνε
κελαηδεῖ κάθε πουλί.
᾿Ολη ἡ φύση λουλουδίζει
καὶ φωνάζουν τὰ παιδιά
μὲ χαρούμενη καρδιά :
Στὸ καλό, γεροχειμῶνα,
στὸ καλό !

Ἦρθε πάλι ἡ ἀνοιξη
ἦρθαν τὰ λουλούδια,
πράσινα ἡ γῆ φορεῖ
καὶ ἀνθίζει τὸ κλαρί,
καὶ παντοῦ χαρᾶς χοροὶ
καὶ χαρᾶς τραγούδια !

Ἐλιωσαν στὶς κορυφές
τῶν βουνῶν τὰ χιόνια,
ἀνοιξε ἡ τριανταφυλλιά
καὶ στὴν πρώτη τους φωλιά
ἦρθαν πάλι τὰ πουλιά,
ἦρθανε τ' ἀηδόνια !

᾿Ολη ἡ φύση χαροπὴ
χαίρεται καὶ ψάλλει·
ψάλλετε καὶ σεῖς παιδιά,
μὲ χαρούμενη καρδιά
τ' ἀνθισμένα τὰ κλαδιά
τοῦ Μαγιοῦ τὰ κάλλη.

25 Μαρτίου.

Ἡ ἀνοιξη μᾶς ἔφερε καὶ μιὰ μεγάλη γιορτή. Κάθε μέρα κοιτάζαμε στὸ ξύλινο ἡμερολόγιο νὰ δοῦμε πότε θὰ φτάσῃ ἡ 25 Μαρτίου, ἡ μεγάλη ἐθνική μας γιορτή.

Ἐπιτέλους ἔφτασε! Μὲ τί συγκίνηση ξυπνήσαμε τὸ πρωὶ ἐκεῖνο! Ἄλλοτε, πέρσι ἀκόμη, τί δὲν κάναμε! Οἱ καμπάνες σήμαιναν ἀπὸ τὰ ξημερώματα καὶ καλοῦσαν τοὺς πιστοὺς στὶς ἐκκλησίες γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸ Θεό. Κι ἐμεῖς πρωὶ πρωὶ ἤμαστε στὸ πόδι· φοροῦσαμε τὰ καλά μας ρούχα καὶ μαζευόμαστε στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου.

Πέρσι ἐγὼ εἶχα τὴ μεγάλη εὐτυχία νὰ κρατῶ τὴ σημαία τοῦ σχολείου μας. Πήγαινα μπροστά, περήφανος· ἡ γαλανόλευκη σημαία μας κυμάτιζε ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου καὶ ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά. Τ' ἄλλα παιδιὰ ἀκολουθοῦσαν σὲ τετράδες καὶ ἔτσι μὲ τάξη καὶ μὲ βῆμα γρήγορο περπαίναμε στὴν ἐκκλησία.

Ἦστερα ἀπὸ τὴ λειτουργία ὁ δάσκαλος μᾶς ἐξήγησε τί μεγάλη σημασία ἔχει γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ 25 Μαρτίου.

Τὴν ἡμέρα αὐτὴ, μᾶς ἔλεγε, ἔχομε διπλὴ γιορτή. Τὴ γιορτάζουμε σὰ χριστιανοί, γιατί εἶναι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ παρουσιάζεται στὴν Παρθένα Μαρία καὶ τῆς ἀναγγέλλει πὼς θὰ γεννήσῃ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. «Χαῖρε, Μαρία, κεχαριτωμένη, τῆς λέει, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ!» Μὰ ὄχι μόνο σὰ χριστιανοί, μὰ καὶ σὰν Ἕλληνες πρέπει νὰ γιορτάζωμε τὴν 25 Μαρτίου.

Σὰν τέτοια μέρα εἶχαν μαζευτῆ στὰ 1821 οἱ Ἕλληνες στὴ Μονὴ τῆς Λαύρας, καὶ ἀποφάσισαν νὰ πάρουν τ' ἄρματα, νὰ σηκώσουν τὴ σημαία τοῦ σταυροῦ καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Δὲν ἤθελαν πιά νὰ ζοῦν σκλάβοι, μὰ ἢ νὰ πεθάνουν ἢ νὰ ἐλευθερωθοῦν. «Ἐλευθερία ἢ θάνατος», νὰ τί ἔγραψαν ἀπάνω στὴ σημαία τους.

Θυμούμαι ακόμη με τί συγκίνηση ὁ καλός μας δάσκαλος μᾶς ἱστοροῦσε τί εἶχαν ὑποφέρει οἱ Ἕλληνες, καί τί ἀνδραγαθήματα ἔκαμαν ὥσπου τέλος κατώρθωσαν κι ἐλευθέρωσαν ἕνα κομμάτι Ἑλλάδα.

Ἄς σηκώσωμε τὰ χέρια, μᾶς ἔλεγε, καί ἄς παρακαλέσωμε τὸ Θεὸ νὰ μᾶς δώση τὴ δύναμη νὰ ἐλευθερώσωμε καί τοὺς ἄλλους σκλαβωμένους ἀδερφούς μας.

Ἐκατομμύρια ακόμη Ἕλληνες στενάζουν στὴ σκλαβιά.

Ἡ Πόλη, ἡ μεγάλη καί δοξαστή πρωτεύουσα, δὲν εἶναι ακόμη δική μας. Ὁ Θεὸς νὰ δώση ἐσεῖς τὰ παιδιά νὰ πάρετε τὴν Πόλη καί νὰ λειτουργηθῆτε στὴν Ἁγία Σοφία. Ὁ τι ἐμεῖς οἱ γέροι δὲν τὸ κατωρθώσαμε, ἐσεῖς οἱ νέοι θὰ τὸ πετύχετε με τὴν πίστη σας καί με τὴν παλικαριά σας, καί θὰ ὑψώσετε τὴν ἐλληνική μας σημαία ὡς τὰ πέρατα τοῦ ἐλληνισμοῦ.

Ἦὼς γιορτάσαμε τὴν ἐθνική μας γιορτὴ

στὸ ἔρημο νησί μας.

Κι ἐμεῖς οἱ τρεῖς οἱ ἐξόριστοι ἔπρεπε νὰ γιορτάσωμε τὴν ἐθνική μας γιορτὴ. Ὅπου καί ἂν βρισκίμαστε εἴμαστε Ἕλληνες· τὸ αἷμα μας, ἡ καρδιά μας, ἡ ψυχὴ μας εἶναι πάντα ἐλληνικά, καί τρέμουν ἀπὸ συγκίνηση ἅμα θυμηθοῦν τὴ μακρινὴ πατρίδα.

Τὰ τρία ἐξόριστα ἐλληνόπουλα θέλαμε νὰ ἐνώσωμε καί μεῖς τὴν προσευχή μας μαζί με τὴν προσευχὴ ὅλων τῶν Ἑλλήνων, καί νὰ παρακαλέσωμε τὸ Θεὸ νὰ κάμη πάλι τὴν πατρίδα μας μεγάλη καί δοξαστή.

Πρῶτὴ πρῶτὴ ξυπνήσαμε. Ὁ οὐρανὸς ρόδιζε τίς κορφές τῶν βουνῶν, καί ἡ θάλασσα ἀπλωνόταν γαλανὴ με τοὺς λευκοὺς ἀφροὺς κι ἔμοιαζε με ἀπέραντη ἐλληνική σημαία ἀπλωμένη.

Τὰ πουλάκια χαρούμενα χαιρετοῦσαν τὸν ἥλιο καί μᾶς

φάνηκαν τὸ πρῶτὸ ἐκεῖνο πῶς τραγουδοῦσαν καὶ αὐτὰ τὴν ἐλευθερίαν τους· οὔτε κλουβὶ εἶχαν, οὔτε κυνηγούς. Ἐλεύθερα μποροῦσαν νὰ φτερουγίζουν στὸν ἀέρα καὶ νὰ κατεβαίνουν στὸ χορτάρι ζητώντας τὴν τροφή τους.

Ἰψώσαμε τὴν ἑλληνικὴ σημαία στὴν εἴσοδο τῆς σπηλιᾶς μας καὶ στολίσουμε τὴν πόρτα μὲ λουλούδια καὶ δάφνες. Ὑστερα καὶ οἱ τρεῖς μαζί ἀρχίσαμε νὰ τραγουδοῦμε μὲ δυνατὴ φωνὴ τὸν ἐθνικὸ μας ὕμνο :

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βία μετροῦει τὴ γῆ.

Ἄπ τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά.

Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες
πικραμένη, ντροπαλή,
κι ἓνα στόμα καρτεροῦσες,
ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῆ !

Ἄργειε νάρθη ἐκεῖνη ἡ μέρα
κι ἦταν ὅλα σιωπηλά
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Ὁ ἄγνωστος φίλος μας θὰ εἶναι Ἕλληνας ?

Μόλις τελειώσαμε τὸν ἐθνικὸ μας ὕμνο, κραυγὴ ἀκούστηκε ἀπὸ πίσω μας. Μᾶς φάνηκε σὰ λυγμὸς ἀνθρώπου· σὰν κάποιος νὰ ἔκλαιγε. Ἡ φωνὴ εἶχε βγῆ μέσα ἀπὸ τὸ πηγάδι.

Κάποιος ἀνθρώπος ἀναστέναξε ! εἶπε σιγὰ ἢ Ἀνθούλα καὶ ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο. Ὁ σκύλος εἶχε γυρίσει καὶ αὐτὸς τὸ κεφάλι, σίμωσε στὸ πηγάδι καὶ μυριζόταν τὸν ἀέρα ἀνήσυχος.

Κάποιος βρισκόταν ἐδῶ, ψιθύρισα συγκινημένος· θὰ μᾶς ἀκούγε καὶ ἄρχισε τὰ κλάματα. Ὁ Θεὸς ξέρετ ποιοὺς θὰ εἶναι !

Ἐπιτέλους τὸ μυστήριον αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ξεδιαλύνουμε ! φώναξε ὁ Νίκος. Πρέπει νὰ βροῦμε αὐτὸν τὸν ἄγνωστο, νὰ τοῦ ποῦμε πόσο τὸν ἀγαποῦμε γιὰ ὅσα καλὰ μᾶς ἔχει κάμει ὡς τώρα καὶ νὰ τὸν παρακαλέσωμε νὰ ζήσῃ μαζί μας. Γιατί νὰ κρύβεται ; Τρέξαμε στὸ πηγάδι· τίποτα ! Ἀεράκι δροσερὸ ἀνέβηκε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ χάιδεψε τὰ πρόσωπά μας.

Αὔριο πρέπει ν' ἀρχίσωμε ἐκδρομές, εἶπα, καὶ θὰ τὸν ἀνακαλύψωμε. Εἶμαι βέβαιος πὼς εἶναι Ἕλληνας καὶ τώρα ποῦ ἀκουσε τὸν ἐθνικὸ μας ὕμνο δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὰ κλάματα.

Καὶ τὸν παπαγάλο μας, εἶπε ἢ Ἀνθούλα, τὸν ἔμαθε ἐλληνικά. Ὡστε εἶναι πατριώτης μας.

Ἀποφασίσαμε ν' ἀρχίσωμε ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα νὰ ζητοῦμε τὸν ἄγνωστο πατριώτη μας. Τὸ ἀπόγευμα πήγαμε στὴ θάλασσα, κολυμπήσαμε, μαζέψαμε ἀχινοὺς καὶ πεταλίδες, ἔπειτα ξαπλωθήκαμε στὸν ἄμμο καὶ ὡς τὸ βράδυ μιλούσαμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ζητοῦμε τὸν ἄγνωστο.

Μέρες καὶ μέρες ζητοῦσαμε νὰ βροῦμε τὸν ἄγνωστό μας εὐεργέτη, μὰ τίποτα δὲ κατωρθώναμε. Κάποτε ἓνας ἴσκιος

περνούσε από μπροστά μας, ο σκύλος γάβγιζε έξαφνα και άκούγαμε πατήματα κρυφά· τρέχαμε άμέσως, μα οι κόποι μας πήγαιναν χαμένοι.

Δέ θα κατορθώσωμε τίποτα, είπε μιá μέρα ο Νίκος άπελπισμένος. Ο άγνωστος μäs ξεφεύγει σαν τó χέλι· θα μäs βλέπη από κάπου νά τόν ζητούμε και θα μäs γελά.

— Μήπως είναι φάντασμα! φώναξε ή Άνθούλα τρομαγμένη.

— Ά, αυτό μόνο δέν είναι, άποκρίθηκα έγώ γελώντας. Και ξέρεις γιατί ;

— Όχι, άποκρίθηκε ή Άνθούλα. Γιατί ;

— Γιατί φαντάσματα δέν ύπάρχουν !

— Τότε λοιπόν τί είναι ; είπε ο Νίκος πειστωμένος. Έυδ κάνεις πώς τά ξέρεις όλα.

— Νά σäs πω λοιπόν τί λέω, κι έπειτα λέτε και σεΐς τή γνώμη σας.

— Τί ; τί ; φώναξαν με περιέργεια τά δυό αδέρφια και σίμωσαν ν' άκούσουν.

Ήταν πιá μεσημέρι και ο ήλιος έκαιγε πολύ. Εΐχαμε φτάσει κοντά στην πηγή και άκούγαμε τó νερό νά μουρμουρίζη μέσα από τά καλάμια και νά δροσίζη τά χόρτα γύρω και τά δέντρα.

— Έλάτε νά καθήσωμε κάτω από τόν ίσκιο τών δέντρων, είπα στους δυό μου συντρόφους, νά ξεκουραστούμε λίγο. Έκει σäs λέω τήν ιδέα μου.

Ο Νίκος και ή Άνθούλα περίμεναν με άγωνία τά λόγια μου.

— Λοιπόν; λοιπόν; με ρώτησαν και οι δυό.

— Νά τί λέω. Ο άγνωστος φίλος μας θα είναι κάποιος ναυαγός, πού θα μένη πολλά χρόνια στο νησί αυτό. Ίσως δέκα και δέκα πέντε χρόνια.

— Καὶ πῶς τὸ ξέρεις; εἶπε ὁ Νίκος. Θὰ τὸ εἶδες στὸ ὄνειρό σου.

— Ὅχι, δὲν τὸ εἶδα στ' ὄνειρό μου, μὰ τὸ κρίνω μὲ τὸ νοῦ μου. Εἶδες πόσο κανονικὰ εἶναι φυτεμένα τὰ δέντρα μπροστὰ στὴ σπηλιά; Αὐτὰ βέβαια θὰ τὰ φύτεψε ἀνθρώπινο χέρι. Ἔ, λοιπόν! Πόσων χρονῶν νομίζεις πὼς εἶναι τὰ δέντρα αὐτά;

— Παραπάνω ἀπὸ δέκα χρονῶν! ἀπεκρίθηκε ὁ Νίκος συλλογισμένος.

— Βλέπεις λοιπόν; τοῦ εἶπα.

— Ὡστε ἡ σπηλιά; ρώτησε ἡ Ἀνθούλα.

— Ἡ σπηλιά ἦταν ἡ κατοικία του. Ὁ τι βρήκαμε ἐκεῖ ἦταν τὰ ὄπλα του καὶ τὰ ἐργαλεῖα του. Ἀλλὰ τότε νομίσαμε πὼς ὁ παλιὸς κάτοικος του νησιοῦ μας εἶχε πεθάνει. Ἐνῶ τώρα...

— Τώρα ξέρομε πὼς ζῆ κι εἶναι μάλιστα καὶ πατριώτης μας, εἶπε ὁ Νίκος καὶ πετάχτηκε ἐπάνω χαρούμενος. Τώρα τὰ καταλαβαίνω ἔλα. Γιατὶ ἂν δὲν ἦταν Ἕλληνας, πὼς θὰ καταλάβαινε πὼς θέλαμε παπαγάλο νὰ πάη νὰ μᾶς τὸν φέρη; Πὼς θὰ τοῦ μάθαινε τὰ ἐλληνικὰ λόγια: «θάρρος, παιδιά μου»; Καὶ τώρα τελευταῖα, προχτές, πὼς θὰ καταλάβαινε τὸν ἐθνικό μας ὕμνο καὶ θὰ ἐκλαιγε ἀπὸ τῆ χαρά του;

— Ἐχεις δίκιο, εἶπε ἡ Ἀνθούλα. Μὰ τότε γιατί νὰ μὴν ἔρχεται μαζί μας;

Γιατὶ κρύβεται;

Γιατὶ ὁ ἄγνωστος κρύβεται.

— Αὐτὸ, Ἀνθούλα, τῆς ἀποκρίθηκα, μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ καταλάβης.

Ξέρεις πὼς ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει μονάχος του στὸν κόσμο. Ἐχει ἀνάγκη νὰ συναναστρέφεται μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ ἐργάζεται μαζί τους, νὰ τοὺς νιώθῃ κοντά του, νὰ τοὺς βοηθᾷ καθὼς τὸν βοηθοῦν καὶ αὐτοί.

— "Αν πιάσης έναν άνθρωπο και τον κλείσης σ' ένα νη-
σάκι έρημο, τί θα πάθη; ρώτησε ή "Ανθούλα.

— Τί θα πάθη; Στήν αρχή θα παραμιλά μόνος του, θα
συλλογίζεται πώς θα φύγη, να σμίξη πάλι με τους άλλους αν-
θρώπους. "Επειτα, σιγά σιγά, θ' αρχίση να συνηθίξη τήν έρη-
μιά, θα λησμονήση τή γλώσσα του και θα βγάξη μόνο ξε-
φωνητά, σαν τὸ θηρίο όταν πεινά, όταν φοβάται, ή όταν νιώθη
χαρά ή πόνο. Δέ θα μαγειρεύη πιὰ τήν τροφή του, και θα τρώη
ἀψητα τὰ χόρτα και τὸ κρέας· θα περπατᾷ γυμνός, θα σκαρ-
φαλώνη στα δέντρα, θα κρύβεται στις σπηλιές και θα τὸν
σκεπάζουν μεγάλες τρίχες, ἀπαράλλαχτα ἔπως τ' ἄγρια ζῶα.

— Θεέ μου, ἔκαμε ή "Ανθούλα. "Ωστε ἂν ἔμενε ἐδῶ
πολλὰ χρόνια ὁ ἄγνωστος εὐεργέτης μας, θα ἔχη τώρα γίνει...

— Σὴν τ' ἄγρια θηρία! εἶπε ὁ Νίκος συλλογισμένος.

— "Οχι ἀκριβῶς θηρίο, εἶπα, γιατί πάντα στα βάθη τῆς
φυγῆς του θ' ἀπομένη ἄνθρωπος. Προπάντων ἅμα δὴ κι ἄλ-
λους ἀνθρώπους και τοὺς ἀκούει νὰ μιλοῦν και τοὺς βλέπει νὰ
δουλεύουν, νὰ γελοῦν ή νὰ κλαῖνε.

— "Ωστε λες ὁ εὐεργέτης μας ν' ἄρχισε νὰ ξαναγίνεται
πάλι ἄνθρωπος, ἀφοῦ μᾶς ἀκούει και μᾶς βλέπει;

— Βεβαιότατα, ἀποκρίθηκα θα θυμηθῆ πάλι τή γλώσσα
του, θα συνηθίση πάλι νὰ δουλεύη και νὰ συλλογίζεται...

— Μὰ τότε γιατί δὲν ἔρχεται μαζί μας; Αὐτὸ πὼς τὸ ἐξη-
γεῖς; εἶπε ὁ Νίκος.

— "Εσὺ τί θα ἔκανες ἂν ἦσουν στὴ θέση του, Νίκο;

— "Εγώ, πετάχτηκε και εἶπε ή "Ανθούλα, θα ντρεπόμουν
νὰ παρουσιαστῶ πιὰ μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους. Καί θα κρυ-
βόμουν βαθιά στὸ δάσος γιὰ νὰ μὴ με δοῦν!

— "Ε, λοιπόν, εἶπα, ποιός μᾶς βεβαιώνει πὼς ὁ ἄγνωστός
μας δὲν κρύβεται γιὰ τὸν ἴδιο λόγο; "Ίσως νὰ ντρέπεται νὰ

φανερωθή. Καί ἴσως κι ἐμεῖς νὰ μὴν πρέπη νὰ ψάχνωμε γιὰ νὰ τὸν βροῦμε.

— ὦ ναί, ἀποκρίθηκε ἡ Ἀνθούλα συγκινημένη. Νὰ μὴν τὸν ζητοῦμε πιά· νὰ τὸν εὐχαριστοῦμε ἀπὸ μακριὰ καὶ νὰ τραγουδοῦμε δυνατὰ ὅσα τραγούδια ξέρομε, γιὰ νὰ μᾶς ἀκούη καὶ νὰ θυμᾶται τὴν ἀγαπημένη μας Ἑλλάδα.

Πῶς περνούσαμε τὸ καλοκαίρι.

Ἀπὸ τότε πέρασαν μέρες κι ἐβδομάδες. Τὸ καλοκαίρι ἔφτασε πάλι· ὁ ἥλιος ἔκαιγε καὶ ἡ θάλασσα ἦταν ζεστή. Οἱ ποταμοὶ εἶχαν στερέψει. Τῆ νύχτα οἱ λαμπυρίδες φώτιζαν τὸ σκοτάδι, σὰ μικρὰ φαναράκια. Τ' ἄστρα ἀπὸ πάνω ἔλαμπαν καὶ ὁ γαλαξίας ἔμοιαζε μὲ φωτεινὸ ποταμό.

Μόνο τὸ πρωὶ καὶ τὸ βράδυ μπορούσαμε νὰ βγαίνωμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ νὰ ἐργαζόμαστε. Ὅλη τὴν ἄλλη μέρα καθόμαστε στὸ σπίτι, διαβάζαμε ἢ μιλούσαμε καὶ κάναμε μικροδουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ σκύλος μὲ τὸ κεφάλι κάτω στὴ γῆ καὶ μὲ τὴ γλῶσσα ἔξω καθόταν στὸν ἴσκιο λαχανιασμένος.

Ἐγώ, ἐπειδὴ δὲν μπορούσα νὰ μένω τόσες ὥρες κλεισμένος στὸ σπίτι, εἶχα φτιάσει μιὰ παράξενη πλατειὰ ὀμπρέλα μὲ ξύλα καὶ μὲ πλατιά φύλλα μπανάνας· αὐτὴ μὲ φύλαγε ἀπὸ τὶς καυτερὲς ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου. Στὴν ἀρχὴ ὅλοι γελοῦσαμε μὲ τὴν ὀμπρέλα μου· ἔπειτα ὅμως τὴ συνηθίσαμε, καὶ μάλιστα ἔκαμα ἀπὸ τὰ ἴδια φύλλα κι ἓνα πλατύφυλλο σκέπασμα γιὰ τὸ κεφάλι.

Ἡ καλύτερη γιὰ μένα διασκέδαση ἦταν νὰ κολυμπῶ πρὶν ἀπὸ τὸ φαγητό. Ἐπαιζα μὲ τὰ κύματα, θυμόμουν τὸ χωριό μου, τὰ τραγούδια ποὺ ἔλεγα καὶ τὰ παιχνίδια ποὺ ἔπαιζα στὴν ἀμμουδιά. Καὶ συχνὰ μοῦ ἐρχόταν στὸ νοῦ τὸ τραγούδι ποὺ εἶχα μάθει στὸ σχολεῖο γιὰ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ τραγουδοῦσα, ξαπλωμένος κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τοῦ δέντρου.

Τὸ καλοκαίρι.

Ἦρθες, ἦρθες, καλοκαίρι,
κι ὁ Θεὸς πολλὰ
μὲ τὸ ἅγιο του τὸ χέρι
σκόρπισε καλά.

Στὶς μυρτιὲς κρυμμένα ἀηδόνια
τραγουδοῦν γλυκά,
καὶ πετοῦν τὰ χελιδόνια
μ' ἔλαφρὰ φτερά.

Μὲς στοὺς κάμπους πρασινίζουν
χόρτα δροσερά,
καὶ στοὺς λόφους μουρμουρίζουν
τὰ γοργὰ νερά.

Καινούριοι ἄγνωστοι.

Μιὰ μέρα, ὕστερα ἀπὸ τὸ κολύμπι, ἀντὶ νὰ πάρω τὸ συνηθισμένο δρόμο πρὸς τὸ σπίτι, πῆρα κάποιον ἄλλο πιὸ μακρινό. Δὲν εἶχα προχωρήσει λίγα βήματα καὶ σταμάτησα τρομαγμένος.

Μπροστά μου στὴν ἀμμουδιὰ βλέπω πατήματα ἀπὸ γυμνὰ πόδια ἀνθρώπου· τὰ δάχτυλα, ἢ πατούσα, ἢ φτέρνα, ἔλα διακρίνονταν καθαρώτατα. Ὁ φόβος ποὺ μὲ εἶχε πιάσει τὴν ἄλλη φορὰ ποὺ εἶδα πάλι πατημασιὲς ἀνθρώπων στὴν ἀκρογιαλιά, μὲ ἔπιασε πάλι. Τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν καὶ τὰ σαγόνια μου χτυποῦσαν δυνατά. Ἐπεςα κάτω καὶ ἄρχισα νὰ ἐξετάζω τὰ πατήματα.

— Ναί, ναί, χωρὶς ἄλλο, φιθύριζα. Εἶναι πατήματα ἀνθρώπινα, πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ δικά μου καὶ ἀπὸ τῶν συντρόφων μου.

Ἐξαφνα μιὰ ἰδέα πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μου.

— Τί ἀνόητος ποὺ εἶμαι ! φώναξα χαρούμενος, θὰ εἶναι ἀπὸ τὸν εὐεργέτη μας, τὸν ἄγνωστο.

Ἄδικα λοιπὸν τρόμαξα.

Ἡ χαρά μου ὅμως δὲ βάσταξε πολὺ· πάρα πέρα διακρίνω πατήματα ἀπὸ πολλὰ καὶ διαφορετικὰ πόδια. Ἄνθρωποι θὰ πά-
λεψαν χωρὶς ἄλλο ἐδῶ, γιατί ἡ ἀμμουδιὰ ἦταν σακαμμένη ἀπὸ τὰ
πατήματα· σὲ μιὰ πέτρα βρῆκα μιὰ μεγάλη σταλαματιὰ ξερα-
μένο αἷμα.

Οἱ ἄγριοι ἦρθαν στὸ νησί μας ! φώναξα, καὶ δάκρυα πετά-
χτηκαν στὰ μάτια μου.

Ἴσως τῇ στιγμῇ αὐτῇ νὰ εἶναι στὸ σπίτι μας. Θεέ μου, Θεέ
μου ! φώναξα κι ἔτρεχα πρὸς τὸ σπίτι μας.

Ἡ ἰδέα πὼς οἱ φίλοι μου κινδύνευαν μοῦ ἔδινε δύναμη καὶ
θάρος.

— Θ' ἀρπάξω τὸ τουφέκι ἔλεγα, καὶ θὰ ὑπερασπιστῶ τῇ
ζωῇ μας. Εὐκόλα ἐμεῖς δὲ θὰ νικηθοῦμε !

Ἡ κίνδυνος.

Σὰν ἀστραπὴ πέρασα τὴν ἀμμουδιὰ, τὸ μικρὸ δάσος τῆς πη-
γῆς, κι ἔφτασα στὸ σπίτι. Ὁ σκύλος ἤσυχος κοιμόταν στὴν εἴ-
σοδο· ἤσυχασα καὶ στάθηκα λίγο νὰ πάρω τὴν ἀναπνοή μου.
Ἀπὸ μέσα ἀκουγόταν ἡ φωνὴ τοῦ Νίκου νὰ διαβάζη· ἡ Ἄν-
θούλα πῆγαινε κι ἐρχόταν, κι ἐτοίμαζε τὸ φτωχικὸ φαγί μας·
παντοῦ βασίλευε γαλήνη κι εὐτυχία.

— Μήπως ὄνειρεύομαι ; εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου. Μήπως ἀπο-
κοιμήθηκα ἔπειτα ἀπὸ τὸ κολύμπι, κι εἶδα στὸν ὕπνο μου ὅλα
αὐτὰ τὰ τρομερὰ πράγματα ;

Ἄλλὰ ὄχι, δὲν εἶναι ὄνειρο, εἶναι ἀλήθεια, φοβερὴ ἀλήθεια !

Πετάχτηκα στὸ κατώφλι κι ἔτρεξα ἀμέσως καὶ ξεκρέμασα
τὸ τουφέκι μου.

— Τί τρέχει; φώναξε ὁ Νίκος καὶ πετάχτηκε ἀνήσυχος.
— Πάρε τὸ τουφέκι σου καὶ τὸ τηλεσκόπιο κι ἔλα, εἶπα ἐγὼ βιαστικά.

— Μὲ κάνεις καὶ φοβοῦμαι, Παῦλε, εἶπε ἡ Ἀνθούλα, καὶ τὸ πρόσωπό της εἶχε γίνει κατακίτρινο. Τί τρέχει;

— Τίποτα Ἀνθούλα, τῆς εἶπα γιὰ νὰ τὴν ἡσυχάσω.

Εἶδα ἓνα ἄγριο ζῶο· πᾶμε νὰ τὸ σκοτώσωμε. "Ἐλα, Νίκο!
"Ὁ Νίκος πήρε τὸ ὄπλο του καὶ μὲ ἀκολούθησε. Πρὶν φύγω γυρῶ καὶ λέω στὴν Ἀνθούλα:

— Σοῦ ἀφήνομε τὸ σκυλί, κλείσε τὴν πόρτα." Ἀν τυχὸν δῆς τίποτα καὶ φοβηθῆς, κρέμασε στὸ λαιμὸ τοῦ σκύλου ἓνα γράμμα νὰ μᾶς τὸ φέρη.

— Καὶ πῶς θὰ σᾶς βρῆ;

— Δῶσε του ἓνα ρούχο, τοῦ Νίκου ἢ δικό μου, νὰ τὸ μυριστῆ, καὶ ὕστερα διώξε τον. Αὐτὸς θὰ καταλάβῃ καὶ θὰ ἔρθῃ ἴσια στὸ μέρος ὅπου βρισκόμαστε.

"Ἐκλείσα καλὰ τὴν πόρτα καὶ φύγαμε. Στὸ δρόμο ὁ Νίκος μοῦ λέει:

— Κάτι τρέχει καὶ μᾶς τὸ κρύβεις. Δὲν ἦταν ἄγριο ζῶο αὐτὸ ποὺ εἶδες. Πῆς τὴν ἀλήθεια.

— Νίκο, θὰ σοῦ πῶ, μὰ νὰ μὴν τρομάξῃς. Εἴμαστε παιδιά, πρέπει ὅμως νὰ φερθοῦμε σὰν ἄντρες. Σκέψου καὶ τὴν ἀδερφή σου.

— Λέγε μου, Παῦλε, κι ἔχε ἐμπιστοσύνη σὲ μένα.

— Στὸν ἄμμο εἶδα πατημασιὰς ἀνθρώπων· θὰ εἶναι ἄγριοι, ἀνθρωποφάγοι ἴσως.

— Πῶς τὸ ξέρεις; Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ φίλοι μας, ναυαγοί· ἴσως βοηθοί, σωτῆρες.

Θυμήθηκα τὴν ἄλλη ἀκρογιαλιά καὶ εἶπα:

— "Ὅχι, εἶναι ἄγριοι, τὸ ξέρω. Θὰ δῆς καὶ σὺ μόνος σου.

Εἶχαμε φτάσει στὸ γεφύρι· περάσαμε τὴ λίμνη καὶ ἀρχίσαμε ν' ἀνεβαίνωμε τὸ λόφο.

— Πῆρες μαζί σου τὸ τηλεσκόπιο ; ρώτησα τὸ Νίκο σιγά.

— Τὸ πῆρα, μοῦ ἀποκρίθηκε καὶ κείνος μὲ χαμηλὴ φωνή.

— Καλά, τώρα ἄς προχωρήσωμε ἀθόρυβα, κι ἄς κοιτάζωμε μὲ προσοχή.

Τί μᾶς περιέμενε στὴν κορφή τοῦ λόφου.

Ἐγὼ εἶχα ἀνεβῆ πρῶτος στὸ λόφο· μόλις κοίταξα κάτω, λίγο ἔλειψε νὰ ξεφωνήσω ἀπὸ τρόμο. Ὁ Νίκος φτάνει τὴ στιγμή ἐκείνη.

— Τί εἶδες ; μὲ ρωτᾷ.

— Κοίταξε !

— Θεέ μου, χαθήκαμε, φώναξε ὁ Νίκος μόλις γύρισε τὴ ματιά του πρὸς τὸ μέρος ποῦ τοῦ ἔδειχνα.

Ἀληθινὰ ἦταν τρομερὸ τὸ θέαμα ποῦ ἀντικρύζαμε. Στὴν παραλία καμιὰ δεκαριὰ ἄγριοι, γυμνοί, μὲ φτερά στὸ κεφάλι εἶχαν ἀνάψει μεγάλη φωτιά. Οἱ κραυγές τους ἀκούγονταν ἄγριες σὰ σκουξίματα θηρίων. Μπροστά τους ἕνας αἰχμάλωτος εἶναι δεμένος, μὲ τὰ χέρια πίσω φωνάζει, κλαίει, πολεμᾷ νὰ ξεφύγη, μὰ τοῦ κάκου. Ἐνας ἄγριος σηκώνει τὸ χέρι του, καὶ μὲ τὸ κοντάρι ποῦ κρατᾷ τὸν χτυπᾷ στὸ κεφάλι. Ὁ δυστυχημένος σωπαίνει καὶ δὲ σαλεύει πιά.

— Θεέ μου, φθύρισε ὁ Νίκος, τί θὰ κάμωμε τώρα ; Ἄν μᾶς δοῦν χαθήκαμε ! Καὶ ἡ Ἀνθούλα τί θ' ἀπογίνη ;

Ἡ Ἀνθούλα μᾶς στέλνει γράμμα.

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἐλαφρὰ πατήματα ἀκούστηκαν πίσω μας κάποιος ἐρχόταν. Τὰ κλαδιὰ παραμέριζαν καὶ σάλευαν τὰ χόρτα. Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸ γυρίζω, ἔτοιμος νὰ πυροβολήσω.

— Θὰ εἶναι κανεῖς ἄγριοι, ἔβαλα μὲ τὸ νοῦ μου, καὶ θὰ σέρνεται μὲ τὴν κοιλιὰ πρὸς τὰ ἐδῶ.

— Θάρρος, Παῦλε, εἶπα στὸν ἑαυτό μου. Τώρα θὰ δείξης ἂν ἔχῃς καρδιά!

Τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων παραμέρισαν καὶ φάνηκε λαχωνισμένος ὁ Πιστός.

Κουνοῦσε τὴν οὐρά του χαρούμενος ποῦ μᾶς βρῆκε.

Κατάλαβα πὼς θὰ μᾶς κρατᾶ κάποιο γράμμα. Ἐπλωσα τὸ χέρι μου κάτω ἀπὸ τὸ λαιμό του καὶ βρῆκα ἓνα χαρτάκι.

Τὸ χέρι μου ἔτρεμε· ὁ Νίκος σῶπασε χλομός. Σκύψαμε καὶ οἱ δυὸ κρατώντας τὴν ἀνάσα μας καὶ διαβάσαμε:

«Ἀπὸ τὴν κλεισμένη πόρτα ἄκουσα φωνές· δὲν ἦταν θηρία, ἔμοιαζαν μὲ ἀνθρώπινες φωνές. Σὰ νὰ κυνηγοῦσαν κανένα· πέρασαν βιαστικὰ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι κι ἔφυγαν. Φοβοῦμαι. Ἐλάτε γρήγορα, γρήγορα!»

— Καὶ τώρα; ψιθύρισε ὁ Νίκος.

— Τώρα ὁ κίνδυνος πέρασε· θὰ ἦταν ἄγριοι καὶ θὰ κυνηγοῦσαν κάποιον αἰχμάλωτο ποῦ τοὺς ξέφυγε. Ἡ Ἀνθούλα τώρα εἶναι ἰσὲ ἀσφάλεια, μὴ φοβᾶσαι!

Ἐσκυφα κι ἔγραφα ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ γράμμα της:

«Μὴ φοβᾶσαι τίποτα, Ἀνθούλα. Δὲν ὑπάρχει κανένας φόβος. Ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας! Σὲ λίγη ὥρα ἐρχόμαστε».

Τὸ κρέμασα πάλι ἀπὸ τὸ λαιμὸ τοῦ σκύλου.

— Ἐλα, Πιστέ, πήγαινε στὸ σπίτι. Στῆς Ἀνθούλας, γρήγορα!

Ὁ καλός μας σκύλος κατάλαβε, κούνησε τὴν οὐρά του καὶ χάθηκε μέσα στὰ κλαδιὰ.

Οἱ ἄγριοι τρομάζουν.

Τῆ στιγμῇ ἐκείνη φωνές δυνατὲς ἀκούγονται. Ὁ χορὸς ἔπαψε, οἱ ἄγριοι ἔπεταξαν ψηλὰ τὰ δόρατά τους, καὶ πηδοῦσαν

ἀπὸ τῆ χαρά. Ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιὰ φαίνονταν νὰ ἔρχωνται δυὸ ἄγριοι, καὶ νὰ κρατοῦν ὁ ἓνας ἀπὸ τὰ χέρια κι ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ μαλλιά, ἓνα δυστυχημένο αἰχμάλωτο.

— Ἄ, συλλογίστηκα, αὐτοὶ θὰ εἶναι ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν ἀμμουδιὰ καὶ εἶδα τίς πατημασιές τους. Αὐτοὶ θὰ πέρασαν κοντὰ ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τοὺς ἄκουσε ἡ Ἀνθούλα.

— Τὸν κακόμοιρο, μουρμούρισε ὁ Νίκος. Τώρα θὰ τὸν κάμουν κομμάτια. Καὶ ἀλήθεια, ἓνας ἄγριος, ἀφοῦ τὸν ἔδεσε καλά, σήκωσε ἓνα χοντρὸ ραβδί κι ἐτοιμαζόταν νὰ τὸν χτυπήσῃ κατακέφαλα. Τότε πιά δὲν κρατήθηκα.

Μπάμ! ἀντιάλγησε στὸν ἀέρα. Ἡ σφαῖρα μου βρῆκε στὰ μηλίγγια τὸν ἄγριο ποὺ κρατοῦσε τὸ ραβδί καὶ τὸν ἔρριξε κάτω. Τὸ τί ἔγινε τότε δὲ λέγεται. Ἔτρεξαν τρομαγμένοι οἱ σύντροφοί του, τὸν κύκλωσαν, τὸν κουνούσαν, καὶ ὅταν εἶδαν πὼς ἦταν πεθαμένος, ἄρχισαν νὰ φωνάζουν μὲ ἀπελπισμένες φωνές.

— Χτύπα, εἶπα τότε στὸ Νίκο σιγά. Χτύπα νὰ μὴν τοὺς δώσωμε καιρὸ νὰ συνέρθουν.

Ὁ Νίκος πυροβολεῖ. Τρομαγμένοι οἱ ἄγριοι ρίχνονται στὴ θάλασσα. Τὰ μονόξυλά τους ἦταν δεμένα στοὺς βράχους· τὰ λύνουν, πηδοῦν μέσα βιαστικά, ἀρπάζουν τὰ κουπιὰ καὶ φεύγουν.

— Νομίζω πὼς ὁ ἴδιος ὁ θεὸς κατέβηκε καὶ τοὺς τιμωρεῖ, εἶπα. Κοίταξε πὼς βλέπουν στὸν οὐρανὸ τρομαγμένοι.

— Καλύτερα, ἀποκρίθηκε ὁ Νίκος χαρούμενος. Δὲ θὰ ξαναπατήσουν πιά ἐδῶ.

— Καὶ οἱ αἰχμάλωτοι; Ἀπὸ τὸν τρόμο τους τοὺς ἄφησαν στὴν ἀμμουδιά.

— Πᾶμε νὰ τοὺς σώσωμε, εἶπε ὁ Νίκος καὶ σηκώθηκε.

— Ὅχι ἀκόμη, Νίκο! Νὰ φύγουν μακριὰ πρῶτα οἱ ἄγριοι. Γιατί ἂν δοῦν πὼς οἱ ἐχθροὶ τους εἶναι μόνο δυὸ παιδιὰ, θὰ πάρουν θάρρος καὶ θὰ γυρίσουν πίσω, καὶ τότε τί θ' ἀπογίνωμε;

Δὲν πρέπει νὰ εἶμαστε μόνο παλικάρια, Νίκος· πρέπει νὰ εἶμαστε καὶ φρόνιμοι.

Τί πάθαμε ἀπὸ τὴν ἀπερισκεψία τοῦ Νίκου.

Ὁ Νίκος ὁμως δὲν πρόσεξε τὴ φρόνιμη συμβουλή μου· πετάχτηκε ἀπάνω καὶ ἄρχισε νὰ κατεβαίνει τὸ βουνό. Οἱ ἄγριοι μόλις εἶδαν ἓνα παιδί νὰ τρέχη πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους, σταματοῦν. Μὲ ἀγωνία κοιτάζω μὲ τὸ τηλεσκόπιο τί κάνουν. Συνεννοοῦνται τώρα μεταξύ τους, γιατί φωνάζουν καὶ χειρονομοῦν. Μὰ φαίνεται πὼς δὲ συμφώνησαν, γιατί τὸ ἓνα μονόξυλο φεύγει βιαστικὸ καὶ χάνεται, ἐνῶ τὸ ἄλλο μὲ τέσσερες ἀγρίους γυρίζει πίσω· σὲ λίγα λεπτὰ πηδοῦν στὸ ἀκρογιάλι. Ὁ Νίκος σταματᾷ τρομαγμένος· μόλις εἶδα τὸν κίνδυνον, σηκώθηκα καὶ ὤρμησα νὰ βοηθήσω τὸ φίλο μου. Ὁ Νίκος γύρισε καὶ μοῦ κάνει :

— Συμπάθησέ με, Παῦλο, ἐγὼ φταίω!

— Θάρρος, σκόπευε καλὰ καὶ μὴ σὲ νιάζει. Θὰ τοὺς νικήσωμε.

Ὁ Νίκος πῆρε θάρρος, σήκωσε τὸ τουφέκι του, τὸ στήριξε στὸν ὦμον καὶ πυροβόλησε· ἓνας ἄγριος πληγώνεται στὸ στήθος καὶ ξαπλώνεται κάτω.

Οἱ ἄλλοι τρεῖς ταραζόνται. Δὲ χάνω καιρό· πυροβολῶ, μὰ ἀπὸ τὴ βία μου δὲ σημάδεψα καλὰ καὶ ἡ σφαῖρα λάθψε.

Μὲ ἄγρια χαρὰ τότε οἱ τρεῖς χιμοῦν ἀπάνω μας.

Ἄν καὶ ἀπελπισμένοι, πυροβολῶ ἀκόμη μιὰ φορά, μὰ τοῦ κάκου· καὶ ἡ σφαῖρα αὐτὴ πῆγε χαμένη. Τρέχουν τότε σὰν τρελοὶ ἀπάνω μας, μᾶς ἀρπάζουν, μὰ ἐμεῖς παλέβομε γενναῖα· οἱ ἄγριοι ὁμως ἦταν τόσο δυνατοί, πὺ σὲ δυὸ λεπτὰ μᾶς εἶχαν ρίξει κάτω καὶ μᾶς εἶχαν δέσει τὰ πόδια τόσο σφιχτά, πὺ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τοὺς ἀστραγάλους μας.

Τότε πιὰ πίστεψα πὼς ἔφτασε ἡ τελευταία μου ὥρα.

Ὅλη μου ἡ ζωὴ πέρασε σὰν ἀστραπὴ ἀπὸ τοῦ νοῦ μου. Θυμήθηκα τὸν πατέρα μου, τὴ μητέρα μου, τὴν ἀδερφή μου τὴ Μαρία, εἶδα πάλι τὸ χωριό μου τὸ ἀγαπημένο, μὲ τὸ σχολεῖο του καὶ μὲ τὴν ὠραία ἐκκλησίαν· συλλογίστηκα τὶς συμβουλές τοῦ πατέρα μου, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ φύγω, καὶ δάκρυα βούρκωσαν τὰ μάτια μου.

Οἱ ἄγριοι ἔλο χαρὰ καὶ φωνές μᾶς σέρνουν πρὸς τὴ φωτιὰ ποὺ ἔβγαζε ἀκόμη καπνοὺς καὶ φλόγες.

Κλείνω τὰ μάτια μου, κι ἐτοιμάζομαι νὰ παραδώσω τὴν φυγὴ μου στὸ Θεό!

Ἡ τοῖς μᾶς σώζει.

Ἐξαφνα οἱ ἄγριοι σταματοῦν· τί τρέχει; Ἄνοιγω τὰ μάτια μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ πιστέψω τὰ ὅσα βλέπω. Ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ λόφου κάποιος χύνεται σὰν ἀστραπή. Κρατᾷ ἓνα μεγάλο μαχαίρι κι ἓνα χοντρὸ ραβδί, καὶ φωνάζει. Τί εἶναι; ἄνθρωπος; μαϊμού; Δὲν μπορῶ νὰ ξεχωρίσω. Ἐρχεται, φτάνει, χύνεται στοὺς ἀγρίους καὶ ρίχνει τὸν ἓνα κάτω νεκρό. Μᾶς πετᾷ τὸ μαχαίρι, λύνομε τὰ σκοινιά ἀπὸ τὰ πόδια μας, ἀρπάζομε τὰ τουφέκια μας καὶ ὀρמוῦμε νὰ βοηθήσωμε τὸν ἄγνωστο σωτήρα μας.

— Ἐμπρός, Νίκο, φώναξα. Ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας, θάρρος! Ὁ σωτήρας μας κινδυνεύει!

Καὶ ἀληθινὰ ἦταν καιρός. Ὁ ἄγνωστος πάλεψε ἀπελπισμένος μὲ τοὺς δυὸ ἀγρίους· δὲν εἶχαν πιά νὰ κάμουν μὲ δυὸ ἀδύνατα παιδιὰ, μὰ μ' ἓνα θηρίο, μὲ μακριὰ μαλλιά, μὲ σουβλερὰ δόντια καὶ μὲ χέρια σιδερένια.

— Σημάδευε καλά, μὴν τύχη καὶ σκοτώσης τὸ σωτήρα μας! εἶπε ὁ Νίκος.

— Μὴ φοβάσαι, προσέχω!

Μόλις ὅμως οἱ ἄγριοι εἶδαν νὰ σηκώνωμε τὰ τουφέκια μας

ἀφήνουν τρομαγμένοι τὸν ἄγνωστο βοηθὸ μας καὶ φεύγουν. Τρέχουν πρὸς τὴ θάλασσα καὶ κολυμπώντας φτάνουν τὸ μονό-
ξυλο καὶ φεύγουν, δίχως νὰ γυρίσουν πίσω τὸ κεφάλι.

Νικήσαμε !

Μὰ ἡ χαρὰ μας ἔσθησε μόλις ρίξαμε τὴ ματιὰ μας στὸν
ἄγνωστο σωτήρα μας.

Πῶς περιποιούμαστε τὸν εὐεργέτη μας.

Ὁ σωτήρας μας κυλιόταν στὸν ἄμμο, καὶ τὸ αἷμα χυνόταν
σὰ βρύση ἀπὸ τὶς πληγές του. Σκύψαμε ἀπάνω του ἀνήσυχτοι.
Τρεῖς βαθιεῖς πληγές σπαράζουν τὸ στῆθος του. Τὰ μάτια του
καὶ θαμπωμένα μᾶς κοιτάζουν μὲ μεγάλη ἀγάπη.

Δὲν ἔδγαζε ἄχνα ἀπὸ τὰ χεῖλη του· κρατοῦσε μόνο τὰ
χέρια μας καὶ τὰ ἔσφιγγε.

— Πρέπει νὰ τὸν πᾶμε σπῆτι, νὰ πλύνουμε τὶς πληγές του
καὶ νὰ τὶς δέσωμε, εἶπε ὁ Νίκος.

— Στάσου μιὰ στιγμή νὰ λύσω τοὺς αἰχμαλώτους, εἶπα
κι ἔτρεξα στοὺς δυὸ δυστυχημένους.

Ὅταν τοὺς ἔλυσα, ἡ χαρὰ ἔλαμψε στὰ πρόσωπά τους. Φιλοῦ-
σαν τὰ χέρια μου κι ἔκλαιγαν. Ὁ ἓνας ἦταν γέρος, μὲ ἀραιὰ
ἄσπρα γένια· ὁ ἄλλος ἦταν νέος ψηλός, δυνατός, μὲ κατάμαυρα
σγουρὰ μαλλιά. Ὁ γέρος ἔπιασε τὸ πόδι μου, τὸ ἔβαλε ἀπάνω
στὸ κεφάλι τοῦ νέου, γιὰ νὰ δείξη πῶς θὰ εἶναι δούλοι μου καὶ
θὰ μὲ ὑπηρετοῦν πιστά.

Ἄλλὰ ἔπρεπε νὰ βιαστοῦμε· ἀπὸ τὴν ἀργοπορία μας κιν-
δύνευε ἡ ζωὴ τοῦ εὐεργέτη μας.

Κάνω νόημα στοὺς δυὸ αἰχμαλώτους τοῦ ἐλευθερώσαμε
νὰ σηκώσουν τὸν πληγωμένο καὶ νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν. Μὲ
ἄκουσαν ἀμέσως. Ὁ πληγωμένος εἶχε τώρα τὰ μάτια κλει-
στά καὶ φαινόταν σὰ λιγωμένος. Ὁ Νίκος πήγαινε μπρο-

«Στην παραλία καμιά δεκαριά άγριοι είχαν ανάψει
μεγάλη φωτιά» (σελ. 115).

στά, ἀπὸ πίσω οἱ ἄγριοι μὲ τὸν πληγωμένο καὶ τέλος ἐγώ.

Ὁ νοῦς μου ἦταν ἄνω κάτω. Χίλιοι λογισμοὶ μὲ τάραξαν.
Ἡ χαρὰ πρῶτα ποῦ γλιτώσαμε ἀπὸ τὸν τρομερὸ κίνδυνον·
ἔπειτα τὸ φοβερὸ ρώτημα:

— Τί πρᾶμα λοιπὸν εἶναι ὁ σωτῆρας μας;

Καμιὰ ἀπόκριση δὲν μποροῦσα νὰ δώσω.

Πίθηκος; μὰ πάλι ὄχι! Μᾶς κοίταζε μὲ τόση τρυφερότητα
καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἄνθρωπος. Μὰ πῶς κατάντησε
ἔτσι; Ἐξαφνα πήδησα ταραγμένος.

Μήπως εἶναι ὁ ἄγνωστος ποῦ ζητοῦμε τόσον καιρὸ;

Ἄ, αὐτὸς θὰ εἶναι.

Εἶχαμε πιὰ φτάσει στὸ σπίτι· ἡ πόρτα ἦταν κλειστή.

— Ἄνοιξε, Ἀνθούλα, φώναξε ὁ Νίκος· μὴ φοβᾶσαι, εἴ-
μαστε καλά. Ἡ Ἀνθούλα εἶχε γονατίσει στὸ εἰκόνημα τῆς
Παναγίας καὶ ἔκανε τὴν προσευχή της. Τὸ καντήλι ἦταν ἀναμ-
μένο καὶ ἔχυνε τὸ γλυκὸ του φῶς στὸ σπλαχνικὸ πρόσωπο τῆς
Παρθένας καὶ στὴν ὠραία παιδικὴ ὄψη τοῦ Χριστοῦ. Μόλις
ἄκουσε ἡ Ἀνθούλα τὴ φωνὴ τοῦ ἀδερφοῦ της, σηκώθηκε χα-
ρούμενη καὶ ἔτρεξε ν' ἀνοίξη.

Μὰ τρομαγμένη στάθηκε.

— Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ πληγωμένος, Θεέ μου!

— Μὴ φοβᾶσαι, Ἀνθούλα· εἶναι φίλος μας. Αὐτὸς μᾶς ἔσωσε.

— Σοῦτ! εἶπα ἐγὼ βλέποντας τὸν πληγωμένο ν' ἀνοίγη τὰ
μάτια. Ἐπειτα σοῦ τὰ λέμε ὅλα· τώρα γρήγορα φέρε καθαρὸ
νερὸ νὰ πλύνωμε τίς πληγές του, καὶ καθαρὰ πανιὰ νὰ τίς δέ-
σωμε.

Μὲ προσοχὴ μεγάλη πλένομε καὶ δένομε τίς πληγές τοῦ
γενναίου προστάτη μας καὶ τὸν ξαπλώνομε ἀπάνω στὸ κρεβάτι
τῆς Ἀνθούλας, ποῦ ἦταν τὸ πιὸ μαλακό.

Σὲ λίγο τὸν πῆρε ὁ ὕπνος.

Τί μᾶς λέει ὁ ἄγνωστος.

Οἱ δυὸ ἄγριοι εἶχαν σωριασθῆ στὸ κατώφλι, καὶ κοίταζαν μὲ περιέργεια. "Ὅλα αὐτὰ τοὺς φαίνονταν σὰν ὄνειρο. Κι ἔτρεμαν μήπως ξυπνήσουν καὶ βρεθοῦν πάλι στὴν ἀμμουδιά, μπροστὰ στὴ φωτιά.

— Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἶπε ἡ Ἀνθούλα σιγά, γιὰ νὰ μὴν ξυπνήση τὸν πληγωμένο, πέστε μου τί ἔγινε.

Τῆς τὰ διηγηθήκαμε ὅλα. Τὰ μάτια τῆς Ἀνθούλας εἶχαν γεμίσει δάκρυα· ἔπειτα κοίταξε τὸν πληγωμένο καὶ εἶπε :

— Ποιὸς νὰ εἶναι τάχα !

Τῆ στιγμῇ ἐκείνῃ ὁ ἄγνωστος ἀνοιξε τὰ μάτια. Γλυκά, ἡσυχά, κουρασμένα μᾶς κοίταξε. Ἡ Ἀνθούλα ἔπιασε τὰ χοντρά τριχωτὰ χέρια του καὶ τὰ φιλοῦσε.

— Σ' εὐχαριστῶ, σ' εὐχαριστῶ, τοῦ ἔλεγε. Ἐσὺ μᾶς ἔσωσες ὅλους !

Ἐκεῖνος χαμογέλασε· μᾶς ἔκαμε νόημα πὼς θέλει νὰ μιλήσῃ. Σιμώσαμε στὸ κρεβάτι του, καὶ ἡ καρδιά μας χτυποῦσε δυνατά.

Τί θὰ ἔλεγε τάχα ;

Ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ μιᾷ μὲ σιγανὴ φωνή, σὰ νὰ πολεμοῦσε μὲ φοβερὸ ἀγῶνα νὰ θυμηθῆ τίς λέξεις, κι ἐμεῖς σκύβαμε ἀπὸ πάνω καὶ ἀκούγαμε.

— Παιδιά μου, εἶμαι Ἕλληνας· Ἕλληνας σὰν καὶ σᾶς... Πᾶνε εἴκοσι χρόνια τώρα ποὺ ναυάγησα ἐδῶ... Μὴ ρωτᾶτε τὴ ζωὴ μου... Νὰ ποὺ κατάντησα... Μιὰ νύχτα ἄκουσα κανονιές... ἔτρεξα...

— Καὶ σὺ μὲ ἔσωσες, φώναξε ὁ Νίκος καὶ ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά του...

— Ναί... ναί... ἐγώ. Ἄστραφτε καὶ στὸ φῶς μιᾶς ἀστραπῆς σὲ εἶδα νὰ παλέβῃς ἀπάνω στὰ κύματα. Ἐπεσα ἀμέσως στὴ θάλασσα... Εἶχα κι ἐγὼ ἓνα γιό, στὴν ἡλικία σου....

Ἐκεῖνος ἀναστέναξε· ἔπειτα μὲ σιγανώτερη φωνή, ἐξακολούθησε.

— Ὁ Θεὸς ξέρει ἂν ζῆ τώρα ἢ ἂν πέθανε. Ἄχ, τί χαρὰ μου σὰν ἔνωσα πῶς εἶστε Ἕλληνες! Κρυμμένος ἐδῶ, κάτω ἀπὸ τὸ πηγάδι, σὰς ἄκουγα νὰ μιλάτε.... Αὐτὴ ἡ σπηλιὰ ἦταν τὸ σπίτι μου... μιὰ φορὰ σὰν ἤμουν κι ἐγὼ ἄνθρωπος.. Ἄς εἶναι! Σὰς ἄκουσα νὰ μιλάτε. Στὴν ἀρχὴ λίγα λόγια καταλάβαινα... Βλέπετε, παιδιὰ μου, εἶχα ξεχάσει τὴ γλῶσσα μου, εἶχα γίνει θηρίο, ἄγριο ζῶο· παράτησα τὸ σπίτι, γύριζα στὰ δάση.. Μαζὶ σὰς ἄρχισα πάλι νὰ γίνωμαι ἄνθρωπος· θυμήθηκα τὴν πατρίδα μου, τὴ θρησκεία μου, τὴ γλῶσσα μου... Κι ἔκλαιγα, ἔκλαιγα, μέρα καὶ νύχτα... Αὐτὰ τὰ δάκρυα μὲ ἔσωσαν...

— Καὶ γιατί δὲν ἐρχόσουν μαζὶ μας; εἶπε ἡ Ἀνθούλα. Θὰ σὲ ἀγαπούσαμε σὰν πατέρα...

— Πῶς νὰ παρουσιασῶ; Δὲ μὲ βλέπετε; Ντρεπόμουν.

Σώπασε. Δυὸ μεγάλα δάκρυα κύλισαν ἀπὸ τὰ μάτια του.

**Ποιὰ ἦταν τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ
σωτήρα μας.**

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ὁ παπαγάλος πέταξε καὶ κάθησε ἀπάνω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο τοῦ πληγωμένου· μὲ τὴ βραχνὴ φωνή του ἔκραξε:

— Θάρρος, παιδιὰ μου!

Ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ μὲ τὸ ραμφὶ του χάιδεψε τὰ μαλλιά τοῦ ἐτοιμοθάνατου φίλου μας. Ὁ πληγωμένος γύρισε, χαμογέλασε γλυκὰ καὶ εἶπε:

— Νὰ τὸν ἀγαπᾶτε... τὸν καλὸ μου παπαγάλο... Σὰς τὸν ἔστειλα νὰ σὰς κἀνῃ συντροφιά...

Ἐκλείσει τὰ μάτια του κουρασμένος, ἔπειτα πάλι εἶπε.

— Ἄχ, ὅταν σὰς ἄκουγα νὰ τραγουδατε τὸν ἐθνικὸ μας ὕμνο...

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή...

τί ἐνθουσιασμό τί συγκίνηση τί ἀνάσταση ἐνίωσα μέσα στὴν ψυχὴ μου! Ὅλη τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἤμουν κρυμμένος πίσω ἀπὸ ἓνα δέντρο, καὶ δὲ χόρταινα νὰ βλέπω τὴ γαλανή μας σημαία νὰ κυματίζει στὸ ἔρημο νησί. Καὶ σὰν πήγατε στὴν ἀκρογιαλιά νὰ παίξετε, ἐγὼ σκαρφάλωσα ἐδῶ κρυφὰ καὶ φίλησα τὴ σημαία μας . . . Θεέ μου . . . πατρίδα . . . Ἄχ Ἑλλάδα μου, δὲ θὰ σὲ ξαναδῶ! . . .

Ὁ δυστυχησμένος ἔκλεισε τὰ μάτια τοῦ ἀποκαμωμένος. Οἱ πληγές του εἶχαν ἀνοίξει καὶ τὸ αἷμα ἔτρεχε ποτάμι. Ἡ ζωὴ του ἔφευγε. Τὸ πρόσωπό του κιτρίνισε· τὸ χέρι του μιὰ στιγμή σηκώθηκε σὰ νὰ ἤθελε νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσει καὶ ἔπεσε ἀμέσως κρῦο κι ἄψυχο.

Σκύψαμε νὰ τὸν ρωτήσωμε μήπως θέλει τίποτα . . . Μὰ ἦταν ἀργά.

Ὁ ἄγνωστος προστάτης μας δὲ ζοῦσε πιά.

Ὁ ξενιτεμένος Ἕλληνας, ὁ καλὸς κύριος τοῦ νησιοῦ, δὲ θὰ μᾶς βοηθῆ πιά· δὲ θὰ κινδυνεύῃ πιά τὴ ζωὴ του γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς μικροὺς τοῦ πατριώτες.

Τὸν κλάψαμε καὶ τὸν λυπηθήκαμε, σὰ νὰ χάσαμε τὸν πατέρα μας. Τὸν θάψαμε στὴν εἴσοδο τῆς σπηλιάς καὶ καρφώσαμε ἀπάνω στὸν τάφο του ἓνα ξύλινο σταυρό, ὅπου χαράξαμε τ' ἀκόλουθα λόγια :

«Ἐδῶ κοίτεται ὁ ἀγαπημένος φίλος καὶ προστάτης τριῶν μικρῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα».

Πῶς σχεδιάζομε νὰ γυρίσωμε στὴν πατρίδα.

Οἱ δυὸ ἄγριοι ποὺ σώσαμε δὲν ἤξεραν πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν. Μὲ μεγάλη χαρὰ ἔτρεχαν νὰ κάμουν ὅ τι τοὺς λέγαμε. Τὸ γέρο τὸν εἶχαμε βγάλει Σωτήρη, καὶ τὸ νέο Σωτηράκη.

Ξεχωριστά αγαπούσαν τὸ Νίκο· ὁ Σωτηράκης ἤξερε λίγες ἀγγλικὲς λέξεις καὶ κατῴρθωνε νὰ μιλᾷ λίγο μὲ τὸ Νίκο.

Συχνὰ τοὺς ἐβλεπα τοὺς δυὸ νὰ κἀθωνται καὶ νὰ κουβεντιάζουν, σὰ νὰ σχεδιάζαν κάτι πολὺ σπουδαῖο.

Μιὰ μέρα γύρισαν οἱ δυὸ τους ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰ πολὺ χαρούμενοι.

— Δές, εἶπα στὴν Ἀνθούλα, πόσο λάμπει τὸ πρόσωπο τοῦ Νίκου ἀπὸ χαρά!

— Καὶ αὐτὲς τίς τελευταῖες ἡμέρες κάποιο σχέδιο ἔχει στὸ νοῦ του.

— Ξέρετε, μᾶς φώναξε ἀπὸ μακριὰ ὁ Νίκος, οἱ αἰχμάλωτοί μας φεύγουν

— Φεύγουν;

— Ναι, ἀπόψε. Πᾶνε στὴν πατρίδα τους. Ἄμα φτάσουν...

— Ἔλοιπόν; ἄμχ φτάσουν; εἶπαμε ἐμεῖς ἀνυπόμονα, βλέποντας τὸ Νίκο νὰ σωπαίνει γελαστός.

— Μὴ βιάζεστε· σταθῆτε νὰ σᾶς τὰ πῶ ὅλα μὲ τὴ σειρά. Νὰ δῆτε πὼς δουλεύω κι ἐγώ. Λοιπὸν ἀκοῦστε!

Καθίσταμε καὶ οἱ τρεῖς στὸ κατώφλι· ὁ Σωτηράκης μπροστά μας ξαπλωμένος ἔπαιζε μὲ τὸ Πιστὸ καὶ μὲ τὸν παπαγάλο.

— Λοιπὸν, ἄρχισε ὁ Νίκος, δυὸ μέρες μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ Σωτηράκη κατοικοῦν ἄσπροι, Εὐρωπαῖοι...

— Σωθήκαμε, φώναξε τότε ἡ Ἀνθούλα· ἔχομε ἓνα μονέ-ξυλο ποὺ ἄφησαν οἱ ἄγριοι...

— Μὴ βιάζεσαι, ἀδερφοῦλα μου, εἶπε ὁ Νίκος. Εἶναι φόβος μὴν πᾶθωμε πάλι καινούριο Ἰνανάγιο. Κι ἔπειτα ποῖος μᾶς λέει πὼς οἱ πατριῶτες τοῦ Σωτηράκη δὲν εἶναι ἀνθρωποφάγοι; Λοιπὸν ἀκοῦστε τί στοχάστηκα: Νὰ φύγη ὁ Σωτηράκης μὲ τὸν πατέρα του· ὁ νέος αὐτὸς μοῦ ὑποσχέθηκε μὲ μεγάλους ὄρκους

πώς θα πάη στους άσπρους να δώση ένα γράμμα πού θα τοῦ δώσω για τὸν Ἄγγλο πρόξενο.

— Καί τί θα γράφης;

— Θα παρακαλῶ τὸν Ἄγγλο πρόξενο νὰ στείλῃ τὸ ἐσωκλειστο γράμμα μας στὸν Ἑλληνα πρόξενο πού θα βρίσκεται στὴν πιὸ κοντινὴ πολιτεία. Θα ἱστορῶ τὸ ναυάγιο, τὴ ζωὴ μας, καὶ θα τὸν ἐξορκίζω νὰ στείλῃ πλοῖο νὰ μᾶς σώσῃ.

Πῶς σᾶς φαίνεται τὸ σχέδιο αὐτό;

Ἡ Ἀνθούλα ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀδερφοῦ της, κι ἐγὼ τοῦ ἔσφιξα τὸ χέρι καὶ εἶπα :

— Ὁ Θεὸς ἄς βάλῃ τὸ χέρι του νὰ πετύχῃ τὸ σχέδιο.

Πότε θα ἔρθῃ?

Τὸ ἴδιο βράδυ οἱ δυὸ ἄγριοι ἔφυγαν. Ὁ Σωτηράκης πῆρε τὸ γράμμα, τὸ φίλησε, τὸ ἀκούμπησε ἀπάνω στὸ κεφάλι του, γιὰ νὰ δείξῃ πῶς θα τὸ υπεράσπιζε περισσότερο κι ἀπὸ τὴ ζωὴ του.

Μπήκαν στὸ μονόξυλο καὶ γεμάτοι χαρὰ ξεκίνησαν γιὰ τὴν ποθητὴ τους πατρίδα.

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη οἱ ὥρες μᾶς φαίνονταν χρόνια.

Παρατήσαμε καὶ τὶς δουλειές μας καὶ τὶς ἐκδρομές καὶ ὅλα. Ὅλημερίς κοιτάζαμε τὴ θάλασσα καὶ λέγαμε :

— Πότε θα ἔρθῃ! Πότε θα ἔρθῃ!

Τὸ καλοκαίρι πιά εἶχε τελειώσει. Τὰ σύννεφα σκέπασαν τὸν οὐρανὸ καὶ τὰ φύλλα τῶν δέντρων ἔπεσαν. Ἄρχισαν πάλι οἱ βροχές καὶ οἱ ἀτελείωτες ὥρες τοῦ χειμῶνα.

Μὰ τώρα πιά δὲν εἶχαμε ὄρεξη νὰ πλέκωμε καλάθια ἢ νὰ ράβωμε ροῦχα.

Τί νὰ τὰ κάμωμε ; λέγαμε. Τώρα θα φύγωμε !

Μὰ τὸ πλοῖο ἀργεῖ ἢ θάλασσα μουγκρίζει καὶ σπάζει στοὺς βράχους· ἐβδομάδες περνοῦν καὶ μῆνες...

"Αχ, λέγαμε, δὲ θὰ ἔρθῃ! Μᾶς γέλασαν οἱ ἄγριοι· γιατί νὰ τοὺς ἐμπιστευτοῦμε;

Χάσαμε τὴ ζωηρότητα, τὴ χαρὰ μας, τὴν ἀγάπη μας γιὰ τὴ δουλειά. Χάσαμε τὸν ὕπνο μας καὶ τὴν ὑγεία μας. Θυμόμαστε μὲ τρόμο τὸ δυστυχισμένο ναυαγό, τὸ σωτήρα μας.

— Νά, ἔλεγα ἀπὸ μέσα μου, ἔτσι θὰ καταντήσωμε καὶ ἐμεῖς, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Θὰ γίνωμε σὰν τὰ ζῶα, θὰ λησμονήσωμε τὴ γλῶσσα μας, τὴν πατρίδα καὶ τὴ θρησκεία. Θὰ παρατήσωμε τὸ σπίτι μας καὶ θὰ γυρίζωμε στὰ δάση νὰ τρώμε ἄψητα κρέατα σὰν τ' ἄγρια θηρία. Μόνοι καὶ ἔρημοι ἐδῶ μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τί θὰ γίνωμε; Ζῶα! ζῶα!

Ἄπελπισία πλάκωσε τὴν ψυχὴ μου, κι ἔφευγα μόνος, γύριζα στὴν ἀκρογιαλιά καὶ φώναζα:

— "Αχ, νὰ φύγω! Νὰ γλιτώσω ἀπὸ τὴν ἐρημιά, νὰ δῶ ἀνθρώπους, νὰ μπῶ πάλι σὲ σπίτια, νὰ δῶ πάλι καλλιεργημένα χωράφια, μητέρες νὰ βυζαίνουν τὰ μωρά τους, παιδιὰ νὰ πηγαίνουν στὸ σχολεῖο καὶ νὰ τραγουδοῦν, νὰ δῶ γριὲς νὰ κάθονται στὸ κατώφλι καὶ νὰ κλώθουν ἢ νὰ λένε παραμυθάκια στὰ ἐγγόνια τους... "Αχ, νὰ φύγω· νὰ φύγω! Τὸν πρῶτο ἀνθρωπο ποὺ θ' ἀνταμώσω, θὰ τὸν ἀγκαλιάσω, θὰ τὸν φιλήσω καὶ θὰ τοῦ πῶ: Ἄδερφέ μου! ἄδερφέ μου!

Πέρασε ὁ χειμῶνας, ἦρθε ἡ ἀνοιξη καὶ σκόρπισε πάλι σὲ ὅλη τὴ γῆ τὰ λουλούδια καὶ τὴ χαρὰ της.

Ἐμεῖς ὅμως τίποτα δὲ βλέπαμε. Εἶχαμε καρφώσει τὴ ματιὰ μας πέρα στὴ θάλασσα, ἀπ' ὅπου περιμέναμε τὴ σωτηρία.

Πῶς μᾶς παρηγορεῖ ἡ Ἀνθοῦλα.

Τίποτα ὅμως δὲν μποροῦσε πιά νὰ μᾶς παρηγορήσῃ. Ποῦ ἦταν ἡ πρώτη μας χαρὰ! Παίζαμε τότε, γελοῦσαμε, δουλεύαμε, κυνηγούσαμε· καὶ τὸ βράδυ διαβάζαμε ὠραῖα τραγούδια ἢ λέ-

γαμε παραμύθια. Τώρα τίποτα ! Λίγο ἔλειψε ν' ἀφήσωμε καὶ τὴ φωτιά μας νὰ σήση. Ἡμαστέ ξαπλωμένοι στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ κουράζονταν τὰ μάτια μας νὰ κοιτάζουν πέρα. Ἡ θάλασσα βογκοῦσε ἔρημη, καὶ κανένα πλοῖο δὲ φαινόταν στὸν ὄριζοντα.

Δὲν εἶχαμε ὄρεξη μήτε νὰ μιλήσωμε· ὁ Νίκος εἶχε ἀφήσει τὸ τουφέκι του νὰ σκουριάζη στὸν τοῖχο, καὶ ὁ σκύλος ἀκόμη μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ μὲ τὴν οὐρὰ στὰ σκέλη μᾶς ἀκολουθοῦσε βουβός.

Στις θλιβερὲς αὐτὲς ἡμέρες ἡ Ἀνθούλα φάνηκε γενναιότερη ἀπὸ μᾶς. Ὅταν ἤμαστέ ἐμεῖς δυνατοὶ καὶ εἶχαμε θάρρος, ἡ Ἀνθούλα ἦταν δειλὴ, φοβόταν καὶ ζητοῦσε τὴν προστασία μας.

— Εἶμαστέ ἐμεῖς ἄντρες, τῆς λέγαμε, ἔχομε τουφέκια· τί φοβάσαι ;

Σὰν κατάλαβε ὅμως πὼς εἶχαμε τὴν ἀνάγκη της, τότε ἀμέσως ἄλλαξε. Ποῦ βρῆκε τὸ θάρρος ἐκεῖνο, τὴν καλὴ καρδιά, τὴ χαρὰ ;

Ἡμαστέ σὰ φυλακισμένοι καὶ ἡ Ἀνθούλα ἦταν ὁ ἥλιος ποῦ φώτιζε τὴ φυλακὴ μας· μᾶς ἀνάγκαζε καὶ παίζαμε μαζί της, μᾶς ἔλεγε ὠραῖες ἱστορίες γιὰ νὰ περάση ἡ ὥρα μας, ἔτρεχε στὸν ἄμμο καὶ παραβγαίναμε ποῖος θὰ ξεπεράση τὸν ἄλλο.

Ὁ σκύλος σήκωνε κι αὐτὸς τότε τὸ κεφάλι του, κουνοῦσε τὴν οὐρὰ του καὶ γάβγιζε τρέχοντας πίσω μας.

— Ποῦ βρίσκεις τὴν ἐλπίδα ; τὴ ρώτησα μιὰ μέρα.

— Ἐδῶ, εἶπε καὶ μοῦ ἔδειξε τὸ Εὐαγγέλιο. Ὁ καλὸς Χριστὸς μὲ παρηγορεῖ καὶ μοῦ δίνει θάρρος. Συχνὰ λέω μὲ τὸ νοῦ μου : « Ὅχι, ὁ Χριστὸς δὲ θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ χαθοῦμε ἐδῶ, σ' ἓνα ἔρημο νησί, στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου ! Μᾶς δοκιμάζει μόνο, νὰ δῆ ἂν εἶμαστέ γενναῖοι, ἂν θὰ τὸν ἀγαποῦμε πάντα καὶ θὰ ἔχωμε πίστη. Ναί, τὸ ξέρω· ὁ Χριστὸς

Καζαντζάκη, Οἱ τρεῖς φίλοι

ἀγαπᾶ τὰ καλὰ παιδιά, κι ἐμεῖς δὲν κάμαμε τίποτε γιὰ νὰ μᾶς τιμωρῆ».

Τί ἐξομολογήθηκα στὴν Ἀνθούλα καὶ στὸ Νίκο.

Μόλις ἄκουσα τὰ λόγια αὐτά, τρόμαξα. Φοβερὴ ὑποψία πέρασε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ νοῦ μου.

Μήπως ὑποφέρω ἄλλα αὐτὰ γιατί ἄφησα τοὺς γονεῖς μου; γιατί τοὺς λύπησα πὺ ἐφυγα;

Ἐκεῖνοι δὲν ἤθελαν νὰ φύγω ἀπὸ κοντά τους, μὰ ἐγὼ μὲ τὴν ἐπιμονή μου τοὺς ἀνάγκασα στὸ τέλος νὰ δεχτοῦν ἐκεῖνο πὺ ἤθελα ἐγὼ.

— Θεέ μου! φιθύρισα, ἔφταιξα· συχώρεσέ με καὶ θὰ γίνω ἀπὸ τώρα καλὸς καὶ ὑποταχτικὸς.

Προσκάλεσα λοιπὸν τὸ βράδυ τὸ Νίκο καὶ τὴν Ἀνθούλα καὶ τοὺς εἶπα :

— Θὰ σᾶς ξομολογηθῶ μιὰ μεγάλη μου ἁμαρτία.

— Γιατί, τί τρέχει; Τί ἔπαθες Παῦλο;

Τοὺς διηγήθηκα ἄλλα μου τῆ ζωῆ, πόσο ἤμουν εὐτυχισμένος στὸ πατρικὸ μου σπιτί καὶ στὸ ὠραῖο μου χωριό, καὶ ὅμως δὲν ἔμενα εὐχαριστημένος. Ἦθελα νὰ φύγω, νὰ γνωρίσω καὶ ἄλλους τόπους, νὰ ζήσω μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου.

Οἱ γονεῖς μου δὲν ἤθελαν. Ἐγὼ ὅμως τόσο τοὺς παρακάλεσα πὺ στὸ τέλος μὲ ἄφησαν.

Καὶ τώρα, καλὰ νὰ πάθω· ὁ Θεὸς μὲ τιμωρεῖ γιὰ τὴν παρακοή μου αὐτή! Καὶ μαζί μὲ μένα κι αὐτούς.

Δὲ λυπήθηκα τὰ δάκρυα τῶν δικῶν μου, μὰ τοὺς ἄφησα μόνους, γέρους καὶ ἀνίκανους νὰ δουλέψουν. Ἐνῶ ἀκριβῶς τώρα ἔπρεπε νὰ εἶμαι κοντά τους· νὰ ἐργάζωμαι ἐγὼ καὶ νὰ τοὺς ξεκουράζω.

— Δὲν ἔχεις δίκιο, εἶπε ἡ Ἀνθούλα. Ὅταν ἔφυγες, οἱ γο-

νείς σου σοῦ ἔδωσαν τὴν εὐχή τους· ἔφυγες μὲ τὸ θέλημά τους, ὄχι βέβαια γιὰ νὰ διασκεδάσης, μὰ γιὰ νὰ δουλέψης, νὰ γίνης πλούσιος καὶ νὰ βοηθήσης μιὰ μέρα τὸ σπίτι σου.

— Δὲν ἔκαμες καμιὰ ἀμαρτία, Παῦλο, μου, καὶ δὲν πρέπει νὰ κλαῖς, εἶπε κι ὁ Νίκος καὶ μ' ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του.

Ὁ Θεὸς θέλει νὰ μᾶς δοκιμάσῃ· μὰ εἶναι πάντα μαζί μας καὶ θὰ μᾶς δώσῃ τὴ δύναμη νὰ νικήσωμε ὅλες τὶς δυσκολίες.

Τί σχέδια κάναμε.

Ἡ πίστη μας αὐτὴ στὸ Θεὸ μᾶς ἔσωσε. Περιμέναμε πιὰ μὲ θάρρος καὶ μὲ πεποίθηση. Δὲν μπορεῖ ν' ἀργήσῃ τὸ πλοῖο τῆς σωτηρίας. Ξαναἴρθαν πάλι οἱ μέρες τῆς χαρᾶς μας· ἡ ψυχὴ μας ἐλάφρωσε. Μὲ τὴν ἀγάπη τους καὶ μὲ τὴν καλοσύνη τους οἱ δύο μου φίλοι μ' ἔκαμαν νὰ ξεχάσω τὴ θλίψη μου.

Κάναμε χίλια δυὸ σχέδια.

Λέγαμε μὲ τί χαρὰ θ' ἀντικρύσωμε τοὺς πρώτους ἀνθρώπους, πῶς θὰ μποῦμε στὸ πλοῖο ποὺ θὰ μᾶς φέρῃ πίσω στὴν Ἑλλάδα! Ἄχ, κι ὅταν θ' ἀντικρύσωμε ἀπὸ μακριὰ τὰ περιγιάλια, τὰ βουνά, τὶς πολιτεῖες τῆς πατρίδας, τί χαρὰ! Ν' ἀκούσωμε πάλι τὴ γλῶσσα μας, νὰ δοῦμε τοὺς δικούς μας, νὰ πατήσωμε τὸ ἅγιο χῶμα ὅπου γεννηθήκαμε!

— Καὶ θὰ βλέπομαστε καμιὰ φορὰ; ρώτησε ἡ Ἀνθούλα.

— Ταχτικά, ἀποκρίθηκα. Ἐσεῖς θὰ ἔρχεστε νὰ περνάτε τὸ τὸ καλοκαίρι στὸ χωριό μου, ποὺ εἶναι δροσερὸ κι ὄλο νερὰ κρύα. Τὰ πεῦκα μας φτάνουν ὡς τὴ θάλασσα· ἔχομε μεγάλα δάση ὅπου φυτὰ γλυκίτατο ἀεράκι, κι ἀκούς τὰ πουλιὰ νὰ κελαηδοῦν· βλέπεις τοὺς βοσκούς ποὺ παίζουν τὴν φλογέρα τους καὶ φυλάγουν τὰ πρόβατά τους. Θὰ πίνωμε γάλα, θ' ἀνεβαίνομε τὰ βουνά, θὰ κοιμόμαστε κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα τὸ μεσημέρι· τὸ βράδυ θὰ κουβεντιάζωμε μὲ τοὺς χωρικοὺς καὶ θὰ τοὺς λέμε τὰ ὅσα εἶδαμε καὶ πάθαμε στὴ ζωὴ μας.

— Τί ώραϊα ! φώναξε ὁ Νίκος χτυπώντας τὰ χέρια του.
"Ὅλα αὐτὰ ποὺ βλέπομε τώρα θὰ μᾶς φαίνωνται σὰν παραμῦθι, καὶ θὰ λέμε : νὰ εἶναι τάχα ἀλήθεια πὼς ζήσαμε δυὸ χρόνια σ' ἓνα ἔρημο νησί, πὼς φυάσαμε μοναχοὶ μας τσουκάλια, φορέματτα, ὀμπρέλες, πανέρια ; Πὼς ψαρεύαμε καὶ κυνηγούσαμε, καὶ πὼς στὸ τέλος τὰ βάλουμε μὲ τοὺς ἀγρίους καὶ τοὺς νικήσαμε ; Εἶναι ἀλήθεια ὅλα αὐτὰ ἢ μήπως εἶδαμε ὄνειρο ;

— Θὰ πάρωμε μαζί μας τὸν παπαγάλο, τὰ ροῦχα μας, τὰ ἐργαλεῖα μας· ὅλα, ὅλα, ἔλεγε ἡ Ἀνθούλα, καὶ θὰ τὰ βλέπουμε καὶ θὰ λέμε : "Ὀνειρο δὲν ἦταν, ἦταν ἀλήθεια ! Μονάχοι μας δύο χρόνια παλέσαμε καὶ τέλος νικήσαμε τὴν πείνα, τὸ κρύο, τὴν ἐρημιὰ καὶ τὸ θάνατο !

— Νικήσαμε, εἶπα σφίγγοντας τὰ χέρια τῶν φίλων μου, γιατί εἶχαμε πάντα πίστη στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἑαυτὸ μας καὶ ἤμαστε ἀγαπημένοι. Θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν καλοσύνη σας, ἀγαπημένοι μου φίλοι, τὴν εὐγένεια καὶ τὸ θάρρος σας ; "Ὁχι ποτέ !

— Μήπως θὰ σὲ λησμονήσωμε μεῖς, ἀγαπημένε Παῦλο ; εἶπε ἡ Ἀνθούλα. Σὲ ἀγαποῦμε σὰν ἀδερφό μας. Ἐσὺ εἶσαι ὁ προστάτης κι ὁ σωτήρας μας. Ἄν ἔλειπες ἐσύ, θὰ εἶχαμε χάσει τὸ θάρρος μας.

— Κι ὅταν συλλογίζωμαι, εἶπε ὁ Νίκος συγκινημένος, πόσο κακὰ σοῦ φέρθηκα στὸ πλοῖο, τὴ μέρα ποὺ μοῦ ζήτησες ἓνα βιβλίο, δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω τὰ δάκρυα. Ἀδερφέ μου Παῦλο, θὰ μοῦ τὸ συχωρέσης αὐτὸ ποτέ ;

— Καὶ βέβαια, καλέ μου φίλε, μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά !

— Σ' εὐχαριστῶ, σ' εὐχαριστῶ, φώναξε ὁ Νίκος κι ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά μου.

Αὐτὰ λέγαμε περπατώντας στὴν ἀμμουδιά. Κοιτάζαμε πέρα τὴ θάλασσα καὶ ἡ καρδιά μας ἔλεγε πὼς ἡ σωτηρία σιμώνει.

Ἔρχεται !

Ἐξαφνα ἓνα πρωί, διακρίνομε πῶς ἔρχεται τὸ πλοῖο. Ὁρθοὶ καὶ οἱ τρεῖς στὴν κορυφὴ ἑνὸς βράχου κλαίμε ἀπὸ χαρὰ. Τὸ τηλεσκόπιο ποῦ μᾶς ἔδωσε πρῶτο τὴν εἴδηση ἦταν πιὰ περιττό· μὲ τὰ μάτια μας τὰ ἴδια, μὲ τὰ μάτια ποῦ τόσον καιρὸ περιμέναν νὰ δοῦν ὅτι βλέπουν σήμερα, ξεχωρίζαμε πέρα ἓνα μαῦρο σημεῖο ὀλοένα νὰ μεγαλώνῃ.

Ἔρχεται, ἔρχεται !

Σηκώσαμε τὰ τουφέκια καὶ ρίξαμε δυὸ τουφεκιές. Ἀμέσως δυὸ ἄλλες τουφεκιές μᾶς ἀποκρίθηκαν ἀπὸ τὸ πλοῖο.

Ἡ χαρὰ μας δὲ λέγεται. Μιὰ σημαία κυμάτιζε στὴν πρύμη.

— Τί σημαία νὰ εἶναι, εἶπα.

— Ἑλληνική, ἀποκρίθηκε ἡ Ἀνθούλα ποῦ κοίταζε μὲ τὸ τηλεσκόπιο.

— Νὰ χαιρετήσωμε τὴν σημαία τῆς πατρίδας μας εἶπε τότε ὁ Νίκος.

Τέσσερες πυροβολισμοὶ ἀντιτάλησαν στὸν ἀέρα καὶ τέσσερες ἄλλοι μᾶς ἀποκρίθηκαν ἀπὸ τὸ πλοῖο.

Ἄ, πόσο σιγὰ ἔρχόταν τὸ πλοῖο τῆς σωτηρίας ! Ἐπιτέλους ὁμως ἔφτασε. Καὶ νά, μιὰ βάρκα φεύγει καὶ τρέχει στὸ μικρὸ λιμανάκι μας· κι ὁ Σωτηράκης ρίχνεται στὴ θάλασσα καὶ τρέχει κολυμπώντας νὰ μᾶς βρῆ. Τί φιλήματα ἦταν ἐκεῖνα, τί ἀγκαλιάσματα, τί συγκίνηση ! Ἡ βάρκα φτάνει· ἓνας ὠραῖος γέρος μὲ δυὸ ναῦτες βγαίνει στὸ ἀκρογιάλι καὶ μᾶς σφίγγει τὸ χέρι.

— Καλῶς σὰς βρῆκα, παιδιά μου, εἶπε· τὰ βάσανά σας τελείωσαν.

Ἐμεῖς τοῦ φιλούσαμε τὸ χέρι· κλαίγαμε καὶ γελοῦσαμε, χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ βγάλωμε λέξη.

— Είμαι ὁ πρόξενος τῆς Ἑλλάδας, εἶπε ὁ ἀγαθὸς γέροντας. Μονάχος τοῦ ὁ καλὸς αὐτὸς νέος μου ἔφερε τὸ γράμμα σας ἤμουν ἀδερφικὸς φίλος τοῦ πατέρα σας, καὶ θέλησα μόνος μου νὰ ἔρθω καὶ νὰ σᾶς σώσω.

— Καὶ ἡ μητέρα μας, τὴν εἰδοποιήσατε τῇ μητέρα μας; ρώτησε μὲ ἀγωνία ἡ Ἀνθούλα.

— Τῆς τηλεγράφησα ἀμέσως, παιδί μου, στὴν Ἑλλάδα, γιατί ὅλοι σᾶς θαρροῦσαμε χαμένους. Γρήγορα ὅμως νὰ φύγωμε!

Τὸν πῆγαμε σπῆτι μας. Στὸ δρόμο τοῦ λέγαμε τὴν ἱστορία μας πῶς βρῖσκαμε τροφή, πῶς εἶχαμε κατασκευάσει ἐργαλεῖα, ἔπιπλα, ρούχα, τί πῆγαμε νὰ πάθωμε ἀπὸ τοὺς ἀγρίους καὶ τέλος μὲ τί ἀγωνία περιμέναμε τὸ πλοῖο ποὺ θὰ μᾶς σώσῃ.

— Ἡ πίστη σας στὸ Θεό, παιδιά μου, καὶ ἡ ἀγάπη σας στὴν πατρίδα σᾶς ἔσωσαν.

Ἄμα φτάσαμε στὸ σπῆτι, κοιτάζαμε τί νὰ πάρωμε γιὰ ἐνθύμηση.

— Ἐγὼ θὰ τὰ πάρω ὅλα, ἔλεγα· τὸ τουφέκι μου, τὴν ὀμπρέλα μου, τὰ ρούχα μου. Ὅσες φορὲς θὰ τὰ βλέπω, θὰ θυμοῦμαι μὲ συγκίνηση τὰ δυὸ χρόνια ποὺ πέρασα ἐδῶ. Σὰ νὰ εἶναι ὄνειρο. Καὶ ἡ σωτηρία μας ἀκόμη, καὶ ὁ πρόξενος δίπλα μας, καὶ ὁ παπαγάλος ποὺ μᾶς φωνάζει «θάρος παιδιά μου» καὶ τὸ βαπόρι ποὺ σφυρίζει καὶ τὰ δέντρα καὶ ἡ θάλασσα, ὅλα μου φαίνονταν σὰν ὄνειρο. Κι ἔλεγα πῶς σὲ λίγο θὰ ξυπνήσω καὶ θὰ βρεθῶ πάλι στὸ σπῆτι μου, στὸ μικρὸ καὶ καθαρὸ μου κρεβάτι, καὶ ἡ μητέρα μου θὰ εἶναι κάτω καὶ θὰ ὑφαίνῃ, καὶ ἡ ἀδερφή μου θὰ κεντᾷ, καὶ ὁ πατέρας μου θὰ εἶναι στὸ χωράφι νὰ θερίζει.

Ὁ ἀποχαιρετισιός.

— Ἐχε γειά, καλὸ μας νησάκι. Ἐσὺ μᾶς ἀνοιξες τὴν ἀγκαλιά σου τῇ φοβερῇ ἐκείνῃ νύχτα ποὺ πνιγόμαστε. Ἐσὺ μὲ τὰ

καθαρά και κρύα νερά σου μάς έσθησες τή δίψα μας, με τούς καρπούς σου τούς γλυκύτετους χόρτασες τήν πείνα μας. Με τὰ λουλούδια σου και τὰ ώραϊα σου πουλιὰ παρηγόρησες τήν καρδιά μας. Τί χαρές και τί λυπες δέ μάς έδωσες! Πόσες φορές δέν άκουσες τò τραγούδι και τò κλάμα μας! Έχε γειά. Ποτέ πια δέ θα σε ξαναδούμε!

Τὰ κοιτάξαμε όλα ένα ένα, για να μην τα ξεχάσωμε ποτέ.

Άποχαιρετήσαμε τò σπίτι μας, κόψαμε λουλούδια και σκεπάσαμε τόν τάφο τού σωτήρα μας· καρφώσαμε από πάνω ένα μεγάλο κοντάρι και ύψώσαμε τήν ελληνική σημαία να τόν συντροφεύη στόν αιώνιο ύπνο του.

Άνοιξαμε τò φράχτη όπου είχαμε κλείσει τις κατοικίες μας και τις αφήσαμε ελεύθερες. Πολλές δέν ήθελαν ν' αφήσουν τήν Άνθούλα, κι αυτή έσκυβε, τις φιλούσε και τις αποχαιρετούσε.

— Έχετε γειά, έχετε γειά!

Η Άνθούλα πήγαινε μπροστά και κρταούσε στην άγκαλιά της τò εικόνισμα τής Παναγίας· πίσω έρχόμαστε εμείς με τὰ τουφέκια μας, με τò Ευαγγέλιο, με τόν παπαγάλο.

Φορούσαμε και οι τρεις καινούρια φορέματα που μάς τὰ έφερε δώρο ο πρόξενος. Ο Πιστός έτρεχε μπροστά και γάβγιζε όλους χαρά.

Ο ήλιος είχε πια βασιλέψει· είχαμε τώρα ανεβή στο βρόχι και φεύγαμε. Άραιό σκοτάδι άρχιζε να σκεπάζη τόν ουρανό και τή γή· τò νησι χανόταν σιγά σιγά μέσα στη νύχτα.

— Έχε γειά, έχε γειά...

Τὰ πρώτα άστρα είχαν άρχισει να λάμπουν στόν ουρανό, και τò φεγγάρι ανέβαινε πίσω από τò βουνό.

Άπό τή μεγάλη συγκίνηση δέν μπορούσαμε να βγάλωμε μίτη λέξη. Και όταν τέλος χάθηκε για πάντα από μπροστά

μας τὸ νησάκι, δάκρυα μεγάλα καὶ σιωπηλὰ πλημμύρησαν τὰ μάτια μας. Ἡ Ἀνθούλα ἔβαλε τὸ κεφάλι της μέσα στὰ χέρια, καὶ ἄρχισε νὰ κλαίη.

Σὲ λίγο ἦρθε ὁ ὕπνος νὰ μᾶς ξεκουράσῃ.

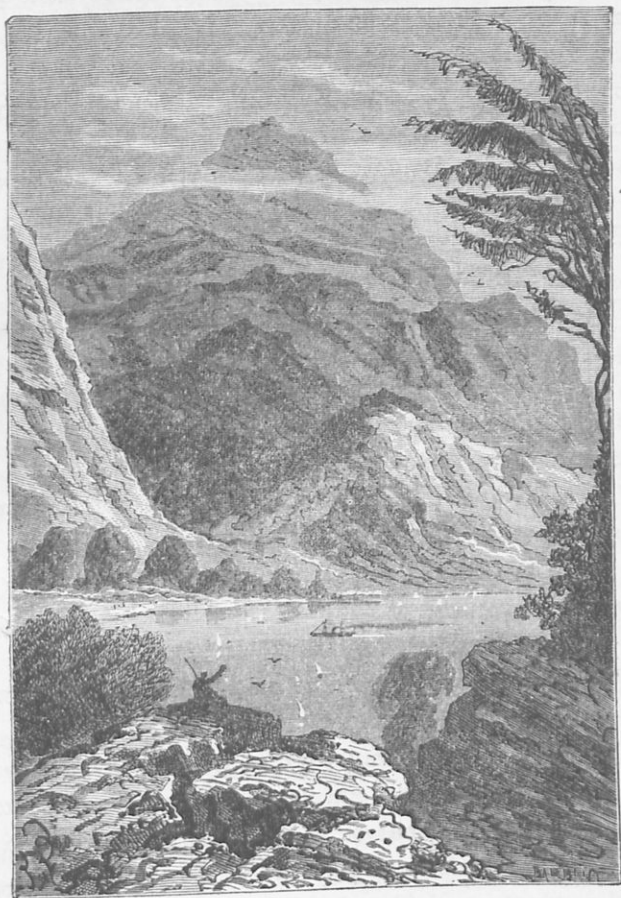
Τὸ πρωὶ ξυπνήσαμε ἡσυχοὶ πιά, καὶ ἓνα μόνο εἶχαμε στὸ νοῦ μας: πότε νὰ φτάσωμε στὴν πατρίδα. Συχνὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἡμέρες τοῦ ταξιδιοῦ μας τραγουδοῦσαμε τὸ ἀκόλουθο τραγούδι :

Καράβι ἀνοίγει τὰ φτερά,
τὴν ἄγκυρα σηκώνει·
καραβοκύρης στέκεται
κρατώντας τὸ τιμόνι.
— Καράβι, στὰ ταξίδια σου
θὰ βρῆς λιμάνια χίλια,
θ' ἀκούσης «καλῶς ὤρισες»
ἀπὸ χιλιάδες χεῖλια.

Μὴν τὰ πιστέψης ! Ἄπιστες
εὐχές, ποὺ ὁ ἀγέρας παίρνει
καὶ τὶς σκορπᾷ στὸ δρόμο του,
καὶ πίσω δὲν τὶς φέρνει.
Τὸ μόνο «καλῶς ὤρισες»,
τὴ μόνη εὐχὴ ποὺ πιάνει
θὰ τὴν ἀκούσης στὸ φτωχὸ
τοῦ τόπου σου λιμάνι.

Γυρίζω στὸ πατρικὸ μου σπίτι.

Εἶναι βαθιὰ χαράματα καὶ στὸ μικρὸ χωριὸ ἔχουν ξυπνήσει ὅλοι.

«Έξαφνα ένα πρωί, διακρίνομε πώς ἔρχεται
τὸ πλοῖο» (σελ. 133).

Τὰ παράθυρα εἶναι φωτισμένα καὶ ἀπὸ κάθε σπίτι ἀκούγονται φωνές καὶ παιδιακίσια γέλια.

Οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησιᾶς χτυποῦν καὶ καλοῦν τοὺς πιστοὺς στὴ λειτουργία. Εἶναι Κυριακὴ ξημερώματα καὶ μεγάλη γιορτὴ τῆς Παναγίας, δέκα πέντε Αὐγούστου· ὄλοι, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἐτοιμάζονται μὲ τὰ γιορτινά τους νὰ πάνε στὴν ἐκκλησιά.

Ἐένος διαβάτης περνᾷ γρήγορα τοὺς στενοὺς δρόμους σκυφτός, ἴσως γιατί δὲν ἤθελε νὰ τὸν γνωρίσῃ κανένας.

Περνᾷ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, κάνει μ' εὐλάβεια τὸ σταυρὸ του, μὰ δὲ σταματᾷ. Βιάζεται. Περνᾷ ὄλο τὸ χωριὸ καὶ στὴν ἄκρη του, σ' ἓνα φτωχικὸ σπιτάκι κοντὰ στὴ βρύση σταματᾷ.

Μὰ γιατί νὰ κρῦβωμαι; "Ὀλοι, ἀγαπητοί μου ἀναγνώστες, γνωρίζετε ποῖος ἦταν ὁ διαβάτης αὐτός.

"Ἡμουν ἐγώ, ὁ Παῦλος. Ἐγώ, ὕστερα ἀπὸ τόσα βάσανα καὶ τόσους κινδύνους. "Ἀχ, πῶς χτυποῦσε ἡ καρδιά μου, σὰν ἔφτασα στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μου! "Ἐσκυφα καὶ φίλησα τὸ χῶμα στὸ κατώφλι μας καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια μου.

— Σπίτι τοῦ πατέρα μου, ἔλεγα, σὲ ξαναβρίσκω!

Τί ἔχω ὑποφέρει μακριὰ ἀπὸ σένα! "Ἀχ, ἐδῶ μόνο μπορῶ νὰ γίνω εὐτυχισμένος. Ἐδῶ μόνο!

Τὸ παράθυρο ἦταν ἀνοιχτὸ καὶ φωτισμένο. Ἄνασηκῶνομαι στὶς ἄκρες τῶν ποδιῶν μου καὶ κοιτάζω. Ὁ πατέρας μου καθόταν στὴ γωνιὰ συλλογισμένος. Πόσο γέρασε! Τὰ μαλλιά του εἶχαν γίνῃ κατάσπρα καὶ φαινόταν ἄρρωστος.

Ἡ μητέρα μου, ὀρθὴ στὴ μέση τῆς κάμαρας, χτένιζε τὴν ἀδερφή μου τὴ Μαρία. Κρατοῦσα τὴν καρδιά μου νὰ μὴ σπάσῃ ἀπὸ τὴ συγκίνηση.

Ὁ πατέρας μου τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀναστέναξε.

— "Ἀχ, μὴν κάνεις ἔτσι, εἶπε ἡ μητέρα σιγά, μὴν ἀπελπίζεσαι. Ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος.

— Ἡ θάλασσα τὸν κατάπιε, ἀποκρίθηκε μὲ θλίψη ὁ πατέρας καὶ κούνησε τὸ κεφάλι.

— Ὅχι, ὄχι, μὴν τὸ λές, πατέρα ! φώναξε ἡ ἀδερφή μου. Ἐγὼ εἶδα ἓνα καλὸ ὄνειρο ἀπόψε.

Δὲ βάσταξα πιά. Χτυπῶ τὴν πόρτα μας.

Τάκ, τάκ !

— Ποιὸς εἶναι ; ἀκούστηκε ἀπὸ μέσα ἡ φωνὴ τῆς μητέρας.

— Εἶμαι ξένος, περαστικός ! ἀποκρίθηκα, ἀλλάζοντας τὴ φωνή μου.

Τὰ βήματα τῆς μητέρας μου ἀκούστηκαν στὴν αὐλή. Ἡ πόρτα ἀνοίξε καὶ φάνηκε ἡ μητέρα.

Ἦταν ἀκόμη σκοτάδι, εἶχα χαμηλώσει τὸ κεφάλι καὶ δὲ μὲ γνώρισε. Δὲν μπόρεσα ὅμως νὰ κρατηθῶ· ἔπεσα στὴν ἀγκυαλιά της καὶ φώναξα :

— Μητέρα ! Μητέρα !

Ὅλοι ἔτρεξαν στὴν αὐλή· ἡ ἀδερφή μου, ὁ πατέρας, ἡ μητέρα μὲ ἀγκάλιαζαν, μὲ φιλοῦσαν κι ἔκλαιγαν ἀπὸ τὴ χαρά.

— Παιδί μου, παιδί μου, καλῶς ὤρισες !

Ἡ εὐτυχία μου δὲ λέγεται. Δὲν ἔφυγα πιά ἀπὸ τὸ πατρικό μου σπίτι.

Ἔσκαθα τ' ἀμπέλια μας, κλάδευα τὰ δέντρα μας, ἔσπερνα τὰ χωράφια μας· ἡ ἐργασία μὲ ἔκαμε πλούσιο καὶ ἡ ἀγάπη ποῦ εἶχα στοὺς δικούς μου καὶ στὴν πατρίδα μου μ' ἔκαμαν εὐτυχισμένο.

Συχνὰ λέω τὰ ὅσα εἶδα κι ἔπαθα καὶ μοῦ φαίνονται σὰν ὄνειρο.

Καὶ πάντα κάνω τὸ σταυρό μου καὶ λέω :

— Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποῦ μοῦ ἔδωσες τόσο θάρρος καὶ τόση ὑπομονή καὶ νίκησα.

Πέρσι εἶχαν ἔρθει ἐδῶ στὸ χωριό μου ὁ Νίκος καὶ ἡ Ἄν-

Θούλα· τούς εἶχα καλέσει νὰ περάσωμε μαζί τὸ καλοκαίρι. Μὲ τί χαρὰ συναντηθήκαμε πάλι ! Μὲ τί συγκίνηση λέγαμε τὰ παλιά μας !

Ὁ Πιστὸς ἔτρεχε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, κουνουῖσε τὴν οὐρά του καὶ γάβγιζε τοὺς διαβάτες. Μόλις μὲ εἶδε, μὲ γνώρισε καὶ χύθηκε ἀπάνω μου· μοῦ ἔγλειφε τὰ χέρια καὶ μὲ χάιδευε.

— Ἄχ Πιστέ μου, Πιστέ μου, φώναξα καὶ τὸν ἀγκάλιασα σὰν παλιό μου φίλο.

Ὁ Νίκος ἦταν μεγάλος πιά· ψηλός, μελαχρινὸς ἔμοιαζε τοῦ πατέρα του. Σπούδαζε στὴ ναυτικὴ σχολὴ καὶ θὰ γινόταν καὶ αὐτὸς πλοίαρχος.

— Ἔτσι μοῦ φαίνεται πὼς θὰ φανῶ χρήσιμος στὴν πατρίδα μου, μοῦ ἔλεγε. Ὁραῖα συνεργαζόμαστε πάλι ἐμεῖς οἱ δύο. Ἐσὺ καλλιεργεῖς τὴ γῆ τῆς πατρίδας μας, φυτεύεις δέντρα, ὀργώνεις χωράφια, σπέρνεις, θερίζεις, πλουτίζεις τὸν τόπο μας. Ἐγὼ μὲ τὸ πλοῖο μου παίρνω ὄλα τὰ γεννήματα τὰ δικά σου, τὰ πηγαίνω σὲ ξένους τόπους καὶ τ' ἀφήνω· κι ἀπὸ κεῖ σοῦ φέρνω ὅ τι ἔχεις ἀνάγκη καὶ δὲ γίνεται στὴν πατρίδα μας. Ἐργαλεῖα γιὰ τὴ δουλειά σου, φορέματα, γιαιτρικά, ρύζι, ζάχαρη καὶ χίλια δυὸ ἄλλα πράματα ποὺ χρειάζονται.

Ὁ, μὲ τί συγκίνηση ἔβλεπα τοὺς φίλους μου νὰ περπατοῦν κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα τοῦ χωριοῦ μου, νὰ κάθωνται στὸ περιβόλι μου, κάτω ἀπὸ μιὰ ἀνθισμένη λεμονιά καὶ νὰ μοῦ κουβεντιάζουν !

Ἡ Ἀνθούλα εἶχε μεγαλώσει καὶ ἦταν ὠραία κόρη, ψηλή, μὲ μεγάλα γαλανὰ μάτια καὶ ὠραῖα ξανθὰ μαλλιά. Ἦταν γελαστή κι ἔτρεχε μαζί μὲ τὴν ἀδερφή μου στὴν ἐξοχή, μάζευε λουλούδια καὶ τραγουδοῦσε τὰ παλιά τραγούδια ποὺ τῆς ἄρεσαν.

Ἄ, τὸ νησάκι μας, μοῦ ἔλεγε συχνά, τὴ μικρὴ Ἑλλάδα μας, τὴ θυμᾶσαι ; Θυμᾶσαι τὴ σπηλιά μας, τὰ ροῦχα μας καὶ τίς προβιές ;

— Καὶ τὸ τσουκάλι ποὺ φτιάσαμε οἱ δυὸ μας μὲ τόσους κόπους ;

— Καὶ τὸν καημένο τὸ παπαγάλο μας ; Πέρσι πέθανε τὸν ἔκλαψα σὰ νὰ ἦταν φίλος μου.

— Θυμᾶσαι καὶ τὸ χειμῶνα τὰ παραμύθια ποὺ διαβάσαμε ; κι ὕστερα τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας, τὸ Εὐαγγέλιο, τὴν ἐθνικὴ μας γιορτῆ, τὸν ἀγριάνθρωπο, τὸν καλὸ μας προστάτη ; Ἐπειτα τὸ Σωτηράκη, ἔπειτα τὴν ἡμέρα ποὺ εἶδαμε τὸ πλοῖο ἀπὸ μακριὰ νὰ ἔρχεται νὰ μᾶς σώση ; Τὰ θυμᾶσαι ὅλα, ὅλα ;

Κι ἐγὼ ἔκλεινα τὰ μάτια καὶ τὰ ἔβλεπα ὅλα μπροστά μου κι ἔλεγα :

— ὦ, ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὰ δυὸ αὐτὰ χρόνια ποὺ περάσαμε στὴν ἐρημιά. Μὲ κάνουν κι ἀγαπῶ περισσότερο τώρα τὸν τόπο ποὺ γεννήθηκα, τοὺς δικούς μου, τοὺς ἀνθρώπους.

Τώρα καταλαβαίνω πὼς ὅλοι οἱ ἀνθρωποὶ εἴμαστε ἀδερφοί, καὶ πὼς δὲν ὑπάρχει γλυκύτερο πράμα ἀπὸ τὴν πατρίδα !

Τὰ τέσσερα ἀδέρφια.

Πιασμένοι χέρι χέρι σὲ χορὸ καὶ οἱ τέσσερες χορεύαμε μέσα στὸ περιβόλι μας, στὸν ἔσκιο μιᾶς μεγάλης καρυδιάς.

Καὶ τραγουδοῦσαμε συχνὰ « τὰ τέσσερα ἀδέρφια », τὴν ἀνοιξη, τὸ καλοκαίρι, τὸ φθινόπωρο καὶ τὸ χειμῶνα :

Τέσσερα

— γύριζε γοργά ! —

Τέσσερα ἀδέρφια τὸ χορὸ ὄξω στοὺς κάμπους σέρονουν, πιασμένα χέρι χέρι,

τοῦ γεροχορόνου τὰ παιδιά,

ποῦναι τ' ἀγόρια ὁμορφονιοὶ κι ἡ κόρη δίχως ταίρι.

Κι ἡ κόρη

—κοίταξε ὁμορφιές!—

Κι ἡ κόρη πρώτη τραγουδεῖ: Τοὺς κάμπους λουλουδίζω
καὶ τὰ κλαδιὰ φουντώνω,
τοῦ Πάσχα φέρνω τὶς χαρές,
στῆς νύχτας μέσα τὴ δροσιὰ μ' ἀηδόνια ξεφαντώνω.

Τὸ πρῶτο

—μᾶνα μας γλυκειά!—

τὸ πρῶτο ἀγόρι τραγουδεῖ: Σφαλίστε τὰ βιβλία
στὶς ἔξοχες νὰ πᾶμε,
νὰ δροσιστοῦμε στὰ νερά,
στὸν ἴσκιό τῆς γερομουριᾶς τὰ πωρικὰ νὰ φᾶμε.

Καὶ τ' ἄλλο

—κράτα τὸ χορὸ!—

καὶ τ' ἄλλο ἀγόρι τραγουδεῖ: Ὁ τρύγος τώρα ἀρχίζει
μὲ χαροπὰ τραγούδια·
σταφύλια ἐκεῖ, σταφύλια ἐδῶ.
Πατᾶτε, ἄντρες, στοὺς ληνοὺς, τρυγᾶτε, κοπελούδια.

Τὸ τρίτο

—ὦ μὲ τί χαρά!—

τὸ τρίτο λέει: Ὅμως κι ἐγὼ τὰ παραμύθια φέρνω
τριγύρω στὰ μαγκάλια
μαζὶ μὲ κάστανα ψητά.
Ἅγιο Βασίλει φέρνω ἐγὼ καὶ πορτοκάλια.

Κι ὅλα τους

—γύριζε γοργά!—

Κι ὅλα τους τραγουδοῦν μαζὶ: Γυρνᾶμε νύχτα μέρα
πιασμένοι χέρι χέρι,
ἐμεῖς τοῦ χρόνου τὰ παιδιά,
τρεῖς γιοί, καὶ οἱ τρεῖς ὁμορφονιοί,
μιὰ κόρη δίχως ταίρι.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Πῶς περνούσα ὅταν ἦμουν μικρός.....	σελίδα	3
2	—Τὸ ἄσχημο βασιλόπουλο (παραμῦθι Γαλ. Καζαντζάκη)	>	4
3	Μαθαίνω γράμματα	>	9
	—Ἡ προσευγὴ στὸ θεὸ (π ο ἰ ἡ μ α).....	>	10
4	Πόσο ἀγαπούσα τὰ ταξίδια.....	>	11
5	Πῶς μεγάλωσε ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὴ θάλασσα	>	12
	—Τὸ ναυτὸ τουλο (π ο ἰ ἡ μ α).....	>	13
6	Ἡ ὑποδοχὴ πού κάμαμε στὸ θεῖο Στυλιανό.....	>	14
7	Πῶς ὁ πατέρας μὲ ἄφησε νὰ ξενιτευτῶ.....	>	16
8	Ἐπιχειρηματισμὸς	>	17
9	Τὸ τραγούδι τῆς ξενιτιάς (δ η μ ο τ ι κ ὸ).....	>	19
10	Πῶς περνούσα τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ ταξιδιοῦ μου	>	18
11	Ποιὸ βιβλίον διάβασα στὸ βαπόρι.....	>	21
12	Ἡ τρικυμία.....	>	22
13	Τὸ ναγάιο	>	24
14	Μόνος !.....	>	26
15	Βρίσκω συντροφον.....	>	28
16	Τὸ πρῶτον μας φαγητὸ	>	30
17	Τί ἀνακάλυψε ὁ Πιστὸς.....	>	32
18	Ἡ ἀπόφασή μου.....	>	34
19	Πῶς ἐφτασα στὸ πλοῖον καὶ τί βρήκα.....	>	35
20	Τί παίρνομε ἀπὸ τὸ πλοῖον	>	36
21	Πῶς βρήκαμε σπίτι.....	>	39
22	Πῶς ἀνάβαμε φωτιά.....	>	45
23	Πῶς κάμαμε ἓνα ἡμερολόγιον.....	>	47
24	Πῶς σχεδιάζομε νὰ ζήσωμε στὸ ἔρημον νησί.....	>	50
25	Τὸ πρῶτον μας κυνήγι	>	51
26	Γυρίζομε στὸ σπίτι.....	>	53
	—Στρατιώτης πῶς μ' ἀρέσει (π ο ἰ ἡ μ α).....	>	53
27	Τί ὄνειρον εἶδα τὴ νύχτα.....	>	54
28	Στὸν περιπάτον.....	>	55
29	Ἡ ἀρρώστια μου.....	>	56
30	Ἐπιχειρηματισμὸς	>	58
31	Πῶς φτιάξαμε τὸ πρῶτον τσουκάλι	>	59
32	—Ἡ γυναίκα τοῦ ψαρά (παραμῦθι).....	>	61
33	Μὲ τί σύνεργα πῆγα νὰ ψαρέψω.....	>	67
34	Τί συλλογιζόμουν τὴν ὥρα πού ψάρευα.....	>	68
	—Τὸ χωριὸν μου (π ο ἰ ἡ μ α Ἰω. Πολέμη).....	>	68
35	Ἐρχομε καὶ ψάρια.....	>	70
36	Πέτυχα	>	71
37	Πῶς περνούσαμε τὸν καιρὸν μας	>	72
38	Ἐπιχειρηματισμὸς	>	74
39	Μὲ πόσες δυσκολίες πάλεψαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι στὸν κόσμον	>	76
40	Πῶς ἀναψαν τὴν πρῶτην φωτιά.....	>	78
41	Πῶς ἦταν τὰ πρῶτα σπιτία τῶν ἀνθρώπων	>	79
42	Πῶς φτιάξαμε ζεστὰ ροῦχα	>	80
43	Πῶς περνούσαμε τὸ χειμῶνα.....	>	81
	—Χειμῶνας (π ο ἰ ἡ μ α).....	>	82
44	Τί μᾶς τάραιε τὴν πρωτοχρονιά	>	83
45	Ποιὸ μᾶς παρηγορεῖ.....	>	86
46	—Ἡ κακὴ μητριὰ (παραμῦθι τοῦ Ἄντερσεν).....	>	88

47	— Τί ἔπαθε ἡ Ἑλένη ἀπὸ τῆ μητρίας της.....	σελίδα	91
48	— Πῶς κατώρθωσε ἡ Ἑλένη νά ξανάβρῃ τοὺς ἀδέρφους της	»	92
49	— Πῶς βασανίζονταν οἱ ἔντεκα ἀδερφοί.....	»	93
50	— Πῶς ταξίδεψε ἡ Ἑλένη μὲ τοὺς ἀδερφούς της	»	94
51	— Τί ὠνειρεύτηκε ἡ Ἑλένη.....	»	96
52	— Πῶς γίνεται ἡ Ἑλένη βασίλισσα πρὶν τελειώσῃ τὰ φο- ρέματα.....	»	97
53	— Ἡ Ἑλένη κινδυνεύει.....	»	98
54	— Ἡ σωτηρία.....	»	99
55	Ἡ ἀνοιξὴ ἐρχεται!.....	»	101
56	Τραγουδοῦμε τὴν ἀνοιξή.....	»	102
	— Ἡ ἀνοιξὴ (π ο ἰ ἡ μ α Ἴω. Πολέμη).....	»	102
	— Ἡ ἀνοιξὴ (π ο ἰ ἡ μ α Ἄ. Βλάχου).....	»	103
57	25 Μαρτίου.....	»	104
58	Πῶς γιορτάσαμε τὴν ἐθνική μας γιορτὴ στὸ ἔρημο νησί μας.....	»	105
	— Ὁ ὕμνος στὴν Ἐλευθερία (π ο ἰ ἡ μ α Δ. Σολωμοῦ).....	»	106
59	Ὁ ἀγνωστος φίλος μας θὰ εἶναι Ἕλληνας!.....	»	107
60	Ζητοῦμε τὸν ἀγνωστο.....	»	109
61	Γιατί ὁ ἀγνωστος κρύβεται.....	»	111
62	Πῶς περνούσαμε τὸ καλοκαίρι.....	»	112
63	— Τὸ καλοκαίρι (π ο ἰ ἡ μ α).....	»	112
64	Καινούριοι ἀγνωστοί.....	»	112
65	Ὁ κίνδυνος.....	»	113
66	Τί μᾶς περιμένει στὴ κορφὴ τοῦ λόφου.....	»	115
67	Ἡ Ἀνθούλα μᾶς στέλνει γράμμα.....	»	115
68	Οἱ ἄγριοι τρομάζουν.....	»	116
69	Τί πάθαμε ἀπὸ τὴν ἀπερισκεψία τοῦ Νίκου.....	»	118
70	Ποιὸς μᾶς σώζει.....	»	119
71	Πῶς περιποιούμαστε τὸν εὐεργέτη μας.....	»	120
72	Τί μᾶς λέει ὁ ἀγνωστος.....	»	123
73	Ποιά ἦταν τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ σωτῆρα μας.....	»	124
74	Πῶς σχεδιάζομε νὰ γυρίσωμε στὴ πατρίδα.....	»	125
75	Πότε θὰ ἔρθῃ!.....	»	127
76	Πῶς μᾶς παρηγορεῖ ἡ Ἀνθούλα.....	»	128
77	Τί ξομολογήθηκα στὴ Ἀνθούλα καὶ στὸ Νίκο.....	»	130
78	Τί σχέδια κάναμε.....	»	131
79	Ἔρχεται!.....	»	133
80	Ὁ ἀποχαιρετισμὸς.....	»	134
	— Τὸ καράβι (π ο ἰ ἡ μ α).....	»	136
81	Γυρίζω στὸ πατρικὸ μου σπίτι.....	»	136
82	Τὰ τέσσερα ἀδέρφια.....	»	141
	— Τὰ τέσσερα ἀδέρφια (π ο ἰ ἡ μ α Ἄλ. Πάλλη).....	»	141

91
92
93